СОНЦА:
Усход, заход, даўжыня дня:
Мінск — 8.05, 15.54, 7.49;
Віцебск — 8.01, 15.37, 7.36;
Магілёў — 7.53, 15.43, 7.50;
Гомель — 7.43, 15.47, 8.04;
Гродна — 8.18, 16.10, 7.52;
Брэст — 8.11, 16.18, 8.07.

МЕСЯЦ:
Першая квадра 2 снежня

ІМЯНІНЫ
Платона, Рамана; Наталлі, Элегіуша

ЗВЯЗДА

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

1 СНЕЖНЯ 1992 г.
аўторак, № 238 [22016]

РОЗГАЛАС

ЯШЧЭ РАЗ АБ РУСКІХ І БЕЛАРУСКІХ РУБЛЯХ

У сувязі са з'яўленнем у нашай газеце, а таксама ў іншых выданнях інфармацыі аб таргах у Мінску на фондавай біржы расійскімі безнаяўнымі рублямі і ўстанаўленні іх курсу да беларускіх рублёў у суадносінах 100:110 варта ўдакладніць: гаворка ідзе менавіта аб безнаяўных рублях і ні ў якім разе не аб тых жа «зайчыках», як зразумелі некаторыя чытачы і, адпаведна, паспяшаліся збываць свае наяўныя беларускія грошы. Прычым па тым жа, указаным вышэй, заніжаным курсе. Падкрэслім: «зайчыкі» не збанкрутавалі. Ва ўсякім разе пакуль што.

Уся справа ў тым, што ў нас да гэтага часу існуе такі сацыялістычны феномен, як безнаяўныя грошы. У іх якасці па-ранейшаму выступаюць усё тыя ж расійскія рублі. А хутчэй — гэтыя рублі маюцца на ўвазе, бо яны — толькі на паперы, толькі ў лічбах. Гэтую безнаяўнасць, ці грошы-лічбы, прадпрыемствы і перакідваюць на рахункі адзін аднаго. За прадукцыю, паслугі і г. д. Тым не менш і ў падобных грошах можа быць вялікая патрэба, яны таксама могуць стаць дэфіцытам. Улічым, што грошы самі па сабе не ўяўляюць ніякай каштоўнасці, але пры ўзаемаразліках прадпрыемстваў паказваюць, колькі гэтыя прадпрыемствы зарабілі сустрэчнай прадукцыі. Дык вось: нам цяпер не хапае расійскіх безнаяўных рублёў, заробленых на расійскім рынку. І нават не па прычыне нашай таварнай запазычанасці Расіі, а (нагадаем) з-за таго, што нашы асобныя гора-прадаўцы адправілі сваю прадукцыю яўным расійскім банкрутам. Адным словам, у нас дэфіцыт безнаяўных расійскіх рублёў. У той жа час нам трэба тэрмінова плаціць за шмат якую прадукцыю, а найперш — за энергарэсурсы. З мэтай мабілізацыі тых рублёў, якія зароблены асобнымі нашымі прадпрыемствамі (не ва ўсіх дэфіцыт), але па той ці іншай прычыне не ідуць у абарачэнне, і былі арганізаваны таргі расійскай безнаяўнасцю. Вядома, калі дэфіцыт, значыць, і цана вышэйшая. Каб зацікавіць магчымых прадаўцоў. Адсюль і той курс.

Аднак, як кажуць, што рабіць беднаму селяніну?

Мы жывём у Беларусі, і, вядома, больш надзейна кожнаму з нас трымацца за ўласную валюту. Тым больш, што расійская наяўнасць таксама можа змяніць свой цяперашні знешні выгляд. Тады толькі і застанецца, што абклейваць ёю сцены. Бо нават у якасці нейкай рэдкасці абясцэніцца — вельмі ж багатая калекцыя сабралася...

Кар. «Звязды».

ЛІТВА ПРАДАСЦЬ СВАЮ ЭЛЕКТРАЭНЕРГІЮ БЕЛАРУСІ

Міністр энергетыкі Літвы Л. Ашмантас, які днямі вярнуўся з Мінска, паведаміў журналістам аб выніках сустрэчы з беларускімі энергетыкамі. У прыватнасці, падпісаны пратакол, згодна з якім у снежні гэтага года Літва прадасць Беларусі 240 млн., а ў 1993 годзе—4 млрд. кілават-гадзін электраэнергіі.

Андрэй КОРСАК, БелаПАН.

БЕЛАРУСЬ—АЗЕРБАЙДЖАН:

Што год наступны нам рыхтуе?

Аднадзённага візіту ўрадавай дэлегацыі Азербайджана ў Беларусь аказалася недастаткова, каб падпісаць увесь пакет пагадненняў паміж рэспублікамі аб гандлёва - эканамічным супрацоўніцтве на 1993 год. Разумеючы цяжкасці пераходнага перыяду, дэлегацыі, тым не менш, у працэсе работы над дакументамі зрабілі адна адной шэраг заўваг.

Першы віцэ-прэм'ер Азербайджана Вагід Ахмедаў і намеснік Старшыні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь Іван Кенік, якія паставілі свае подпісы пад пагадненнем, былі аднадушныя ў адным: сёння абедзве рэспублікі зацікаўлены не толькі ў захаванні аб'ёмаў узаемапаставак на ўзроўні 1992 года, але і ў павелічэнні іх, асабліва сельгаспрадукцыі.

БЕЛІНФАРМ.

Выратавала пенсіянерка

Гэта здарылася ў адзін з халодных лістападаўскіх дзён у гарадскім пасёлку Лагойск.

Дашкольнік Валера Зубко і вучань пачатковых класаў сярэдняй школы № 2 Дзіма Капрышчанка, пакінутыя без нагляду бацькоў, вырашылі накіравацца на мясцовае вадасховішча, каб пахадзіць па лёдзе.

Першым на лёд смела ступіў Дзіма. А за ім ішоў малодшы Валера. Лёд затрашчаў. Хлопчыкі апынуліся ў ледзяной вадзе. Выбрацца з палонкі яны не маглі. На шчасце, гэта ўбачылі дарослыя. Першай на дапамогу дзецям кінулася пенсіянерка з райцэнтра Ларыса Пятроўна Барысава. Яна вызваліла хлапчукоў з вадзянога палону, адвяла да сябе на кватэру, абагрэла, выклікала медыкаў.

Калі небяспека мінула, дзяцей забралі бацькі.

М. МІХАЙЛАЎ.

У мінулым годзе ў Мінску была створана вытворча-камерцыйная фірма «Міно». Тут быў наладжаны выпуск спартыўнага абутку. Першая прадукцыя была зроблена ў сакавіку гэтага года. З кожным месяцам вытворчасць набірала моц. Вынік такі: ужо адпраўлена спажыўцам больш за 35 тысяч пар красовак.

НА ЗДЫМКУ: так выглядае прадукцыя фірмы «Міно»; у нарыхтоўчым цэху.

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

Заўчаснае свята?

ЯКОЙ БЫЛА ПЕРШАЯ СПРОБА АДЗНАЧЫЦЬ УГОДКІ СЛУЦКАГА ПАЎСТАННЯ НА БЕЛАРУСІ

У сённяшнім, як і ў папярэдніх нумарах, «Звязда» дае сваім чытачам магчымасць пазнаёміцца з малавядомай старонкай беларускай гісторыі, названай «Слуцкі чын», або Слуцкае паўстанне. Усе 72 гады, якія мінулі з часу той спробы стварыць беларускае войска для абароны БНР, падзеі гэтыя, вядома, асвятляліся ў нас далёка не ў промнях славы. Сёлета па ініцыятыве БНФ лістапад стаў часам новых згадак аб паўстанні. Дык чым жа яно было: нязначным антысавецкім бунтам, усяго адным з эпізодаў грамадзянскай вайны ці незабыўным выступленнем герояў?

Адсутнасць сучаснай **афіцыйна прынятай** думкі наконт гэтага і прадыктавала нядаўнія рашэнні Слуцкага і Салігорскага гарвыканкомаў: адмовіць ініцыятарам святкавання ў адкрыцці мемарыяльнай дошкі ў Слуцку і тэматычнай мастацкай выстаўкі ў Салігорскім краязнаўчым музеі.

Між іншым, аўтавыправе сталічнай інтэлігенцыі на Случчыну папярэднічала навуковая канферэнцыя і мастацка-публіцыстычная вечарына ў мінскім Доме літаратара. За «круглым сталом» гісторыкі М. Біч, А. Грыцкевіч, Н. Стужынская, В. Мазец і іншыя ацэньвалі Слуцкае паўстанне як цэлы этап у развіцці беларускага нацыянальна - вызваленчага руху 1917—1920 гадоў, звязанага з ідэяй утварэння беларускай дэмакратычнай дзяржавы. «Не з мэтай агрэсіі ўзнікла яно, не з жадання ўладарыць над іншымі, а адзіна ад святога памкнення жыць сваёй сям'ёй, адпаведна свайму нацыянальнаму менталітэту, незалежна ад злой знешняй сілы», — сказаў у сваім слове на вечары 27 лістапада Васіль Быкаў.—Гэта першая спроба суверэннасці, падкрэсліў пісьменнік, мела, як заўжды, пакутны і трагічны фінал.

Так сталася, што памяць пра яго на эміграцыі захавалася больш канкрэтнай і яскравай, чым на самой Случчыне. Да гадавіны паўстання на адрас БНФ прыйшлі шматлікія віншаванні ад беларускіх арганізацый Канады, Аўстраліі, Амерыкі, у асяродку якіх 27 лістапада адзначаецца нароўні з 25 сакавіка.

Нельга, аднак, сказаць, што Случчына да гэтых дзён засталася зусім абыякавай. Случчане даўно не перажывалі такіх мітынговых хваляванняў, нечаканага і дзіўнага ўзрушэння, разладу ў думках і пачуццях...

Пяць аўтобусаў, што адправіліся ў падарожжа з плошчы Незалежнасці ў Мінску, слуцкія ўлады не віталі хлебам-соллю. Не чакалі іх і ў вёсцы Семежава, дзе калісьці знаходзіўся штаб паўстання і дзе планавалася асвяціць крыж у памяць аб загінуўшых. Местачкоўцы як дзіва сустрэлі працэсію з харугвамі і сцягамі і хутка, вядома, з цікавасцю далучыліся да такой падзеі. Крыж быў устаноўлены пад малітоўны спеў і асвечаны служыцелямі царквы. Семежаўцы, слухаючы мінскіх прамоўцаў, мясцовага настаўніка М. Аляшкевіча, скрушна ўздыхалі аб напаўзабытай трагедыі. Папаўзла чутка, што і пра падобнае мерапрыемства, відаць, наўмысна ні слова не было сказана на нядаўнім калгасным праўленні. Але...

— На крыж гэты ніхто не падыме руку, а мы ўбяром яго ў ручнікі,— сказалі на развітанне нашаму карэспандэнту расчуленыя цёткі.

Тая ж сітуацыя паўтарылася 28 лістапада ў слуцкім гарадскім палацы культуры: з аднаго боку, пра вечар мала хто ведаў, а з другога, кажуць, не ўсіх жадаючых туды і пусцілі...

У гэты ж дзень у слуцкай Міхайлаўскай царкве адбыўся малебен у памяць аб палеглых у змаганні.

Ці набудуць яны ў нашым агульным уяўленні сан герояў? Гэта залежыць ад таго, наколькі поўным, канкрэтным і аб'ектыўным будзе тое ўяўленне. Спадзяёмся, услед за навукоўцамі, на папаўненне сваёй інфармаванасці з архіўна-дакументальных крыніц, якія адкрываюцца і яшчэ павінны нам адкрыцца.

Алена ЦІХАНОВІЧ, Ганна ЛАГУН.

Куды ідзе дапамога?

Адбылася сустрэча журналістаў з супрацоўнікамі аддзела Саўміна па гуманітарнай дапамозе, якая паступае з-за мяжы. Аддзел быў створаны сёлета і з'яўляецца рабочым органам адпаведнай рэспубліканскай камісіі. Па сутнасці гэта размова стала своеасаблівай справаздачай аддзела за перыяд яго існавання.

Дык што было зроблена? Вось некаторыя лічбы і факты, з якімі пазнаёміў М. Собаль, намеснік загадчыка аддзела.

Толькі сёлета ў рэспубліку паступіла медыкаментаў, лекаў і медабсталявання на суму 180 мільёнаў долараў. Пераважна, на 80 працэнтаў, гэтыя пастаўкі ішлі з Канады і ЗША. У асноўным уся меддапамога была накіравана ў Гомельскую і Магілёўскую вобласці.

Прадукты харчавання. Тут найбольш буйной акцыяй з'яўляецца ліпеньская аперацыя «Надзея-экспрэс». Яна вызначаецца не толькі аб'ёмамі паставак — дзесяткі тон грузаў, але і сапраўды гуманітарным зместам, калі можна так сказаць. У гэтай акцыі ўдзельнічалі каля сотні амерыканскіх добраахвотнікаў, якія прыехалі ў Беларусь у час адпачынку і за свой кошт. Яны непасрэдна займаліся сустрэчай грузаў, размеркаваннем прадуктаў харчавання сярод тых, каму яны найбольш патрэбны.

Тады дзякуючы амерыканцам 125 тысяч беларускіх сем'яў змаглі папоўніць свой стол. Акрамя таго, «харчовыя пайкі» атрымалі інваліды, адзінокія старыя. Буйныя партыі прадуктаў былі накіраваны ў бальніцы, школы-інтэрнаты, дамы для састарэлых, інвалідаў.

З'явіліся новыя канструктыўныя падыходы да больш эфектыўнага выкарыстання заходняй дапамогі. З італьянскім пасольствам падпісана пагадненне аб тым, што ўся гуманітарная харчовая дапамога, якая паступае з Італіі, будзе рэалізоўвацца праз гандлёвую сетку, а грошы пералічвацца на спецыяльны рахунак так званага беларуска-італьянскага партнёрскага фонду. З Італіі ўжо атрымалі паўтары тысячы тон лімонаў, 800 тон аліўкавага алею, на падыходзе паўтары тысячы тон бульбы. Сёлета ў Італіі багаты ўраджай гэтай культуры.

Зараз на рахунку фонду ўжо звыш 120 мільёнаў рублёў. Чакаецца, што хутка гэта лічба вырасце да 200 мільёнаў.

Аналагічны фонд ствараецца і з амерыканцамі. Са Злучаных Штатаў будзе пастаўлена пяць тысяч тон вадкага масла, ад продажу якога мяркуецца атрымаць паўмільярда рублёў. Вадкае масла — незнаёмы яшчэ для нас прадукт, ён прымяняецца, напрыклад, пры вытворчасці маргарыну.

М. Собаль паведаміў, што ёсць дамоўленасць з амерыканскім паслом аб пастаўках у канцы снежня г. г. у рэспубліку 50 тысяч тон фуражнага збожжа. Яно пойдзе на вытворчасць камбікармоў. У стадыі распрацоўкі доўгатэрміновая праграма, разлічаная мінімум на пяць гадоў, паставак 30 тысяч тон прадуктаў харчавання шырокага асартыменту: свініны, курыных ножак, рысу, мукі і г. д. Грошы ад іх рэалізацыі таксама паступяць на спецрахунак беларуска-амерыканскага партнёрскага фонду.

На якія мэты будуць накіраваны значныя сродкі гэтых фондаў? У першую чаргу на сацыяльныя праграмы для жыхароў усёй Беларусі. Напрыклад, італьянскі фонд збіраецца фінансаваць 30 мільёнаў рублёў на закуп бялковага гідралізатара. Ён як спецыяльнае харчаванне патрэбен хворым дзецям

Леанід ТУГАРЫН.

Віншаванне А. Бразаўскасу

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь накіраваў віншавальную тэлеграму Альгірдасу Бразаўскасу ў сувязі з абраннем яго старшынёй сейма Літоўскай Рэспублікі. У ёй выказана надзея, што пад кіраўніцтвам новага спікера парламента незалежная Літва зможа дасягнуць згоды ва ўнутраным грамадска-палітычным жыцці, пераадолець сацыяльна-эканамічныя цяжкасці, значна паскорыць працэсы нацыянальнага адраджэння. «Воляй гісторыі народы Беларусі і Літвы спрадвеку жывуць побач, маюць даўнія багатыя традыцыі добрасуседства», — падкрэсліваецца ў тэлеграме. Адзначаецца жаданне беларускага боку і надалей падтрымліваць цесныя сяброўскія адносіны з Літвой, мацаваць палітычныя, эканамічныя і культурныя сувязі.

Прэс-служба Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь— БЕЛІНФАРМ.

Канфедэрацыя творчых саюзаў і культурных фондаў Рэспублікі Беларусь Вярхоўнаму Савету Рэспублікі Беларусь

Боль і трывога за лёс культуры, без якой немагчыма нацыянальнае Адраджэнне беларускага народа, прымушае нас, кіраўнікоў творчых саюзаў Беларусі, зноў звярнуцца да народных дэпутатаў. У сілу сваёй сацыяльнай і эканамічнай неабароненасці, нязначнага супрацьборства жорсткім рыначным адносінам, нашы саюзы — грамадскія фарміраванні, якія згуртавалі лепшыя сілы творчай інтэлігенцыі, процістаяць пранікненню ў беларускую культуру нізкапробных, бездухоўных твораў, аказваюць рэальную дапамогу членам саюзаў у вырашэнні найвострых сацыяльных праблем, апынуліся на мяжы самаліквідацыі.

Не ўваходзячы ў дзяржаўныя структуры, не атрымліваючы ад урада датацый, творчыя саюзы і Беларускі фонд культуры для забеспячэння сваёй жыццядзейнасці і выканання праграм у падтрымку нацыянальнай культуры самастойна зарабляюць сродкі. Аднак адсутнасць ільготнага падаткаабкладання ўсе нашы намаганні зводзіць да нуля. (Характэрная дэталь: ільготным падаткаабкладаннем творчыя саюзы карысталіся з незапамятных часоў, нават у гады Вялікай Айчыннай вайны. У 1992 годзе мы пазбавіліся гэтага права). Зацяжная і паслядоўная барацьба за выжыванне прывяла да таго, што творчыя саюзы і іх прадпрыемствы вызвалены ад падатку на прыбытак. Па нашым агульным перакананні гэтая мера толькі прадоўжыць фінансавую агонію, але не вывядзе нас з крызісу. У канчатковым выніку дзяржава шляхам падаткаабкладання «заробіць» на творчых саюзах 12—15 мільёнаў рублёў, затое канчаткова знішчыць іх. Ці можна са спакойным сумленнем пакласці на адну шалю вагаў творчыя саюзы — аснову прафесійнага і духоўнага жыцця грамадства,— а на другую некалькі мільёнаў рублёў?..

Мы просім вызваліць творчыя саюзы, Беларускі фонд культуры, а таксама іх прадпрыемствы (такімі валодаюць тры саюзы і Беларускі фонд культуры), рэдакцыі газет і часопісаў ад уплаты існуючых падаткаў, за выключэннем чарнобыльскага. Абыходкавая думка, што рашэнне можаператварыць творчыя саюзы ў нейкі прыстанак камерцыйных прадпрыемстваў, якія ўхіляюцца ад уплаты дзяржаве падаткаў, неабгрунтаваная. Па-першае, гаворка ідзе пра эканамічную дзейнасць, адпаведную прафесійнай накіраванасці творчых саюзаў, а па-другое, усё гэта лёгка правяраецца і кантралюецца падатковай інспекцыяй.

Мы звяртаемся да парламента Рэспублікі Беларусь, да ўсіх людзей, якім дарагі лёс нацыянальнай культуры, падтрымаць нас у справядлівай барацьбе за духоўнае здароўе грамадства, за яго нармальную па агульнапрынятых чалавечых мерках будучыню; за здаровы сэнс, важкасць слоў і пазіцый, за сапраўднае адраджэнне шматпакутнай Беларусі.

Прэзідэнт Канфедэрацыі творчых саюзаў і культурных фондаў Рэспублікі Беларусь М. ЯРОМЕНКА
Старшыня Саюза дызайнераў А. ДЛАТОЎСКІ
Старшыня Саюза журналістаў Л. ЕКЕЛЬ
Сустаршыні Саюза кінематаграфістаў А. КРАСІНСКІ
В. НІКІФАРАЎ
Старшыня Саюза кампазітараў І. ЛУЧАНОК
Старшыня Саюза мастакоў Г. БУРАЛКІН
Старшыня Саюза тэатральных дзеячаў А. ДУДАРАЎ
Старшыня Саюза музычных дзеячаў М. ДРЫНЕЎСКІ
Старшыня Саюза фотамастакоў В. ЛАБКО
Старшыня Беларускага фонда культуры І. ЧЫГРЫНАЎ
Кандыдат тэхнічных навук А. ВАЛУЕЎ
Кандыдат гістарычных навук В. ВЯРГЕЙ
Доктар біялагічных навук Р. ГАНЧАРОВА
Віцэ-прэзідэнт АНБ, дырэктар Інстытута геахіміі і геафізікі Р. ГАРЭЦКІ
Кандыдат тэхнічных навук В. ГІЛЬ
Член Саюза пісьменнікаў Беларусі С. ГРАХОЎСКІ.

РАДЫЁ ФАКТ

Прэзідыум Савета федэрацыі прафсаюзаў выказаў недавер старшыні Дзяржкамітэта Беларусі па працы і сацыяльнай абароне насельніцтва Георгію Бадзею і запатрабаваў яго адстаўкі. Прычынай паслужыў той факт, што ў апошні час пры разглядзе ў Вярхоўным Савеце і ўрадзе праектаў законаў, што рэгламентуюць працоўныя і сацыяльна-эканамічныя адносіны, Дзяржкампрацы і яго старшыня робяць спробы заканадаўча абмежаваць правы прафсаюзаў у абароне інтарэсаў працоўных.

***

Як стала вядома «Радыёфакту», Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь атрымала тэлеграму з Мінфіна Расіі. У ёй просьба інфармаваць насельніцтва аб тым, што тэрмін выкупу мэтавых разліковых чэкаў на права набыцця легкавых аўтамабіляў у 1991 г. ўстаноўлены па 31 снежня 1992 г. уключна. Выкуп праводзіцца ўстановамі Ашчаднага банка, што выдалі ўказаныя чэкі, а таксама ўстановамі Ашчаднага банка Масквы.

***

Прэзідэнт Эстоніі Ленарт Мэры падкрэсліў, што ўведзеная Расіяй неафіцыяльная эканамічная блакада, як гэта ні парадаксальна, адыграла станоўчую ролю. Яна прымусіла Эстонію расшыраць эканамічныя сувязі з Захадам. Паводле слоў прэзідэнта, да ўвядзення блакады Эстонія была часткай расійскай каланіяльнай імперыі, 94 працэнты экспарту якой прызначаліся для расійскіх рынкаў. Зараз палавіна гандлёвых здзелак Эстоніі заключаецца з краінамі Захаду.

***

Пастанова ўрада Беларусі аб разліках за прадуктовыя тавары толькі нацыянальнымі разліковымі білетамі, падобна, зусім не засмуціла пакупнікоў з «блізкага зарубежжа». Па-ранейшаму ў Оршу прыбываюць перапоўненыя электрычкі са Смаленска, як іх тут называюць — «прадуктовыя». Тут жа на вакзале разгортваюцца стыхійныя абменныя пункты. За дзесяць беларускіх «зайцоў» даюць 110 расійскіх рублёў. А тыя, хто не хоча пераплачваць, у касах разлічваюцца траякамі і рублямі. І вязуць іх сотнямі штук, атрымліваючы падзяку за дробныя купюры. Вязуць у Оршу і шакалатару, здаючы яе тут на беларускую «валюту». Таксама выгадна.

***

Да гэтага часу няма гарачай вады ў вільнюскіх дамах. І, вядома, людзі імкнуцца памыцца ў лазні. Аднак гэтая выгода не кожнаму па кішэні. У адзінай лазні, што дзейнічае ў цэнтры горада, за паслугі даводзіцца плаціць 450 талонаў, што па курсу банка Літвы складае 675 рублёў.

Але літоўцаў пераплюнулі нашы камерсанты. Своеасаблівы рэкорд дарагоўлі ўстаноўлены ў Салігорскім лазне-пральным камбінаце—тры тысячы рублёў за карыстанне саўнай.

***

Выканком Гродзенскага гарадскога Савета даў дазвол на ўзвядзенне ў абласным цэнтры двух помнікаў. Адзін — ахвярам сталінізму, другі — польскаму паэту Адаму Міцкевічу. У абодвух выпадках галоўным інвестарам выступае Саюз палякаў у Беларусі.

***

Самыя гарачыя прыхільнікі Юрыя Антонава — восем кошак ад Муркі да Ізольды ды чатыры кацяняці, якія жывуць у яго студыі. «Яны самі мяне знайшлі, — расказвае спявак. Спачатку прыйшла адна бяздомная кошка, потым другая, потым, відаць, сярод мясцовага кашачага насельніцтва пайшла пра мяне чутка, і кошкі сталі ісці натоўпамі». Многія з іх засталіся і нават сталі размнажацца пад гукі рамантычных песень Антонава. Зразумела, кошкі цэняць спевака не толькі за мяккі тэмбр яго голасу, але і за каўбасу, якую ён прыносіць.

МТЗ: наўздагон за Японіяй

На Мінскім трактарным заводзе прынята рашэнне аб выпуску ў наступным годзе 93 тысяч сельскагаспадарчых машын. План выпуску трактараў «Беларусь» не павялічыўся ў адрозненне ад мінулых гадоў, калі колькасная «планка» падымалася да 100 тысяч у год. Затое рэзка ўзрастуць патрабаванні да якасці выпускаемай прадукцыі. Без гэтага немагчыма вывесці прадпрыемства з эканамічнага крызісу.

Дарэчы, на сённяшні дзень гаспадаркі Беларусі выкарыстоўваюць усяго 5 працэнтаў трактараў, астатнія 95 працэнтаў ідуць на далёкае і блізкае замежжа. На самім прадпрыемстве жартуюць, што ў працэнтных адносінах па колькасці адпраўляемых за мяжу машын «Беларусь» мы ўжо дасягнулі ўзроўню Японіі.

ЗЛАЧЫНСТВЫ СУПРАЦЬ СВЯТАРА ПРАЦЯГВАЮЦЦА

Айцец Аляксей, які месяц назад стаў ахвярай бандыцкага нападзення, правёў першую пасля выздараўлення службу. Адбылося гэта ў Жодзінскім храме, асвечаным у гонар архангела Міхаіла. За час, пакуль айцец Аляксей знаходзіўся ў бальніцы, учынена некалькі нападаў на яго кватэру. Старшыня Беларускага праваслаўнага брацтва Мікола Матрунчык кваліфікуе гэтыя злачынствы як праследаванне.

Алесь КНЯЗЮК, БелаПАН.

Цэны чакаюць пацяплення

У чарговы раз нам можна парадавацца за новае павышэнне цэн: з учарашняга дня кошт некаторых відаў харчовых тавараў падскочыў у некалькі разоў: масла і мяса — у 2, а каўбасных вырабаў — у 2,8 раза. Цяпер кілаграм масла будзе «цягнуць» на 240 рублёў, столькі ж свініны — 160, а кілаграм ялавічыны — 110 рублёў.

На астатнія віды мясных і малочных прадуктаў пакуль што цэны замарожаны.

Страляць—дык страляць за валюту

Ідзе сезон палявання на капытных. Толькі ў паляўнічых угоддзях Мінскай вобласці промыславае паляванне ўжо дазволіла адстрэл 110 ласёў і 35 кабаноў.

Адначасова вядзецца і камерцыйнае паляванне. І тое і другое выгаднае для паляўнічых калектываў. Кілаграм дзічыны каштуе ад 70 да 110 рублёў, камерцыйная ліцэнзія на адстрэл лася — ад 1.500 да 3.000 і больш нямецкіх марак. Адстрэл кабана, напрыклад, каштуе ад 600 да 2.000 і больш марак.

Але, нягледзячы на адстрэл, колькасць звера і птушкі ў паляўнічых угоддзях не зменшылася. Адстрэл вядзецца строга на планавай аснове. Звер і птушка зімой атрымліваюць добрую падкормку.

А. РАМАНОВІЧ.

ПРАВОДЗЯЦЬ ХЛОПЦАЎ У АРМІЮ. НОЧЧУ...

СТОЛІН. Нечаканыя цяжкасці ўзніклі ў мясцовага райваенкамата з прызывам юнакоў у армію. Раней прызыўнікоў адпраўлялі ў Брэст на дзённым дызелі, які прыходзіць з Украіны. Цяпер браніраваннем месц у суседняй дзяржаве ніхто не займаецца, таму і даводзіцца столінскіх юнакоў адпраўляць у армію начным рэйсам мясцовага аўтобуса. Бацькі прызыўнікоў ужо не здзіўляюцца, калі ў позвах іх сынам загадваюць з'явіцца ў ваенкамат у дзве гадзіны ночы. Дарэчы, адпраўка начным аўтобусам — гэта надзвычай дорага і не надта зручна, аднак іншага выйсця пакуль што няма.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб праекце ваеннай (абарончай) дактрыны Рэспублікі Беларусь

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Адобрыць у першым чытанні ваенную (абарончую) дактрыну Рэспублікі Беларусь, распрацаваную Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь і падтрыманую на Савеце бяспекі Рэспублікі Беларусь.

2. Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь:

правесці разлік сродкаў на будаўніцтва, утрыманне і развіццё Узброеных Сіл рэспублікі, які ажыццявіць у межах 10 працэнтаў ад агульнай сумы дзяржаўнага бюджэту, пры гэтым адмовіцца ад былой практыкі выкарыстання фінансавання за кошт іншых ведамстваў, а ваенныя заказы на навукова-даследчыя распрацоўкі і матэрыяльна-тэхнічнае забеспячэнне выплачваць толькі з выдзеленых Міністэрству абароны сродкаў;

распрацаваць адпаведныя праекты дзяржаўных праграм у галіне навукова-даследчай дзейнасці ў інтарэсах бяспекі рэспублікі;

да канца 1992 года распрацаваць дзяржаўныя праграмы сацыяльнай абароны ваеннаслужачых і працаўладкавання звольненых у запас;

дапрацаваць праект ваеннай (абарончай) дактрыны Рэспублікі Беларусь з улікам прапаноў і заўваг, выказаных народнымі дэпутатамі, і прадставіць яго на разгляд Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь у другім чытанні.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

3 лістапада 1992 г.
г. Мінск.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб парадку праходжання ваеннай службы афіцэрамі — грамадзянамі Рэспублікі Беларусь за межамі Рэспублікі Беларусь

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Прыняць да ведама, што Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь вызначаны меры па пераводу ваеннаслужачых — грамадзян Рэспублікі Беларусь і ваеннаслужачых, за якімі захоўваецца права на набыццё грамадзянства Рэспублікі Беларусь, з рэспублік Закаўказзя, Сярэдняй Азіі і Прыбалтыкі ва Узброеныя Сілы, пагранічныя і ўнутраныя войскі Рэспублікі Беларусь.

2. Даручыць Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь да 1 мая 1993 г. распрацаваць праграму вяртання ваеннаслужачых — грамадзян Рэспублікі Беларусь з дзяржаў—удзельніц СНД ва Узброеныя Сілы Рэспублікі Беларусь.

3. Гэту пастанову ўвесці ў дзеянне з моманту яе прыняцця.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

3 лістапада 1992 г.
г. Мінск.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб справаздачы Старшыні Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Прыняць да ведама справаздачу Старшыні Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь Шыркоўскага Э. І. аб дзейнасці Камітэта Дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь.

2. Даручыць Камітэту дзяржаўнай бяспекі, Пракуратуры, Міністэрству ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь разгледзець заўвагі і прапановы, унесеныя народнымі дэпутатамі Рэспублікі Беларусь, і прыняць па іх адпаведныя рашэнні.

3. Камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па пытаннях нацыянальнай бяспекі, абароны і барацьбы са злачыннасцю:

устанавіць кантроль за выкананнем дадзенай пастановы і праінфармаваць аб яе выкананні Прэзідыум Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь у ліпені 1993 года;

да 1 снежня 1992 года падрыхтаваць і ўнесці на разгляд Прэзідыума Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь прапановы па стварэнню дэпутацкай групы, якая будзе ажыццяўляць кантроль за дзейнасцю Камітэта дзяржаўнай бяспекі Рэспублікі Беларусь.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.

12 лістапада 1992 г.
г. Мінск.

РЫНАК ЯК ЁН ЁСЦЬ

АКЦЫЯНЕРНАЕ ТАВАРЫСТВА «ЭЛЦІК»:

«МЫ ЎМЕЕМ «РАБІЦЬ ГРОШЫ». І НЕ ТОЛЬКІ ГЭТА...»

Знаёмім чытачоў з віцебскай фірмай, якая, па ўсім відаць, дае людзям не менш таго, што абяцае. На разнапланавыя пытанні, прыемныя і не вельмі, пагадзіўся адказаць яе выканаўчы дырэктар Барыс ФРЭЙДМАН.

— Услед за класікам літаратуры, «буравеснікам рэвалюцыі», многія нашы пакаленні, асабліва не задумваючыся, паўтаралі, што грошы— гэта жоўты д'ябал. Аказалася, аднак, што яны маюць не толькі «д'ябальскую» функцыю. Барыс Ісаакавіч, вы чалавек, які мае справу з вялікай колькасцю грашовых знакаў. Як вы асабіста ставіцеся да грошай, ці любіце вы іх?

— Грошы — зусім не аб'ект пакланення, гэта звычайны сродак развіцця эканомікі. Тут якраз будзе дарэчы заўважыць, што шчасце не ў грошах, а менавіта ў іх колькасці, чым наш чалавек ніколі не быў збалаваны. У шырокім жа сэнсе заможнасць асобы, фінансавая незалежнасць — гэта залог яе эканамічнай свабоды.

— Прыемна мець справу з субяседнікам, які адкрыта, не ў прыклад іншым, выказваецца па даволі далікатных пытаннях. Тады яшчэ адно: як фірма выйшла на шлях акцыяніравання? Сродкі ў такім выпадку «круцяцца» вялікія, а ў наш час, прабачце, развялося шмат ліпавых паўзаконных «народных карпарацый», якія збіраюць у людзей немалыя грошы, а потым ашукваюць іх.

— Не буду выхваляцца, якія мы бізнесмены, а лепш раскажу пра нашы справы. У першую чаргу знайшлі салідную інвестыцыйна-даследчую кампанію «Фінэк» — яна створана пры Інстытуце эканомікі АН Беларусі. Вучоныя-эканамісты і правазнаўцы распрацавалі для нас канцэпцыю адкрытага акцыянернага таварыства. Падрыхтавалі і пакет адпаведных дакументаў, якія прайшлі экспертызу ў Камісіі па заканадаўству Вярхоўнага Савета рэспублікі. Падпіску ж на акцыі АТ «Элцік» пачалі толькі пасля апублікавання так званага праспекта эмісіі: цяпер кожнаму ўкладчыку зразумела, адкуль паступаюць сродкі і на што яны трацяцца.

— Значыць, сёе-тое ўжо можна падсумаваць: усе падазрэнні, калі яны ў каго былі, аб «сяброўстве», скажам так, з Астапам Бендэрам, павінны быць адкінуты. Але як тут не ўспомніць яго паплечніка Панікоўскага з недвухсэнсавым пытаннем: «А ты хто такі?», ці, як больш модна сёння гучыць: «Хто ёсць хто?» Бо, каб ажыццявіць сённяшнія ідэі, трэба было пачынаць з малога...

— Так, тры з палавінай гады назад, калі зарэгістраваліся як кааператыў, пачыналі з нуля. Цяпер жа выйшлі на аб'ёмы вытворчасці ў 270 мільёнаў рублёў у год, асноўныя фонды фірмы складаюць прыкладна 70 мільёнаў. Прадукцыю выпускаем самую розную: корпусную мэблю, кухонныя гарнітуры, цвікі. Зварачных трансфарматараў, напрыклад, вырабляем каля палавіны ўсяго аб'ёму ў краінах СНД апаратаў такога тыпу. З дапамогай балгарскай знешнеэканамічнай фірмы «Фінтэх» (а гадавы абарот двухбаковага гандлю паміж намі складае 500 тысяч долараў) адкрываем пякарню. І запэўніваю вас, што батоны нашай выпечкі будуць лепшай якасці, чым у цяперашнім «саўковым» гандлі, бо муку возьмем вышэйшых гатункаў. Дадам, што з лютага будучага года пачнём выпуск пральных машын — штогод станем выпускаць 30 тысяч штук.

Словам, вытворчая база была ўжо дастаткова развітой, каб ствараць акцыянернае таварыства. Заснавальнікамі АТ сталі Віцебскі гарвыканком, вытворчае аб'яднанне «Віцязь», камбінат «КІМ», беларуска-італьянскае СП «Беліта», страхавая кампанія «Ніва», той жа «Фінтэх» і інш.

— Думаю, што зразумеў вас: пры адпаведных вытворчых магчымасцях і прабіўной энергіі, ды яшчэ маючы падтрымку такіх «грандаў» прамысловасці, грэх было б не выпрабаваць сябе на больш шырокай эканамічнай ніве. У вашым выпадку — заняцца акцыяніраваннем, прыцягнуць сродкі насельніцтва, працоўных калектываў.

Але ж не вам, Барыс Ісаакавіч, тлумачыць, што ў свеце бізнесу няўдачнікаў не любяць і грошы ім не нясуць. У нашых умовах над няўдачнікамі-бізнесменамі навісае двайная рызыка, бо можна вельмі хутка развітацца са сваім «саўковым» рублём, і без таго не багатым. Да таго ж, вы ведаеце, як падазрона ставіцца цяпер наш працаўнік да ўсяго «закрытага» — нагледзеўся за гады панавання таямнічапартакратычнай эканомікі. А ваша АТ у свой час было якраз «закрытага тыпу». Без тлумачэнняў, відаць, не абысціся...

— Змагацца за выжыванне неабходна ва ўмовах любога рынку. Тым больш — нашага айчыннага, які зведвае моцны адміністрацыйна - апаратны ўціск. Тут ужо сапраўды выжывае мацнейшы. Не буду ўспамінаць, колькі ў свой час прыйшлося змагацца з самавольствам мясцовых чынуш, якіх біў калатун ад адной назвы «кааператыў». Колькі перажылі праверак з боку гандлёвай і падатковай інспекцый, той жа міліцыі! Але парушэнняў не было, бо працавалі па законах. Так што загартоўка ў нас ёсць, воля да барацьбы за месца пад сонцам — таксама.

Што датычыцца вашай заўвагі наконт недаверу людзей да новай эканомікі, неразумення яе, дык гэта пакуль што сапраўды так. Аднак ці многа тут таямнічага? Што такое, напрыклад, акцыянернае таварыства закрытага тыпу? Гэта такое таварыства, акцыі якога размяркоўваюцца толькі ўнутры яго працоўнага калектыву, адпаведна размяркоўваецца і прыбытак. А калі яно адкрытае, то тады ёсць магчымасць любой фізічнай ці юрыдычнай асобе сваімі фінансавымі ўкладамі ўплываць на яго вытворчую дзейнасць і атрымліваць прыбытак, дывідэнды.

Наша АТ — цяпер ужо менавіта адкрытага тыпу, і мы плануем выпусціць акцый на 140 мільёнаў рублёў. Намінальны кошт адной акцыі 1 тысяча рублёў, а гэта такая сума, якую сёння амаль кожны можа сабраць. Падыход тут, трэба сказаць, самы дэмакратычны.

— І тым не менш, рынку каштоўных папер у Беларусі пакуль што няма. У такіх умовах сяму-таму з недаверлівых людзей спроба выпускаць акцыі можа напомніць, скажам, вядомага героя расказаў О'Генры — «высакароднага камбінатара» Эндзі Такера з яго звышфінансавымі спосабамі здабывання грошай.

— Калі вы — пра тэхналогію ўтварэння і атрымання дывідэндаў, то тут таксама нічога таямнічага няма. Схема ўмоўна выглядае так: калі ў вас ёсць, скажам, рубель ці «зайчык», то вы не ўкладваеце іх у сумніцельныя фінансава-перакупачныя махінацыі, а несяце ў той жа «Элцік». Гэтыя грошы выкарыстоўваюцца для павелічэння выпуску патрэбнай для спажыўцоў прадукцыі (а яна ў нас сапраўды патрэбная рынку), потым тавары з пэўнай выгадай прадаюцца — узнікае прыбытак. Праз год вы прыходзіце да нас і атрымліваеце свой працэнт ад прыбытку (дывідэнд), ды яшчэ і з улікам інфляцыі. Так, дарэчы, робіцца ва ўсім свеце.

Ну добра, скажуць укладчыкі, мы вам паверылі, а дзе гарантыя, што справа не лопне? Устойлівасць і надзейнасць найперш гарантуем мы самі — коштам нерухомай маёмасці і вытворчых фондаў акцыянернага таварыства, а ён, я ўжо гаварыў, немалы. Гарантыю даюць таксама і нашы заснавальнікі.

Падкрэслю, што ў наш час суперінфляцыі наогул няма большай гарантыі, чым уклад грошай у акцыі і нерухомасць, бо ў апошняй ёсць рыначная асаблівасць пастаянна расці ў цане. І той, хто мае свае «інтарэсы» ў нерухомасці, аб'ектыўна з кожным годам багацее. Вось і кошт нашых фондаў, цэхаў і будынкаў за апошнія два гады павялічыўся ў 36 разоў, а акцыянеры, уклаўшы, скажам, па 10 тысяч, валодаюць цяпер уласнасцю ў выглядзе акцый коштам 360 тысяч рублёў. Лічбы гавораць самі за сябе, ці не так?

— Журналісцкая разведка данесла, што ў вашы праекты паверылі нават такія зубры, як члены Саюза прадпрымальнікаў Беларусі, і хто-ніхто з іх ужо укладвае ў акцыі свае «вялікія» тысячы. Калі ж яны ў каго «малыя», то такі акцыянер абавязкова захоча даведацца і пра іншыя лічбы — колькі ўжо ўнесена, які размах справа набыла наогул?

— Свабодную падпіску на акцыі «Элцік» адкрыў 15 кастрычніка, а прадоўжыцца яна да 31 снежня ўключна. Уклад ва ўстаўны фонд самога АТ складае 80 мільёнаў рублёў. Насельніцтва ж набыло акцый ужо больш чым на 20 мільёнаў. Калі так пойдзе і далей, то аб'ём сродкаў на суму 140 мільёнаў (а гэта і ёсць увесь аб'яўлены кошт устаўнога фонду) хутка будзе перакрыты. Тады перарэгіструем яго па фактычнай суме. Думаецца, што ў гэтым выпадку ніякіх пярэчанняў ні ў каго не з'явіцца: больш сродкаў — больш прадукцыі і прыбытку ад яе, а значыць і дывідэндаў таксама.

Разумею, што ў адной публікацыі ўсе дэталі не раскрыеш. Усемагчымыя даведкі чытачы «Звязды», кожны жыхар рэспублікі (не толькі віцябляне) змогуць атрымаць ад спецыялістаў «Элціка» па тэлефонах: у Мінску — 39-48-60, у Віцебску — 5-11-39. Спадзяюся, што знойдзецца нямала жадаючых злавіць удачу.

Гутарку правёў Валерый ЧАРНЯЎСКІ.

У якасці дадатку ў сціслым выглядзе змяшчаем умовы, якія прапануе акцыянернае таварыства «ЭЛЦІК» пры правядзенні свабоднай падпіскі на выпушчаныя ім акцыі.

АБАРОНШЧЫКІ РАСКРЫВАЮЦЬ СВАЕ САКРЭТЫ

Ці гатовыя ўзяць іх цывільныя?

Пра цудадзейныя валокны, якія ахоўвалі касмічны карабель «Буран» у час палёту, ачышчаюць арганізм ад шкодных рэчываў і здольныя яшчэ на многае іншае.

ХТО ПАМЯТАЕ — калісьці даволі папулярнай была тканіна, якую ў народзе ахрысцілі чортавай скурай. Не магу дакладна сказаць наконт горада, але ў вёсцы многія імкнуліся дастаць гэтую «скуру» на «вечныя» кашулі... Як жа назавуць тую «скуру», якую нядаўна паказалі мне ў Светлагорску і пра якую ведала да апошняга часу абмежаванае кола людзей?

Яе практычна нельга падпаліць. Калі па-навуковаму — вытрымлівае тэмпературныя нагрузкі да 700 градусаў на адкрытым паветры і да дзвюх з палавінай тысяч у вакууме. Або ўкінем яе ў моцную кіслату. Эфект — хоць бы што. Агрэсіўнае асяроддзе для яе амаль такое ж, як і звычайнае. І зусім нечакана праяўляе сябе ў іншым выпадку: варта праглынуць кавалачак гэтай тканіны «пасля ўчарашняга», ці дакладней — валокны, з якіх яна вырабляецца, і наступіць пэўнае прасвятленне. Па-навуковаму: здымаецца пахмельны сіндром. Або яшчэ: скажам, накінуў на плячо папругу (з яе ж) пераноснай радыёстанцыі — і не трэба ніякай антэны. Папруга — яна адначасова і антэна. У самой радыёстанцы (прыёмніку) можна смела плесці мантажныя ўзоры не з меднага проваду, а з ніткі, якая ідзе на выраб гэтай тканіны, — упэўнены прыём у пэўным дыяпазоне будзе забяспечаны.

І гэта яшчэ далёка не ўсе цудадзейныя ўласцівасці і ніткі, і адпаведнай тканіны, пра якія расказалі ў светлагорскім аб'яднанні «Хімвалакно». Расказалі ўпершыню запрошаным сюды журналістам, хоць адпаведны канвеер наладжаны ўжо даўно. Упершыню паказалі і гэтую, надзвычай сакрэтную ў недалёкім мінулым вытворчасць (зрэшты, пара ўжо «рассакрэціць» дакладную назву — вытворчасць вугляродных матэрыялаў, а на іх выпуск ідзе самая звычайная цэлюлоза, якая пры пэўных тэрмічных працэсах графітызуецца, ператвараецца ў вуглярод, вугляродныя валокны). Паказалі ў тым ліку прадстаўнікам іншаземных фірм з ФРГ, Швейцарыі, ЗША, Турцыі, Японіі, Польшчы і іншых краін. Гэта па сутнасці завод — на заводзе. Са строгай, пільнай вартай, з непрыступнай агароджай, паабапал якой ідуць шырокія кантрольныя палосы з калючым дротам... Быў завод недаступным і непрыступным. Маўкліва, у рэжыме надзвычайнай таямнічасці намотваў на валікі метры, кіламетры чорнай тканіны. Яе патрабавалася шмат. І ўсё больш і больш. Прапарцыянальна таму, наколькі павялічваўся выпуск ракет, бо амаль усю яе «паглыналі» ўжо гэткія ж нястомныя іх стваральнікі. Так, тканіна, якая стойка пераносіць «звыштэмпературу», ішла на абцякальнікі, на «кашулі» для аховы ракет ад таго пажару, што бушаваў навокал пры пераадоленні імі зямной атмасферы. Зрэшты, тут трэба сказаць пра адну несправядлівасць, дапушчаную ў адносінах да калектыву ў сувязі з той жа сакрэтнасцю. У свой час быў моцна разрэкламаваны касмічны карабель шматразовага выкарыстання «Буран» (праўда, шматразовым ён, відаць, так і застанецца толькі тэарэтычна). І асабліва ў прэсе захапляліся гарачаўстойлівай пліткай, якой была выкладзена знешняя абалонка «Бурана». Пры гэтым называліся калектывы, дзе стварылі гэтую плітку. Але нідзе і напамінку не было, што яе асновай з'явілася светлагорская сапраўды «чортава скура». Плітку ў той час ужо рассакрэцілі, «скуру» — не.

Аднак усё гэта цяпер — у мінулым. Ва ўсякім разе — на сённяшні дзень. Калектыў, які вырабляў цуда-тканіну, застаўся без справы. Паводле слоў генеральнага дырэктара аб'яднання А. Джуса, людзі сядзяць на паўстаўкі дома, і толькі па меры магчымасці іх працаўладкоўваюць на іншых вытворчасцях.

Сумная гэта карціна, калі знерухомела найсучаснейшая вытворчасць. Зрэшты, нават не так — вытворчасць будучага, будучых прагрэсіўных тэхналогій, якія маглі б атрымаць развіццё на светлагорскай базе. Хоць і па волі сляпога выпадку, нечага ўладнага пальца, які паказаў месца на карце, тым не менш калектыў значна апярэдзіў свой час. Паспяшаўся. І стаў нікому не патрэбным. А больш правільна — яго справа, якая з тым жа поспехам магла б «служыць» і цывільным. У аб'яднанні з усёй няўмольнасцю было вымаўлена слова «канверсія». Слова мовілі, а ў нашай мірнай вытворчасці, па сутнасці, яшчэ не гатовы да выкарыстання таго ўнікальнага (ва ўсіх адносінах) матэрыялу, які могуць прапанаваць светлагорцы.

Але спынімся больш дэталёва на гэтым папулярным цяпер слове «канверсія». Нагадаем спачатку, што Беларусь зможа выжыць, зможа дасягнуць росквіту і дастатку за кошт мазгоў. Пераважна. Нам асабліва няма на што рабіць упор у гандлі, апрача як на мазгі, г. зн. на цікавыя адкрыцці, тэхналогіі, прагрэсіўныя вырабы. Наша шчасце не ў золаце, якое, па чутках, збіраюцца ў нас здабываць, а менавіта ў мазгах. У поўнай адпаведнасці з гэтым трэба падыходзіць і да паняцця «канверсія». Калі, скажам, трэба выбіраць паміж танкамі і каструлямі, то, вядома, лепш спыніцца на апошніх. Танкі не такі ўжо канвертабельны тавар, ды і колькі «жалеза» патрэбна на іх! Калі ж размова ідзе аб падобнай жа «канверсіі» «чортавай скуры»... Прыняць вугляродныя валокны ў якасці заменнікаў традыцыйных матэрыялаў многія не гатовы. Давялося раскрываць свае сакрэты вядомым іншаземным фірмам. І ўвогуле, яны гатовы ісці на пэўныя формы супрацоўніцтва, але ці пойдуць? Будзем шчырымі, ці далі мы ім цвёрдую ўпэўненасць у сваёй рыначнай накіраванасці, эканамічнай цывілізаванасці?

Вядома, і сваім не трэба спаць у шапку. Спынімся яшчэ раз на якасцях і магчымасцях вугляродных валокнаў. Ужо гаварылася наконт таго, што іх можна выкарыстоўваць у мантажы радыёапаратуры. Яны паспяхова замяняюць дэфіцытны медны дрот, пры гэтым улічым: медзь па ўдзельнай вазе прыкладна ў 6 разоў цяжэйшая. Гэта ж якой эканоміі можна было б дасягнуць на нашых шматлікіх радыё- і прыборабудаўнічых заводах! Тут, па сутнасці, прынцыпова новая ступень прагрэсу, новая якасць развіцця. Прынамсі, светлагорцы ўжо маюць адпаведныя кантакты — з Брэсцкім электрамеханічным канцэрнам, дзе рыхтуюцца да выпуску пэўныя вырабы «на вугляродных нітках». Пакуль што грэлкі.

Шырокія магчымасці ў так званых кампазітаў або кампазіцыйных матэрыялаў, якім адводзіцца галоўная роля ў тэхналогіях будучага. Менавіта на базе вугляродных валокнаў можна стварыць падобны кампазіт — вугляпластык, а з апошняга вырабляць высокатрывалыя, з самымі адказнымі функцыямі дэталі машын і механізмаў. Прычым гэтыя дэталі (прымем да ўвагі: узамен дэталей з дэфіцытных каляровых металаў і сплаваў) не патрабуюць ніякай змазкі (у іх, па сутнасці, графітавая паверхня, а графіт сам сябе і «змазвае»), што дае магчымасць выкарыстоўваць іх у цяжкадаступных ці герметызаваных вузлах. І такія дэталі ў Светлагорску ўжо дэманструюцца. Шкада — заказаў пакуль што зусім небагата. З такімі заказамі цяжка выжыць.

Вельмі цікавы і перспектыўны накірунак выкарыстання вугляродных валокнаў — у якасці сарбентаў. (Варта зрабіць яшчэ адно ўдакладненне: тканіна, пра якую расказвалася вышэй, у яе розных «іпастасях», — увогуле не адна і тая ж. На пэўнай стадыі тэхпрацэсу вугляродныя валокны праходзяць рознае «абучэнне», у тым ліку і на здольнасць да сорбцыі, прычым дасягаецца наступны вынік: адзін грам сарбенту ўтрымлівае ў сваіх порах да 1.000—1.200 квадратных метраў паверхні). Сарбенты могуць прымяняцца ў самых розных галінах. У прыватнасці, у якасці фільтраў. Аб эфектыўнасці вугляродных сарбентаў (па функцыях яны нагадваюць актывіраваны вугаль, але пераўзыходзяць яго менавіта па эфектыўнасці, г. зн. па дынаміцы сорбцыі, а таксама спектру прымянення) гаворыць наступны паказчык: адзін грам рэчыва паглынае да 600 міліграмаў рознай непатрэбшчыны. Бясспрэчна, у сувязі з гэткай сорбцыяй, з гэткім уменнем менавіта паглынаць — адна з найбольш цікавых перспектыў прымянення вугляродных валокнаў — у медыцыне. І ўжо ёсць пэўныя напрацоўкі. У аб'яднанні паказалі невялікія стэрыльныя пакеты. Свайго роду лейкапластыры. Праўда, гэты «лейкапластыр» з пункту гледжання медыкаў — не зусім прымальны, не белы, а, вядома, чорны (гэты «знешні» фактар стрымлівае асцярожную медыцыну і ў іншых выпадках). Тым не менш, ён ужо даказаў сваю надзвычайную эфектыўнасць пры лячэнні ран, язваў, апёкаў... Зажыўленне адбываецца ў некалькі разоў хутчэй, чым звычайна. Гэты не зусім прывычны лейкапластыр прайшоў поўныя выпрабаванні ў Афганістане, яго запатрабавалі пасля аварыі на газаправодзе пад Уфой. У яго характарыстыцы сказана: «Тканіна мае значную капілярную актыўнасць. Яна актыўна паглынае мікробныя целы і хімічныя рэчывы, вызначаецца дэзадарыруючым эфектам...» Прынамсі, дастаткова для яе і адной «афганскай» характарыстыкі.

Калі эфектыўнасць новага «лейкапластыра» ўжо вядомая, то іншае вугляроднае лякарства заканчвае адпаведныя выпрабаванні, прычым паспяхова: Яно атрымала назву «Беласорб». Яго лячэбны эфект, згодна з папярэднім медыцынскім заключэннем, надзвычай шырокі, накіраваны супраць многіх захворванняў і таксама грунтуецца на сорбцыі — паглынанні з навакольнага асяроддзя пэўных, у нашым выпадку шкодных рэчываў. Улічым галоўнае: з чорным валакністым парашком «Беласорб» мы, магчыма, атрымаем эфектыўны сродак для звязвання і вывядзення з арганізма радыенуклідаў. І тады не трэба будзе шукаць экзатычнае шкарлупінне нейкіх экзатычных пладоў у в'етнамскіх джунглях, пра якое аднойчы нашумелі газеты. Ва ўсякім разе, вывады Магілёўскага філіяла інстытута радыяцыйнай медыцыны абнадзейваюць.

Зразумела, калі ўжо гэты ўніверсальны вуглярод рыхтуюць для капітальных «прыбіранняў» нашага арганізма, значыць, яго можна выкарыстоўваць у самых розных ачышчальных працэсах. Напрыклад, для ачысткі пітной вады (у тых жа вядомых многім бытавых «Радніčках», якія нярэдка можна сустрэць на нашых кухнях), сокаў, ды і іншага роду вадкасцей. А калі ўжо гаварыць адкрытым тэкстам — той жа самагонкі. Прычым варта нагадаць: адзін грам сарбенту паглынае да 600 міліграмаў рознай непатрэбшчыны. Хоць наконт апошняй іншы раз яшчэ як сказаць. У аб'яднанні расказалі пра такі факт. Адно з прадпрыемстваў па выпуску медпрэпаратаў выкарыстала іх фільтры для вылоўлівання ў прамысловых сцёках тэтрацыкліну і біяміцыну. А потым гэтыя фільтры... скармілі жывёле. З лячэбнай мэтай.

Варта назваць і некаторыя іншыя сферы магчымага выкарыстання вугляродных валокнаў: у якасці спіралі (замест дэфіцытнага ніхрома) у электранагравальных элементах, для вырабу спецадзення для рабочых «небяспечных» прафесій і г. д. А ў планах хімікаў — «навучыць» вугляродныя валокны даўно забытаму, толькі на сучасным узроўні — ззяць электрычным святлом (нагадаем: у першай лямпачцы быў вугальны электрод), г. зн. узняць іх тэмпературную ўстойлівасць да ўзроўню вальфраму. З адпаведным прымяненнем. Вугляродная нітка замест вальфраму?!

Праўда, пра планы тут гавораць асцярожна. Як зразумела ўжо, не да планаў. Выжыць бы ў сённяшніх умовах, захаваўшы пры гэтым унікальную вытворчасць, спецыялістаў. Прычым сёння ў светлагорцаў баліць галава не толькі за вытворчасць вугляродных матэрыялаў, пэўнай пераарыентацыі патрабуе і віскозная вытворчасць, дзе вырабляецца корд. Ён таксама не патрэбен у ранейшых аб'ёмах — зменшыліся заказы.

У цэлым у аб'яднанні выбралі правільны напрамак: рэзкае нарошчванне тавараў народнага спажывання, з якімі ў любым выпадку не прападзеш. Напрыклад, якія добрыя так званыя эластыкавыя спартыўныя касцюмы тут выпускаюць з поліэфірнай ніткі! Да трох тысяч у дзень. З ліпеня пушчаны спецыяльны цэх.

І ўсё ж, як бы справа не дайшла да тых жа «каструль». Вядома, нямала залежыць ад саміх работнікаў аб'яднання, але ці толькі ад іх?

Не так даўно мы былі сведкамі канверсіі іншага роду, калі віно «пераводзілі» на сокі. Памятаю, якія праклёны слаў у адрас райкома малады начальнік Клецкага вінаробчага цэха пасля паўторнага напамінку «ўсё зламаць». «Прыйдзецца ж некалі аднаўляць»,— з горыччу гаварыў ён.

Прыйшлося. І вельмі хутка. Каб жа не звялася і цяперашняя, сапраўды, крайне неабходная для нас канверсія да таго, каб абавязкова ўсё ламаць.

Іван БАРАНОЎСКІ.

Мільярды рублёў страт, сотні загубленых жыццяў

ЯК СПЫНІЦЬ ВОГНЕННУЮ НАВАЛУ!

Ад торбы і турмы не заракайся. Сэнс пачутай яшчэ ў дзяцінстве прымаўкі дайшоў многа пазней, калі давялося ўвачавідкі ўбачыць пажар, твары людзей, што выскачылі з агню ў тым, у чым стаялі. Набыты гадамі скарб згінуў у адно імгненне. Урэзаліся ў памяць вочы пагарэльцаў, у якіх, здаецца, назаўсёды пасяліліся страх, адчай і лютая туга.

Вось і на гэтай прэс-канферэнцыі для журналістаў рэспубліканскіх газет, радыё і тэлебачання, што праходзіла ў Галоўным упраўленні пажарнай аховы МУС Рэспублікі Беларусь, быццам кадры забытай кінахронікі, зноў і зноў узнаўляліся ў памяці жахлівыя малюнкі некалі ўбачанай вогненнай вакханаліі. Ды і як можна было заставацца раўнадушным, слухаючы начальніка ГУПА палкоўніка Валерыя Астапава, які прыводзіў жудасныя лічбы. Летась супрацоўнікі пажарнай аховы выязджалі на тушэнне больш як 17 тысяч пажараў. У агні загінула дабра недзе на 10 мільярдаў рублёў, і што самае непапраўнае — ён забраў 474 жыцці, у тым ліку 80 дзяцей. Па колькасці чалавечых ахвяр на пажарах наша рэспубліка выходзіць на ўзровень сусветных лідэраў.

Але гэтыя жахлівыя лічбы нельга паставіць у віну байцам пажарнай аховы, а тым больш выклікаць хоць бы самы найменшы цень сумненняў у іх прафесіянальнай прыгоднасці. Якраз тут сабраліся людзі высокапрафесіянальныя, адданыя сваёй справе. Уся бяда ў тым, што той хаос, які ахапіў нашу эканоміку, не абмінуў і пажарную ахову. Нават тыя нязначныя матэрыяльна-тэхнічныя сродкі, што маюцца ў распараджэнні пажарнай аховы, могуць бясследна знікнуць, і тады мы застанёмся сам-насам са стыхіяй, ад якой ніхто не застрахаваны.

Свет даўно і добра такі наслухаўся пра Чарнобыль. Але мала хто ведае, што гэтая бяда, можа крыху ў іншым выглядзе, але не меншая па памерах, магла яшчэ раз напаткаць рэспубліку мінулым летам. 28 ліпеня ў гадзіну 20 хвілін узарвалася гаручая сумесь у адным з цэхаў вытворчага аб'яднання «Палімір». 15 гадзін пажарныя стаялі, што называецца, насмерць на вогненным рубяжы, збіваючы полымя, якое ў адно імгненне магло выклікаць выбух. І тады... Тады ад шматтысячнага горада Наваполацка мала што засталося б, а тысячы тон шкодных хімічных рэчываў накрылі б значную частку рэспублікі.

А колькі напружаных дзён і бяссонных начэй давялося вытрымаць вогненным байцам мінулым летам, калі агонь ушчыльную падступіў да магістральных ліній нафта- і газаправодаў, якіх па рэспубліцы праходзіць некалькі. Суткамі стаялі яны з пажарнымі стваламі, ставячы вадзяную заслону агню, што бушаваў у чэраве высушаных тарфянікаў, у тоўшчы якіх ляжалі тыя трубы. Нават цяжка прадказаць вынікі той катастрофы, якую прадухілілі пажарныя, рызыкуючы ўласным жыццём.

Далося-такі мінулае сухое лета ў знакі. Не ўсё пашчасціла ўратаваць, выхапіць з вогненнага палону. Не хапала ні сіл, ні сродкаў, ні тэхнікі. Ці забудзецца трагедыя ў Глускім раёне, калі літаральна свечкамі ўспыхнулі вёскі Сяльцы і Калюга. 140 мільёнаў рублёў выдзеліла дзяржава на іх аднаўленне. І калі б не намаганні пажарных у мінулым верасні ў Гомельскім раёне, такіх вёсак магло б быць больш за дзесятак. Іх удалося выратаваць. А ўвогуле за лета згарэла каля 4 мільёнаў тон торфу, сотні гектараў лесу. Толькі прамых страт — на 2 мільярды рублёў. І ніхто не можа даць гарантыі, што такое ж, а магчыма, і яшчэ больш сухое і спякотнае лета не паўторыцца ў будучым. Чым тады тушыць пажары?

Вельмі непакоіць і распыленасць кадраў і сродкаў пажаратушэння па шматлікіх ведамствах. З 21,7 тысячы пажарных толькі прыкладна дзве трэці знаходзяцца ў падпарадкаванні Галоўнага ўпраўлення пажарнай аховы, астатнія раскіданы па прадпрыемствах і арганізацыях 13 міністэрстваў і ведамстваў. А ці не прасцей было б перадаць людзей, тэхніку і сродкі непасрэдна ў падпарадкаванне ГУПА? Прафесіянальнай справай павінны займацца прафесіяналы.

Дарэчы сказаць, ёсць на ўзбраенні пажарных і сучасная, эфектыўная тэхніка. Яе ўбачылі журналісты, пабываўшы ва ўпраўленні пажарнай аховы Мінска. Магутныя, унікальныя пажарныя машыны, некаторыя з якіх, па словах начальніка ўпраўлення палкоўніка Мікалая Церашкова, нічым не ўступаюць лепшым замежным аналагам. Шкада толькі, што колькасць з іх можна пералічыць па пальцах. А рэспубліка вялікая.

Нямала незабыўных уражанняў пакінула і сустрэча з асабовым саставам спецыялізаванага рэспубліканскага атрада выратавальнікаў, які ўзначальвае падпалкоўнік Мікалай Кірэеў. Яны прадэманстравалі нядрэнную вывучку, уменне. Дзіва што, большасць байцоў атрада — выдатныя спартсмены, мужныя людзі, прафесіяналы.

З надзеяй і трывогай чакаюць пажарныя абмеркавання на сесіі Вярхоўнага Савета Закона «Аб пажарнай бяспецы і дзяржаўным пажарным наглядзе». Хаця б не загаварылі, не пусцілі па крузе дэпутаты праект яго, а тым больш не пачалі эканоміць на самым неабходным. Мудрасць народная сведчыць: «Бедны і скупы двойчы плаціць». Каб і нам у хуткім часе не давялося плаціць — усім разам і кожнаму паасобку за нечы пралік ці недагляд.

Уладзімір ГОЙТАН.

ЗАКОН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

АБ АХОВЕ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

Закон Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны» рэгулюе адносіны з мэтай зберажэння, належнага ўтрымання, адпаведнага рацыянальнага выкарыстання, аднаўлення і памнажэння гісторыка-культурнай спадчыны.

Гісторыка-культурная спадчына народа Беларусі, створаная ім пад час фарміравання і існавання як ва ўласных дзяржаўных структурах (у Полацкім і іншых старажытных княствах, Вялікім княстве Літоўскім, Рускім і Жамойцкім, БНР, БССР), так і ў складзе іншых дзяржаўных фарміраванняў (Рэчы Паспалітай, Расійскай імперыі, СССР), з'яўляецца яго набыткам, неад'емнай часткай дасягненняў сусветнай цывілізацыі. Яе духоўныя, мастацкія і дакументальныя вартасці ствараюць неабходныя ўмовы духоўнага, інтэлектуальнага і эканамічнага развіцця грамадства.

Ідэнтыфікацыя, ахова, зберажэнне, папулярызацыя і перадача нашчадкам гісторыка-культурнай спадчыны з'яўляецца святым абавязкам дзяржавы, справай гонару кожнага яе грамадзяніна.

Рэспубліка Беларусь лічыць прычыненне шкоды гісторыка-культурнай спадчыне злачынствам супраць агульначалавечых каштоўнасцей і грамадскага прагрэсу і бярэ на сябе абавязкі:

забараняць усякія дзеянні, якія могуць прычыніць шкоду каштоўным у гісторыка-культурных адносінах аб'ектам, уключаючы выкарыстанне ў мэтах, якія могуць прывесці да іх разбурэння ці пашкоджання ў выпадку ўзброенага канфлікту;

паважаць гісторыка-культурную спадчыну кожнага з народаў свету;

не прымаць ніякіх наўмысных дзеянняў, якія маглі б прама ці ўскосна прычыніць шкоду каштоўным у гісторыка-культурных адносінах аб'ектам, размешчаным на тэрыторыі іншых дзяржаў;

выкарыстоўваць гісторыка-культурныя каштоўнасці народа Беларусі і тыя аб'екты, якія могуць быць імі прызнаны, з навуковымі мэтамі для адукацыі і развіцця матэрыяльнай і духоўнай культуры, маральнага і эстэтычнага выхавання насельніцтва.

Закон Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны» валодае выключнасцю ў тым сэнсе, што ва ўсіх выпадках, якія маюць дачыненне да гісторыка-культурнай спадчыны, сапраўднымі з'яўляюцца патрабаванні дадзенага Закона.

РАЗДЗЕЛ I. ВЫЗНАЧЭННЕ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

Артыкул 1. Вызначэнне гісторыка-культурнай спадчыны

Гісторыка-культурнай спадчынай з'яўляецца сукупнасць адметных вынікаў і сведчанняў гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі, увасобленых у гісторыка-культурных каштоўнасцях.

Артыкул 2. Гісторыка-культурныя каштоўнасці

Гісторыка-культурныя каштоўнасці — гэта найбольш адметныя матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці, якія маюць выдатныя духоўныя, эстэтычныя і дакументальныя вартасці і ўзяты пад ахову дзяржавы ў парадку, вызначаным дадзеным Законам.

Артыкул 3. Класіфікацыя каштоўнасцей

Каштоўнасці падзяляюцца на наступныя віды:

1) матэрыяльныя каштоўнасці, матэрыяльнае ўвасабленне якіх не складае іх сутнасці;

2) духоўныя каштоўнасці, магчымае матэрыяльнае ўвасабленне якіх не аказвае істотнага ўплыву на іх сутнасць.

Матэрыяльныя каштоўнасці падзяляюцца на наступныя падвіды:

1а) нерухомыя матэрыяльныя каштоўнасці, перамяшчэнне якіх у прасторы звязана з ажыццяўленнем шэрагу інжынерных мерапрыемстваў і вядзе да частковай або поўнай страты імі адметных каштоўных вартасцей;

1б) рухомыя матэрыяльныя каштоўнасці, перамяшчэнне якіх у прасторы не звязана са зменамі іх сутнасці і тэхнічнага стану.

Духоўныя каштоўнасці падзяляюцца на наступныя падвіды:

2а) фіксаваныя духоўныя каштоўнасці, сутнасць якіх можа быць поўнасцю зафіксавана і не залежыць ад далейшага лёсу іх ствзральнікаў;

2б) увасобленыя духоўныя каштоўнасці, сутнасць або адметныя каштоўныя вартасці якіх поўнасцю ці часткова страчваюцца са знікненнем іх стваральнікаў, носьбітаў або зменаю сацыяльных умоў іх існавання.

РАЗДЗЕЛ II. УЛІК І АХОВА ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

Артыкул 4. Улік гісторыка-культурнай спадчыны

Улік гісторыка-культурнай спадчыны — гэта сістэма мерапрыемстваў, накіраваных на:

1) вывучэнне гісторыка-культурнай спадчыны;

2) выяўленне найбольш адметных вынікаў і сведчанняў гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі і іх дакументальную навуковую фіксацыю;

3) навуковую і мастацкую ацэнку выяўленых і прапанаваных да надання статуса каштоўнасці матэрыяльных аб'ектаў і нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці;

4) наданне статуса каштоўнасці найбольш адметным вынікам і сведчанням гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі;

5) складанне пераліку матэрыяльных аб'ектаў і нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці, уласныя вартасці якіх недастатковыя для надання ім статуса каштоўнасці.

Артыкул 5. Ахова гісторыка-культурнай спадчыны

Ахова гісторыка-культурнай спадчыны — гэта сістэма арганізацыйных, прававых і эканамічных мер па зберажэнню каштоўнасцей ад:

1) знішчэння або пагрозы знішчэння;

2) знікнення або пагрозы знікнення;

3) прычынення або пагрозы прычынення шкоды;

4) пагаршэння або пагрозы пагаршэння тэхнічнага стану;

5) навукова неабгрунтаваных змен (уключаючы асяроддзе);

6) пагаршэння ўмоў успрымання.

Артыкул 6. Дзяржаўная палітыка ў галіне ўліку і аховы гісторыка-культурнай спадчыны

Дзяржаўная палітыка ў галіне ўліку і аховы гісторыка-культурнай спадчыны вызначаецца ў рэспубліцы Вярхоўным Саветам Рэспублікі Беларусь і ажыццяўляецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь праз спецыялізаваны дзяржаўны орган аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Артыкул 7. Спецыялізаваны дзяржаўны орган аховы гісторыка-культурнай спадчыны

Спецыялізаваным дзяржаўным органам аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляецца Дзяржаўная інспекцыя Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны*.

У сваёй дзейнасці ДзІнАС кіруецца палажэннем, якое зацвярджаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Рашэнні і ўказанні ДзІнАС у межах яе кампетэнцыі абавязковыя для выканання ўсімі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі незалежна ад формы ўласнасці, ведамаснай падпарадкаванасці, дзяржаўнай прыналежнасці і грамадзянства.

Артыкул 8. Кампетэнцыя ДзІнАС

У кампетэнцыю ДзІнАС уваходзіць вырашэнне ўсяго комплексу пытанняў, звязаных:

1) са зберажэннем каштоўнасцей, іх асяроддзя і ўмоў існавання;

2) з недапушчэннем страты адметных вартасцей каштоўнасцей, іх навукова неабгрунтаваных змен;

3) кантролем за практычным выкарыстаннем каштоўнасцей;

4) вывучэннем гісторыка-культурнай спадчыны, выяўленнем і ўлікам каштоўнасцей;

5) вяртаннем у Рэспубліку Беларусь каштоўнасцей Беларусі, якія апынуліся па-за яе межамі;

6) кантролем за безумоўным выкананнем патрабаванняў дадзенага Закона.

Артыкул 9. Кіраўніцтва ДзІнАС

ДзІнАС узначальвае Старшыня, які назначаецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 10. Абмежаванні камерцыйнай дзейнасці ДзІнАС

ДзІнАС забараняецца праводзіць усякую камерцыйную і іншую дзейнасць, звязаную з атрыманнем прыбытку.

Артыкул 11. Навукова-метадычная палітыка ў галіне ўліку, аховы, зберажэння, аднаўлення, выкарыстання, памнажэння і вяртання гісторыка-культурнай спадчыны

Выпрацоўку і ўдасканаленне навукова-метадычнай палітыкі ў галіне ўліку, аховы, зберажэння, аднаўлення, выкарыстання, памнажэння і вяртання гісторыка-культурнай спадчыны ў Рэспубліцы Беларусь ажыццяўляе Беларуская рэспубліканская Навукова-метадычная рада па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны** пры ДзІнАС.

Фарміраванне персанальнага складу Навукова-метадычнай рады праводзіцца на пазаштатнай аснове.

Статут Навукова-метадычнай рады зацвярджаецца ДзІнАС.

Артыкул 12. Фінансавае забеспячэнне дзейнасці ДзІнАС і Навукова-метадычнай рады

Дзейнасць ДзІнАС і Навукова-метадычнай рады ажыццяўляецца за кошт сродкаў дзяржаўнага бюджэту і іншых крыніц фінансавання.

Артыкул 13. Вылучэнне матэрыяльных аб'ектаў і нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці для надання ім статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці

Матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці могуць вылучацца для надання ім статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці:

1) з наяўных вядомых прадметаў, аб'ектаў, нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці, якія існуюць рэальна, бытуюць у чалавечай дзейнасці або прадстаўлены ў эталонах і іншых формах выяўлення вартасцей каштоўнасці (незалежна ад месца іх знаходжання);

2) з нанава выяўленых утоеных раней прадметаў ці з'яў;

3) з матэрыяльных прадметаў, аб'ектаў або нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці, аб наяўнасці якіх сведчыць навукова правераная інфармацыя пры адсутнасці бясспрэчных, дакументальна даведзеных звестак аб знішчэнні ці страце іх або іх эталонаў.

Артыкул 14. Прапанова па наданню статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці

Прапанова па наданню статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці найбольш адметнаму выніку ці сведчанню гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі (з абавязковым абгрунтаваннем) можа быць унесена любой юрыдычнай ці фізічнай асобай пры выяўленні ёю выдатных вартасцей рэкамендуемага матэрыяльнага аб'екта або нематэрыяльнага праяўлення чалавечай творчасці.

Артыкул 15. Выпадковае выяўленне ўтоеных раней аб'ектаў, надзеленых вартасцямі каштоўнасцей

Юрыдычная ці фізічная асоба, якая выпадкова выявіла ўтоены раней рухомы прадмет, групу прадметаў (скарб) або іншую рухомую знаходку, што можа ўяўляць гісторыка-культурную каштоўнасць, абавязана прыняць меры па яе зберажэнню і ў тэрмін да пяці дзён паведаміць аб факце знаходкі ў выканаўчы камітэт мясцовага Савета народных дэпутатаў, або ў мясцовы аддзел унутраных спраў, або ў ДзІнАС.

Кіраўнік выканаўчага камітэта мясцовага Савета народных дэпутатаў або мясцовы аддзел унутраных спраў, які атрымаў такое паведамленне, абавязаны ў тэрмін да трох дзён прыняць знаходку пад распіску ад асобы, якая яе выявіла, і паведаміць аб гэтым у ДзІнАС.

Кіраўнік або мясцовы адказны прадстаўнік ДзІнАС, які атрымаў такое паведамленне выканаўчага камітэта мясцовага Савета народных дэпутатаў або мясцовага аддзела ўнутраных спраў, абавязаны ў тэрмін да пяці дзён прыняць знаходку пад распіску або (у выпадку відавочнай неабгрунтаванасці меркаванняў аб яе каштоўнасці) скласці акт аб адсутнасці ў знаходцы адметных духоўных, мастацкіх і дакументальных вартасцей.

У гэтым жа парадку прадстаўляюцца на разгляд рухомыя аб'екты, што могуць уяўляць гісторыка-культурную каштоўнасць, канфіскаваныя мытнымі службамі пры спробе нелегальнага правозу праз граніцы Рэспублікі Беларусь.

Юрыдычная ці фізічная асоба, якая выпадкова выявіла ўтоены нерухомы аб'ект або фрагмент нерухомага аб'екта (архітэктурныя дэталі, элементы дэкору, вырабы мастацкага аздаблення, рэшткі роспісаў і інш.), што можа ўяўляць гісторыка-культурную каштоўнасць ці наяўнасць археалагічных прадметаў у глебе пры вытворчасці земляных работ, абавязана адразу ж прыпыніць работы або іншую дзейнасць, якая прывяла да выяўлення, прыняць меры па зберажэнню выяўленых фрагментаў і неадкладна паведаміць аб знаходцы ў ДзІнАС (непасрэдна або праз выканаўчы камітэт мясцовага Савета народных дэпутатаў).

Адказны прадстаўнік ДзІнАС, які атрымаў такое паведамленне, абавязаны неадкладна (у тэрмін не больш чым 24 гадзіны) арганізаваць выезд упаўнаважаных асоб на месца выяўлення знаходкі, якія павінны сваім прадпісаннем вызначыць меры па далейшаму рэжыму яе ўтрымання з указаннем прыблізнага тэрміну яго дзеяння або (пры відавочнай неабгрунтаванасці меркавання аб каштоўнасці знаходкі) скласці акт аб адсутнасці ў яе адметных духоўных, эстэтычных ці дакументальных вартасцей. Вызначаны ўпаўнаважанымі асобамі тэрмін дзеяння ўстаноўленага імі рэжыму можа быць скарочаны або прадоўжаны рашэннем кіраўніцтва ДзІнАС.

Прыпыненыя ў сувязі з выяўленнем знаходкі работы могуць быць адноўлены толькі з пісьмовага дазволу адказнага прадстаўніка ДзІнАС.

За вымушаны прастой, выкліканы выяўленнем знаходкі, юрыдычнай ці фізічнай асобе выплачваецца кампенсацыя ў парадку і памерах, устаноўленых рашэннем Савета Міністраў Беларусі.

У выпадках, прадугледжаных у дадзеным артыкуле, першапачатковае вызначэнне наяўнасці ў нанава выяўленых рухомых прадметах або нерухомых аб'ектах вартасцей гісторыка-культурных каштоўнасцей можа зрабіць сама асоба, якая выявіла знаходку, або іншыя асобы, якія выпадкова з'явіліся сведкамі выяўлення. Калі сведкай з'яўляецца асоба з профільнай адукацыяй (дазваляючай кваліфікавана ацаніць знаходку), яе патрабаванні аб прыпыненні работ, забеспячэнні захаванасці знаходкі і паведамленні аб ёй згодна з патрабаваннямі Закона з'яўляюцца абавязковымі. Абавязкова таксама выкананне патрабаванняў, выкладзеных у дадзеным артыкуле ў адносінах да ўсіх без выключэння скарбаў і патаемных сховішчаў.

Адказнасць за зберажэнне знаходкі з моманту яе выяўлення да перадачы выканаўчаму камітэту мясцовага Савета народных дэпутатаў або да з'яўлення на месца прадстаўніка ДзІнАС ускладаецца на асобу, якая выявіла знаходку або заявіла аб ёй.

Адказнасць за зберажэнне знаходкі ў далейшым (да вызначэння яе пастаяннага ўласніка ці карыстальніка) ускладаецца на той выканаўчы камітэт мясцовага Савета народных дэпутатаў або мясцовы аддзел унутраных спраў, што прыняў яе пад распіску, або вызначаецца прадпісаннем ДзІнАС.

Усе прынятыя пад распіску ў парадку, прадугледжаным дадзеным артыкулам, прадметы або аб'екты, якім ДзІнАС вызначаны часовы рэжым захавання, у абавязковым парадку прадстаўляюцца на разгляд Навукова-метадычнай рады на прадмет надання ім статуса каштоўнасці. У гэтым выпадку аўтарам прапановы па наданню прадмету ці аб'екту статуса каштоўнасці лічыцца асоба, якая выявіла знаходку або заявіла аб ёй. Пры гэтым ад названай асобы не патрабуецца абгрунтаванне прапановы па наданню знаходцы статуса каштоўнасці.

Артыкул 16. Прафесіянальнае выяўленне матэрыяльных аб'ектаў або нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці, надзеленых вартасцямі каштоўнасці

Усе каштоўныя ў гісторыка-культурных адносінах матэрыяльныя аб'екты, прадметы і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці, якія выяўляюцца або ўводзяцца ў навуковы ўжытак пад час прафесіянальнай навукова-даследчай дзейнасці (археалагічнага вывучэння культурнага слою, натурных даследаванняў гістарычных аб'ектаў і прадметаў, экспедыцыйнай дзейнасці, вывучэння фондаў музеяў, бібліятэк, архіваў і інш.), у абавязковым парадку павінны быць навукова зафіксаваны з прадстаўленнем экземпляра фіксацыйных матэрыялаў у банк звестак аб гісторыка-культурнай спадчыне ў адпаведнасці з артыкулам 25 дадзенага Закона. Складальнікі фіксацыйных матэрыялаў маюць на іх аўтарскае права.

Адказнасць за фіксацыю, а таксама за зберажэнне выяўляемых пад час навукова-даследчай дзейнасці зафіксаваных знаходак (да іх перадачы пастаяннаму ўласніку ці карыстальніку) ускладаецца на асобу, якая выявіла знаходку, а ў выпадку, калі апошняя выяўлена ў выніку работы даследчага калектыву, — на яго кіраўніка (кіраўніка экспедыцыі).

Пры выяўленні пад час прафесіянальнай навукова-даследчай дзейнасці ўтоеных раней або не ўведзеных у навуковы ўжытак матэрыяльных прадметаў ці аб'ектаў, што могуць уяўляць матэрыяльную гісторыка-культурную каштоўнасць або з'яўляцца эталонамі духоўнай фіксаванай каштоўнасці, уласнік якіх не ўстаноўлены, выявіўшыя іх даследчыкі не маюць права распараджацца імі.

Прадстаўленне найбольш адметных з выяўленых пад час прафесіянальнай навукова-даследчай дзейнасці каштоўных у гісторыка-культурных адносінах прадметаў ці аб'ектаў або нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці на разгляд Навукова-метадычнай рады для надання ім статуса каштоўнасці ажыццяўляецца ў парадку, прадугледжаным артыкулам 14 дадзенага Закона.

Артыкул 17. Узнагарода за выяўленне каштоўных у гісторыка-культурных адносінах матэрыяльных аб'ектаў або нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці

У выпадку надання статуса каштоўнасці матэрыяльнаму аб'екту або нематэрыяльнаму праяўленню чалавечай творчасці юрыдычнай ці фізічнай асобе, што ўнесла прапанову аб наданні гэтага статуса, выплачваецца ўзнагарода. Памер узнагароды вызначаецца Навукова-метадычнай радай і канчаткова ўстанаўліваецца ДзІнАС.

У выпадку, калі ўзнагарода выплачваецца за наданне статуса каштоўнасці нанава выяўленаму ўтоенаму раней прадмету (групе прадметаў), што дадаткова ўтрымлівае банкаўскія актывы, выплата ўзнагароды за наданне статуса каштоўнасці не цягне за сабой змяненняў у парадку выплат, прадугледжаных заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

У выпадку, калі ўтоеная раней выпадкова выяўленая рухомая знаходка ў адпаведнасці з артыкулам 81 дадзенага Закона паступае ва ўласнасць уласніку той каштоўнасці, у складзе якой (на тэрыторыі якой) яна выяўлена, апошні павінен выплаціць асобе, што выявіла знаходку, узнагароду ў памеры не менш чым 25 працэнтаў яе кошту, вызначанага музейнай экспертнай камісіяй або адпаведнай камісіяй установы гандлю антыкварыятам.

У выпадку, калі ўтоеная раней выпадкова выяўленая рухомая знаходка ў адпаведнасці з артыкулам 81 дадзенага Закона паступае ў адзін з дзяржаўных музеяў Рэспублікі Беларусь, апошні павінен выплаціць асобе, што яе выявіла, узнагароду ў памеры не менш чым 25 працэнтаў ад яе кошту (вызначанага музейнай экспертнай камісіяй). Калі знаходка ўтрымлівае банкаўскія актывы, музей выплачвае 25 працэнтаў ад сумы, што складае розніцу паміж агульным коштам музейнай каштоўнасці і коштам банкаўскіх актываў, што ўтрымліваюцца ў ёй. Пры гэтым узнагарода за перадачу дзяржаве банкаўскіх актываў, што ўтрымліваюцца ў знаходцы, выплачваецца ў парадку, прадугледжаным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 18. Разгляд прапаноў аб наданні статуса каштоўнасці матэрыяльным аб'ектам і нематэрыяльным праяўленням чалавечай творчасці

Навукова-метадычная рада, атрымаўшы прапанову аб наданні статуса каштоўнасці матэрыяльнаму аб'екту або нематэрыяльнаму праяўленню чалавечай творчасці, неадкладна афіцыйна даводзіць інфармацыю аб гэтым да ўладальніка ці карыстальніка каштоўнасці, а таксама да выканаўчага камітэта мясцовага Савета народных дэпутатаў і арганізуе кваліфікаваны разгляд кожнай паступіўшай прапановы.

З моманту давядзення Навукова-метадычнай радай інфармацыі аб паступіўшай прапанове па наданню статуса каштоўнасці матэрыяльнаму аб'екту або нематэрыяльнаму праяўленню чалавечай творчасці дзеянні, што прыводзяць да знішчэння (пагрозы знішчэння), знікнення (пагрозы знікнення), навукова неабгрунтаваных змен апошніх, забараняюцца да канчатковага (станоўчага або адмоўнага) вырашэння пытання аб уключэнні аб'екта ці праяўлення ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь у адпаведнасці з артыкулам 20 дадзенага Закона.

Па кожнай з паступіўшых прапаноў і па выніках разгляду, прынятых у адпаведнасці з артыкулам 15 дадзенага Закона наконт надання статуса каштоўнасці нанава выяўленым (утоеным раней) прадметам або аб'ектам, Навукова-метадычная рада накіроўвае ДзІнАС адпаведнае заключэнне.

Артыкул 19. Крытэрыі адбору каштоўнасцей

Навукова-метадычная рада пры разглядзе прадстаўленых прапаноў кіруецца тым, што ў Рэспубліцы Беларусь каштоўнасці павінны мець свае мастацкія, духоўныя або дакументальныя вартасці і адпавядаць хаця б аднаму з пералічаных крытэрыяў:

1) з'яўляцца:

адным з фактараў фарміравання нацыянальнага менталітэту;

рэдкім або каштоўным сведчаннем існавання знікшай цывілізацыі;

створаным або істотна пераасэнсаваным і перайначаным народам Беларусі эпічным творам;

створаным на тэрыторыі Беларусі або пад уплывам беларускай гісторыі, рэчаіснасці, менталітэту, асяроддзя і г. д. адметным аўтарскім творам мастацтва;

адметнай, характэрнай для Беларусі або аднаго з яе рэгіёнаў традыцыяй ці народным промыслам;

сімвалам або іншым выражэннем ці абазначэннем з'яў, падзей або паняццяў, звязаных з гісторыяй Беларусі, яе асобных рэгіёнаў, радаводаў або этнічных груп;

дакументальнай фіксацыяй адметных для свету і Беларусі падзей або працэсаў;

адметным мастацкім творам, шэдэўрам творчага генія;

выдатным або арыгінальным вынікам творчага або навукова-тэхнічнага эксперыменту;

рэдкім на тэрыторыі Беларусі або выдатным прыкладам дасягненняў гісторыка-культурнай дзейнасці іншага народа;

вынікам або сведчаннем недаследаваных працэсаў;

матэрыяльным аб'ектам або нематэрыяльнай з'явай, характэрнай толькі для культуры народа Беларусі;

пахаваннем славутага чалавека, брацкай магілай воінаў і ахвяр ваенных падзей, узброеных канфліктаў і масавых рэпрэсій;

традыцыйнай тапанімічнай назвай;

рэдкім або выдатным узорам:

а) створанага чалавекам асяроддзя жыццядзейнасці;

б) пабудовы або іншага стварэння канкрэтнага гістарычнага перыяду, рэгіёну або тыпалагічнай прыналежнасці;

в) вырашэння вытворчых, гаспадарчых, фартыфікацыйных, арганізацыйных і іншых практычных пытанняў;

г) выкарыстання ў жыццядзейнасці чалавека прыродных фактараў і асаблівасцей;

д) прадметаў быту або іншага прызначэння пэўнага гістарычнага перыяду або рэгіёну;

е) пэўнага стылістычнага напрамку або рэгіянальнай ці этнічнай асаблівасці ў любым відзе мастацтва;

ж) твора любога віду народнага мастацтва пэўнага гістарычнага перыяду, рэгіёну або этнічнай групы;

2) быць непасрэдна звязанымі з:

падзеямі або ідэямі і перакананнямі, якія аказалі значны ўплыў на ход гістарычнага развіцця сусвету і шматнацыянальнага народа Беларусі;

жыццём і дзейнасцю выдатных асоб свету і Беларусі;

3) лічыцца:

са звязанай з народнымі паданнямі, легендамі, іншымі эпічнымі творамі, народнымі абрадамі;

з матэрыяльным аб'ектам, надзеленым выдатнымі звышнатуральнымі ўласцівасцямі;

4) аказваць значны ўплыў на развіццё мастацтва, духоўнасці грамадства, светапогляду людзей у пэўны перыяд часу або на тэрыторыі аднаго з рэгіёнаў Беларусі;

5) утрымліваць недаследаваны або не поўнасцю даследаваны археалагічны культурны слой.

Матэрыяльнымі гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі могуць з'яўляцца толькі аўтэнтычныя або рэстаўрыраваныя паводле навукова абгрунтаванай праектнай дакументацыі аб'екты. Выключэнне з гэтага правіла можа допускацца толькі ў адносінах да нерухомых аб'ектаў, якія поўнасцю ці амаль поўнасцю адноўлены паводле дакладных гістарычных даных на ранейшым месцы.

Артыкул 20. Наданне статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь

Статус гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь надаецца ДзІнАС найбольш адметным вынікам і сведчанням гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі.

Наданне гэтага статуса з'яўляецца магчымым і абавязковым пры наступных дзвюх умовах:

1) станоўчым заключэнні па дадзенаму аб'екту або праяўленню Навукова-метадычнай рады;

2) адсутнасці бясспрэчных дакументальна даведзеных звестак аб страце, знішчэнні або знікненні разглядаемага аб'екта ці праяўлення.

Пры адпаведнасці гэтым умовам статус каштоўнасці можа быць нададзены найбольш адметным вынікам і сведчанням гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі, якія афіцыйна лічацца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі ў іншых краінах.

Актам прызнання матэрыяльнага аб'екта або нематэрыяльнага праяўлення чалавечай творчасці каштоўнасцю з'яўляецца яго ўключэнне ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 21. Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь

Матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці, якім у адпаведнасці з гэтым Законам нададзены статус каштоўнасці, уносяцца ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Названы спіс змяшчае наступныя раздзелы:

1) наяўныя ў межах Рэспублікі Беларусь гісторыка-культурныя каштоўнасці. У гэты раздзел уносяцца ўсе матэрыяльныя каштоўнасці, якія знаходзяцца ў межах рэспублікі (незалежна ад іх паходжання), усе фіксаваныя духоўныя каштоўнасці і ўсе ўвасобленыя ў носьбітах духоўныя каштоўнасці;

2) гісторыка-культурныя каштоўнасці народа Беларусі, якія легальна знаходзяцца па-за межамі Рэспублікі Беларусь. У гэты раздзел уносяцца ўсе матэрыяльныя каштоўнасці, якія пры бясспрэчным, дакументальна даведзеным беларускім паходжанні апынуліся па-за межамі Рэспублікі Беларусь у парадку, які адпавядае нормам міжнароднага права, а таксама тыя духоўныя каштоўнасці, носьбіты якіх пры бясспрэчным (у тым ліку прызнаным імі самімі) беларускім паходжанні (нацыянальнасці) не маюць грамадзянства Рэспублікі Беларусь;

3) гісторыка-культурныя каштоўнасці народа Беларусі, якія незаконна знаходзяцца па-за межамі Рэспублікі Беларусь. У гэты раздзел уносяцца ўсе матэрыяльныя каштоўнасці, якія пры бясспрэчным дакументальна даведзеным беларускім паходжанні апынуліся па-за межамі Рэспублікі Беларусь у парадку, які не адпавядае нормам міжнароднага права;

4) гісторыка-культурныя каштоўнасці народа Беларусі, якія зніклі пры нявысветленых акалічнасцях. У гэты раздзел уносяцца ўсе матэрыяльныя каштоўнасці народа Беларусі, якія зніклі пры нявысветленых акалічнасцях (пры бясспрэчным дакументальна даведзеным факце іх існавання да знікнення) пры ўмове, што бясспрэчных дакументальна абгрунтаваных даных аб іх знішчэнні няма;

5) гісторыка-культурныя каштоўнасці, якія знаходзяцца пад пагрозай знікнення або знішчэння. У гэты раздзел уносяцца тыя з пералічаных у першых чатырох раздзелах Дзяржаўнага спіса гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці, якія знаходзяцца пад пагрозай знішчэння (знікнення) або страты сваіх адметных духоўных, дакументальных ці мастацкіх вартасцей з указаннем прычын, якія выклікаюць гэту пагрозу, і мер, неабходных для выратавання кожнай каштоўнасці.

Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь пераглядаецца цалкам або па раздзелах па меры неабходнасці, але не радзей аднаго разу ў два гады, і публікуецца пасля кожнага перагляду.

Артыкул 22. Комплексныя каштоўнасці

Статус каштоўнасці можа надавацца комплексу (калекцыі) матэрыяльных аб'ектаў, якія размешчаны побач або сабраны разам па пэўных прыкметах (пры гэтым у склад комплексу асобным кампанентам можа ўключацца асяроддзе), а таксама серыі аб'ектаў, якія знаходзяцца ў розных месцах, але аб'яднаныя агульнымі рысамі, якія складаюць аснову іх духоўных, эстэтычных і дакументальных вартасцей. Статус каштоўнасці таксама можа надавацца комплекснай з'яве духоўнай культуры.

У Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь уносіцца не толькі сама комплексная каштоўнасць, але і кожны з тых яе кампанентаў, які па сваіх якасцях можа лічыцца асобнай каштоўнасцю.

Артыкул 23. Эталон фіксаванай духоўнай каштоўнасці

Найбольш дакладная і якасная фіксацыя духоўнай каштоўнасці падвіду «2а» (артыкул 3 дадзенага Закона) любымі магчымымі графічнымі і тэхнічнымі сродкамі прымаецца Навукова-метадычнай радай як эталон духоўнай фіксаванай каштоўнасці.

У выпадку выяўлення больш дакладнай і якаснай фіксацыі такой каштоўнасці Навукова-метадычная рада мае права зняць статус эталона з раней прынятай фіксацыі і прыняць за эталон нанава выяўленую фіксацыю.

Эталоны духоўных каштоўнасцей падлягаюць ахове як і матэрыяльныя каштоўнасці.

Месцазнаходжанне і ўладальнік эталона ўказваюцца ва ўліковых дакументах пра каштоўнасць.

Артыкул 24. Уліковыя дакументы

На ўсе выяўленыя адметныя вынікі і сведчанні гістарычнага развіцця народа Беларусі складаюцца ўліковыя дакументы.

Формы ўліковых дакументаў для кожнага з відаў і падвідаў каштоўнасцей, парадак іх запаўнення і захавання вызначаюцца і зацвярджаюцца ДзІнАС. Уліковыя дакументы падлягаюць дапаўненню пры атрыманні новых звестак аб каштоўнасці.

Артыкул 25. Банк звестак аб гісторыка-культурнай спадчыне Рэспублікі Беларусь

Для захавання і сістэматызацыі ўліковых дакументаў па каштоўнасцях, звестак аб адметных выніках і сведчаннях гістарычнага развіцця народа Беларусі, страчаных матэрыяльных аб'ектах і нематэрыяльных праяўленнях чалавечай творчасці, якія маглі б атрымаць статус гісторыка-культурных каштоўнасцей у Рэспубліцы Беларусь, ствараецца Банк звестак аб гісторыка-культурнай спадчыне Рэспублікі Беларусь***.

Банк звестак з'яўляецца дзяржаўнай установай з правамі юрыдычнай асобы.

Банк звестак праводзіць таксама работу па збору, сістэматызацыі і захаванню ўсіх навукова-даследчых, выдавецкіх і пабочных матэрыялаў, звязаных з каштоўнасцямі.

Для гэтага:

1) уладальнікі і карыстальнікі каштоўнасцей павінны ў абавязковым парадку бясплатна перадаваць у банк звестак па аднаму экземпляру падрыхтаванай па іх заказу навукова-даследчай і праектнай дакументацыі на ўсе віды работ па каштоўнасцях і ў зонах іх аховы;

2) рэспубліканскія выдавецкія арганізацыі павінны бясплатна перадаваць у банк звестак абавязковы экземпляр усіх выданняў, у якіх разглядаюцца пытанні гісторыка-культурнай спадчыны.

У банку звестак могуць захоўвацца эталоны духоўных фіксаваных каштоўнасцей.

Дзейнасць банка звестак ажыццяўляецца за кошт сродкаў дзяржаўнага бюджэту і іншых крыніц фінансавання.

Банк звестак бясплатна прадстаўляе магчымасць азнаёміцца з сабранай у ім інфармацыяй толькі тым юрыдычным і фізічным асобам, якія прадстаўляюць яму інфармацыю аб усіх выяўленых імі новых звестках і падрыхтаваных матэрыялах аб гісторыка-культурнай спадчыне Беларусі.

Артыкул 26. Пазбаўленне статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці Рэспублікі Беларусь

Матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці могуць быць пазбаўлены статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці і выключаны з Дзяржаўнага спісу гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь па рашэнню пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны ў выпадку знішчэння або знікнення ў выніку стыхійнага ўздзеяння прыродных фактараў або іншых непрадугледжаных сітуацый і немагчымасці (па вызначэнню Навукова-метадычнай рады) навукова абгрунтаванага аднаўлення.

Археалагічныя аб'екты могуць быць пазбаўлены статуса гісторыка-культурнай каштоўнасці і пасля поўнага навуковага даследавання, неабходнасць якога абумоўлена вырашэннем выключных (па вызначэнню Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь) народнагаспадарчых задач.

РАЗДЗЕЛ III. ЗБЕРАЖЭННЕ І АДНАЎЛЕННЕ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫХ КАШТОЎНАСЦЕЙ

Артыкул 27. Прынцыпы зберажэння гісторыка-культурных каштоўнасцей

Зберажэнне гісторыка-культурных каштоўнасцей — гэта недапушчэнне страты матэрыяльнымі аб'ектамі і нематэрыяльнымі праяўленнямі чалавечай творчасці сваіх адметных духоўных, эстэтычных і дакументальных вартасцей, якія абумовілі наданне ім статуса каштоўнасцей.

Характар дзейнасці па зберажэнню каштоўнасцей залежыць ад іх уласцівасцей.

Артыкул 28. Непасрэднае забеспячэнне захаванасці матэрыяльных нерухомых каштоўнасцей

У мэтах непасрэднага забеспячэння захаванасці забараняецца знос, перамяшчэнне, затапленне, стварэнне пагрозы існаванню, навукова неабгрунтаваныя змены або пагаршэнне (пагроза пагаршэння) тэхнічнага стану матэрыяльных нерухомых каштоўнасцей.

Пералічаныя дзеянні (за выключэннем зносу) могуць быць дапушчаны толькі па рашэнню Урада Рэспублікі Беларусь, калі іх неабходнасць выклікана правядзеннем навукова абгрунтаваных зацверджаных ва ўстаноўленым парадку мерапрыемстваў па ліквідацыі вынікаў стыхійных бедстваў, катастроф, ваенных дзеянняў.

Забараняецца таксама выдача ў карыстанне наведвальнікам бібліятэк і архіваў (не зважаючы на іх форму ўласнасці і падначаленасць) арыгіналаў матэрыяльных рухомых або эталонаў духоўных фіксаваных каштоўнасцей, унікальнасць або дрэнны тэхнічны стан якіх ствараюць пагрозу іх зберажэнню пры неасцярожным абыходжанні з імі. Аднясенне каштоўнасцей да групы, на якую распаўсюджваюцца такія абмежаванні, праводзіцца ДзІнАС па прадстаўленню Навукова-метадычнай рады праз асобыя пазначэнні ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь і афіцыйнае паведамленне кіраўніцтва бібліятэк і архіваў.

Артыкул 29. Ахова асяроддзя матэрыяльных нерухомых каштоўнасцей

У мэтах забеспячэння аховы асяроддзя матэрыяльных нерухомых каштоўнасцей вакол іх устанаўліваюцца наступныя зоны:

1) ахоўная;

2) рэгулюемай забудовы;

3) аховы прыроднага наваколля;

4) аховы культурнага слоя.

Рэжымамі ўтрымання гэтых зон прадугледжваюцца пэўныя абмежаванні або поўная забарона дзейнасці, якая шкодзіць зберажэнню і ўмовам існавання каштоўнасцей.

Зацверджаныя ў складзе праектаў зон аховы і рэжымы іх утрымання абавязковыя для выканання ўсімі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі без выключэння.

Артыкул 30. Праекты зон аховы

Праекты зон аховы, уключаючы рэжымы іх выкарыстання, распрацоўваюцца ў індывідуальным парадку для кожнай матэрыяльнай нерухомай каштоўнасці і зацвярджаюцца ДзІнАС.

Забараняецца распрацоўка праектаў раённай планіроўкі, развіцця і рэканструкцыі гарадоў і іншых населеных пунктаў, мапы (карты) землекарыстання без нанясення прынятых або распрацоўкі неабходных зон аховы матэрыяльных нерухомых каштоўнасцей.

Артыкул 31. Ахоўныя дошкі

На кожнай матэрыяльнай нерухомай каштоўнасці, якая ўнесена ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь, усталёўваецца ахоўная дошка адзінай формы. Ахоўная дошка змяшчае папярэджанне аб адказнасці за прычыненне каштоўнасці шкоды. Ахоўная дошка ўсталёўваецца і захоўваецца за кошт сродкаў юрыдычных і фізічных асоб, ва ўласнасці ці ў карыстанні якіх знаходзяцца адпаведныя каштоўнасці, а таксама за кошт сродкаў дзяржаўнага бюджэту і іншых крыніц фінансавання. Форма ахоўнай дошкі зацвярджаецца ДзІнАС.

Артыкул 32. Забарона дзейнасці, якая стварае пагрозу пагаршэння стану або знікнення нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей

Калі дзейнасць юрыдычных і фізічных асоб стварае пагрозу пагаршэння стану або знікнення матэрыяльных нерухомых каштоўнасцей, ДзІнАС абавязана не пазней як на трэці дзень з моманту выяўлення пагрозы выдаць прадпісанне аб неабходнасці змен у названай дзейнасці або поўнай яе забароне.

Патрабаванні прадпісанняў аб неабходных зменах або забароне небяспечнай дзейнасці могуць быць адменены ў пісьмовым парадку самой ДзІнАС.

Артыкул 33. Абмежаванне або поўная забарона руху транспартных сродкаў на дарогах, якія прылягаюць да нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей або зон іх аховы

Калі рух транспартных сродкаў і іншых самаходных машын і механізмаў на дарогах, якія прылягаюць да нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей ці пралягаюць праз зоны іх аховы, або дзейнасць камунікацый-

(Працяг на 4-й стар.).

* У далейшым — ДзІнАС.

** У далейшым — Навукова-метадычная рада.

*** У далейшым — банк звестак.

ЗАКОН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

АБ АХОВЕ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

(Працяг. Пачатак на 3-й стар.).

ных ліній ствараюць (па вызначэнню Навукова-метадычнай рады) пагрозу існаванню гэтых каштоўнасцей ці іх тэхнічнаму стану, па рашэнню ДзІнАС мясцовыя Саветы народных дэпутатаў або юрыдычныя ці фізічныя асобы, у чым падпарадкаванні знаходзяцца дарогі, камунікацыйныя лініі і іншыя шляхі сувязі, абавязаны абмежаваць або поўнасцю забараніць рух транспартных сродкаў, іншых самаходных машын і механізмаў на гэтых дарогах, прыпыніць дзейнасць камунікацый. Пры немагчымасці абмежаваць або забараніць названую дзейнасць юрыдычныя ці фізічныя асобы, што забяспечваюць эксплуатацыю камунікацый, павінны перыядычна выплачваць кампенсацыю за шкоду, што прычыняецца тэхнічнаму стану каштоўнасці, у парадку, прадугледжаным артыкулам 91 дадзенага Закона.

Артыкул 34. Абмежаванне або поўная забарона дзейнасці, у выніку якой забруджваюцца паветраны ці водны басейны і ствараецца пагроза існаванню ці тэхнічнаму стану каштоўнасці

Калі вынікі гаспадарчай або іншай дзейнасці любых юрыдычных і фізічных асоб прыводзяць да забруджвання паветранага ці воднага басейнаў і ў выніку гэтага ствараецца пагроза існаванню ці тэхнічнаму стану нерухомых гісторыка-культурных каштоўнасцей, вінаватыя юрыдычныя ці фізічныя асобы па рашэнню ДзІнАС абавязаны абмежаваць або забараніць такую дзейнасць, а ў пэўных выпадках пры адмаўленні або немагчымасці такога варыянта перыядычна выплачваць кампенсацыю за шкоду, што прычыняецца тэхнічнаму стану каштоўнасці ў парадку, прадугледжаным артыкулам 91 дадзенага Закона.

Артыкул 35. Зберажэнне рухомых матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей

Навукова неабгрунтаваныя змены, знішчэнне, пагроза знішчэння, пагаршэнне або пагроза пагаршэння тэхнічнага стану матэрыяльных рухомых каштоўнасцей забараняюцца.

Артыкул 36. Забарона разукамплектавання сукупнасці рухомых матэрыяльных каштоўнасцей

Забараняецца разукамплектаванне сукупнасці рухомых матэрыяльных каштоўнасцей, якія ўяўляюць:

1) прызначаныя або сабраныя для канкрэтных мэт (аздабленне інтэр'ераў і г. д.) камплекты;

2) складзеныя на навуковых прынцыпах калекцыі.

У выпадку, калі адна і тая ж каштоўнасць належыць і да навукова абгрунтаваных калекцый, і да спецыяльна прызначаных камплектаў аздаблення, прыярытэт аддаецца навукова абгрунтаваным калекцыям.

Артыкул 37. Калекцыя

Калекцыя —гэта навукова абгрунтаваны збор рухомых матэрыяльных каштоўнасцей або эталонаў фіксаваных духоўных каштоўнасцей, якія належыць аднаму ўласніку.

Артыкул 38. Правы ўласніка калекцыі

Фізічная ці юрыдычная асоба, якая з'яўляецца ўласнікам калекцыі, прызнанай каштоўнасцю, за выключэннем калекцый архіўных матэрыялаў, мае права бясплатна атрымаць наступныя паслугі ад дзяржаўных музеяў:

1) устанаўленне аўтарства (прыналежнасці) прадметаў калекцыі;

2) вызначэнне ўмоў захавання прадметаў калекцыі;

3) дапамогу ў правядзенні навуковай інвентарызацыі і навуковай апрацоўкі прадметаў калекцыі;

4) гарантыі бяспекі калекцыі ці яе асобных прадметаў у час экспанавання ў музеях і перавозкі.

Артыкул 39. Забарона вывазу матэрыяльных рухомых каштоўнасцей за межы Рэспублікі Беларусь на пастаяннае захаванне

Вываз матэрыяльных рухомых каштоўнасцей за межы Рэспублікі Беларусь на пастаяннае захаванне забараняецца.

Вываз іншых адметных вынікаў і сведчанняў гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі, якія не атрымалі статус каштоўнасцей, рэгулюецца адпаведным мытным заканадаўствам Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 40. Часовы вываз за межы Рэспублікі Беларусь матэрыяльных рухомых каштоўнасцей

Часовы вываз за межы Рэспублікі Беларусь матэрыяльных рухомых каштоўнасцей у мэтах развіцця міжнароднага культурнага абмену праводзіцца з пісьмовага дазволу ДзІнАС пры выкананні правілаў і ўмоў, спецыяльна ўстаноўленых ёю для кожнага выпадку, і ў адпаведнасці з правіламі мытнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 41. Зберажэнне духоўных фіксаваных каштоўнасцей

Мерапрыемствы па зберажэнню духоўных фіксаваных каштоўнасцей ажыццяўляюцца шляхам вызначэння і зберажэння эталонаў.

Страта або пагроза страты, пагаршэнне або пагроза пагаршэння тэхнічнага стану, навукова неабгрунтаваныя змены эталона духоўнай фіксаванай каштоўнасці не дапускаюцца.

Артыкул 42. Зберажэнне ўвасобленых духоўных каштоўнасцей

Зберажэнне ўвасобленых духоўных каштоўнасцей забяспечваецца мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў, іх органамі культуры праз заахвочванне (у тым ліку і матэрыяльнае) носьбітаў у захаванні, развіцці і перадачы нашчадкам навыкаў, якія з'яўляюцца сутнасцю каштоўнасцей, захаванне і аднаўленне ўмоў існавання і перадачы нашчадкам выпрацаваных пакаленнямі адметных навыкаў, традыцый і асаблівасцей ладу жыцця, фактараў фарміравання рэгіянальнага менталітэту.

Стварэнне перашкод існаванню і развіццю ўвасобленых духоўных каштоўнасцей, а таксама істотнае змяненне натуральных умоў іх існавання забараняюцца.

Артыкул 43. Зберажэнне матэрыяльных аб'ектаў і нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці, уласныя вартасці якіх недастатковыя для надання ім статуса каштоўнасці

Зберажэнне гісторыка-культурнай спадчыны ўключае непажаданасць знішчэння (пагрозы знішчэння), знікнення (пагрозы знікнення), навукова неабгрунтаваных змянення і перамяшчэння, разукамплектавання, а таксама неабходнасць адпаведнага выкарыстання асобных матэрыяльных аб'ектаў і прадметаў або нематэрыяльных праяўленняў чалавечай творчасці, уласныя вартасці якіх недастатковыя для надання ім статуса каштоўнасцей, але якія ўяўляюць цікавасць з пункту гледжання іх месцазнаходжання, стварэння асяроддзя, неабходнага для зберажэння, асэнсавання і памнажэння гісторыка-культурнай спадчыны.

Рэалізацыя патрабаванняў, выкладзеных у частцы першай гэтага артыкула, ажыццяўляецца шляхам складання пералікаў такіх аб'ектаў, прадметаў і праяўленняў з указаннем непажаданых дзеянняў у адносінах да кожнага (кожнай) з іх або праз уключэнне ў ахоўныя абавязацельствы, што падпісваюцца ўладальнікамі каштоўнасцей, патрабаванняў па зберажэнню аб'ектаў, прадметаў, праяўленняў, якія непасрэдна звязаны з каштоўнасцямі і арганічна іх дапаўняюць. Пры гэтым такія аб'екты, прадметы, праяўленні, што пазначаюцца ў ахоўных абавязацельствах, таксама ўносяцца ў прадугледжаныя дадзенай часткай гэтага артыкула пералікі.

Патрабаванні па абмежаванню правоў распараджэння аб'ектамі, прадметамі і праяўленнямі, уключанымі ў ахоўныя абавязацельствы, абавязковыя для ўсіх юрыдычных і фізічных асоб, што іх падпісалі.

Недапушчэнне дзеянняў у адносінах да ўсіх іншых аб'ектаў, прадметаў, праяўленняў, унесеных у пераліку, што складаюцца адпаведна часткі другой гэтага артыкула, ажыццяўляецца праз матэрыяльную зацікаўленасць уладальнікаў аб'ектаў, прадметаў, праяўленняў, уключаных у гэтыя пераліку. Сродкі на гэтыя мэты выдаткоўваюцца з фонду аховы, зберажэння і аднаўлення гісторыка-культурнай спадчыны народа Беларусі.

Артыкул 44. Дзейнасць, якая датычыцца каштоўнасцей

Усе віды дзейнасці, якія прама ці ўскосна могуць уздзейнічаць на каштоўнасці, павінны праводзіцца з улікам неабходнасці безумоўнага зберажэння іх адметных унікальных вартасцей.

Змены каштоўнасцей могуць допускацца толькі пры іх навуковай і метадычнай абгрунтаванасці з асобага ў кожным канкрэтным выпадку дазволу ДзІнАС.

Артыкул 45. Катэгорыі матэрыяльных і духоўных гісторыка-культурных каштоўнасцей

1. У адпаведнасці са сваімі ўласцівасцямі матэрыяльныя каштоўнасці падзяляюцца на чатыры катэгорыі:

а) катэгорыя «0»—каштоўнасці, уключаныя або прапанаваныя для ўключэння ў Спіс сусветнай спадчыны;

б) катэгорыя «1» — найбольш унікальныя каштоўнасці, духоўныя, эстэтычныя і дакументальныя вартасці якіх уяўляюць міжнародную цікавасць;

в) катэгорыя «2» — выдатныя каштоўнасці, якія характарызуюць найбольш адметныя рысы гісторыка-культурнай спадчыны ўсёй рэспублікі;

г) катэгорыя «3» — каштоўнасці, якія характарызуюць адметныя рысы гісторыка-культурнай спадчыны асобных рэгіёнаў рэспублікі.

Аб'екты, якія ўваходзяць у склад комплексных матэрыяльных каштоўнасцей, але не пазначаны ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь асобна, а таксама аб'екты, прапанаваныя для надання ім статуса гісторыка-культурных каштоўнасцей, лічацца матэрыяльнымі каштоўнасцямі без катэгорыі.

2. Духоўныя каштоўнасці падразделяюцца на дзве катэгорыі:

а) катэгорыя «А» — каштоўнасці, поўная аўтэнтычнасць і дакладнасць якіх безумоўная і нязменная;

б) катэгорыя «Б» — каштоўнасці, змест якіх поўнасцю або часткова адноўлены па другасным матэрыяле, і каштоўнасці, якія па сваёй сутнасці аб'ектыўна могуць з цягам часу мяняцца.

Артыкул 46. Наданне катэгорый каштоўнасцям

Катэгорыі каштоўнасцям надаюцца і пры неабходнасці ўдакладняюцца і змяняюцца ДзІнАС па прадстаўленню Навукова-метадычнай рады і ўказваюцца ў Дзяржаўным спісе гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 47. Вызначэнне абгрунтаванасці работ па змене каштоўнасцей

Выпадкі, у якіх дапускаюцца навукова-метадычна абгрунтаваныя змены каштоўнасцей, і крытэрыі важкасці абгрунтаванняў гэтых змен залежаць ад наданых ім катэгорый.

Канчатковае рашэнне аб навукова-метадычнай абгрунтаванасці або неабгрунтаванасці пэўных работ па змене каштоўнасцей можа быць прынята толькі Навукова - метадычнай радай.

Артыкул 48. Віды работ, якія маюць адносіны да каштоўнасцей

Віды работ, што непасрэдна фізічна датычацца матэрыяльных або эталонаў духоўных фіксаваных каштоўнасцей, маюць наступныя характарыстыкі:

1) догляд — комплекс штодзённых або іншай перыядычнасці мерапрыемстваў па забеспячэнню належнага тэхнічнага і санітарнага стану аб'ектаў;

2) рамонт — комплекс мерапрыемстваў, накіраваных на паляпшэнне тэхнічнага стану аб'ектаў без унясення змен у іх канструктыўнае і эстэтычнае вырашэнне;

3) натурныя даследаванні — комплекс мерапрыемстваў па высвятленню і ўдакладненню якасцей і асаблівасцей аб'ектаў;

4) кансервацыя — комплекс мерапрыемстваў па часоваму або доўгатэрміноваму забеспячэнню захаванасці наяўнага стану аб'ектаў;

5) рэстаўрацыя — комплекс мерапрыемстваў, накіраваных на навукова абгрунтаванае аднаўленне страчаных фрагментаў каштоўных якасцей аб'ектаў;

6) рэгенерацыя — комплекс мерапрыемстваў, накіраваных на аднаўленне цэласнасці і страчанага агульнага кампазіцыйнага вырашэння аб'ектаў (у асноўным комплексных) з дапушчэннем сучасных метадаў падыходу да вырашэння запаўненняў страчаных фрагментаў;

7) рэканструкцыя — комплекс мерапрыемстваў па паляпшэнню тэхнічнага стану і функцыянальных вартасцей аб'ектаў з дапушчэннем частковых змен канструктыўных і неістотных фізічных асаблівасцей аб'ектаў;

8) аднаўленне — навукова абгрунтаванае поўнае або частковае паўторнае —стварэнне аб'ектаў (для нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей абавязкова на месцы іх папярэдняга існавання);

9) прыстасаванне — комплекс мерапрыемстваў па адаптацыі аб'ектаў да сучасных патрэб і асаблівасцей сучаснай тэхнічнай эксплуатацыі;

10) дапаўненне — комплекс мерапрыемстваў па ўтварэнню нанава ўводзімых дапаўненняў да аб'ектаў (у тым ліку і па завяршэнню своечасова не рэалізаваных аўтарскіх задум);

11) раскрыццё — комплекс мерапрыемстваў па пазбаўленню каштоўнасцей позніх дысануючых напластаванняў.

Артыкул 49. Віды работ па замене каштоўнасцей, якія праводзяцца без паведамлення ў ДзІнАС

Работы па догляду за каштоўнасцямі і па іх рамонту ў межах, абумоўленых у падпісаных уладальнікамі ці карыстальнікамі каштоўнасцей абавязацельствах, могуць праводзіцца без паведамлення ў органы ДзІнАС.

Артыкул 50. Парадак правядзення работ на матэрыяльных каштоўнасцях

Усе віды работ на матэрыяльных каштоўнасцях і эталонах духоўных каштоўнасцей, за выключэннем прадугледжаных у артыкуле 49 гэтага Закона, могуць праводзіцца толькі з пісьмовага дазволу ДзІнАС.

Такія пісьмовыя дазволы могуць выдавацца ДзІнАС толькі пасля ўзгаднення і зацвярджэння ў адпаведным парадку навукова-праектнай дакументацыі на вытворчасць работ або абгрунтаванай праграмы даследчых работ.

Артыкул 51. Работы ў зонах аховы нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей. Рэжымы ўтрымання

Усе віды работ у зонах аховы нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей могуць праводзіцца толькі ў межах патрабаванняў рэжымаў утрымання названых зон.

Артыкул 52. Сертыфікат на права допуску на правядзенне работ на каштоўнасцях

Асобы, якія допускаюцца да правядзення работ:

1) па натурных даследаваннях каштоўнасцей, звязаных з частковым або поўным іх разбурэннем;

2) звязаных з непасрэднымі ўздзеяннямі на адметныя якасці каштоўнасцей і іх фрагменты, страта аўтэнтычнасці якіх недапушчальная;

3) па кіраўніцтву распрацоўкай навукова-праектнай дакументацыі на вытворчасць усякіх відаў работ на каштоўнасцях і аўтарскім наглядам за іх выкананнем, —

павінны мець адпаведную кваліфікацыю, наяўнасць якой пацвярджаецца сертыфікатам.

Артыкул 53. Парадак выдачы сертыфікатаў

Сертыфікаты выдаюцца ДзІнАС пасля разгляду заключэнняў па ўзроўню кваліфікацыі кандыдатур на атрыманне сертыфікатаў. Заключэнні па запросу ДзІнАС выдаюцца бясплатна наступнымі ўстановамі:

1) Акадэміяй навук Рэспублікі Беларусь — на даследаванне археалагічных аб'ектаў;

2) адпаведнымі спецыялізаванымі атэстацыйнымі камісіямі пры Навукова-метадычнай радзе — на работы, звязаныя з непасрэдным уздзеяннем на адметныя якасці гісторыка-культурных каштоўнасцей і іх фрагменты, страта аўтэнтычнасці якіх недапушчальная. Гэты від сертыфікату дае права на даследчыя работы ў адпаведных спецыфічных напрамках іх правядзення;

3) Навукова-метадычнай радай пасля разгляду аўтарскіх работ прэтэндэнта — на кіраўніцтва распрацоўкай навукова-праектнай дакументацыі на вытворчасць усякіх відаў работ на каштоўнасцях і аўтарскім наглядам за іх выкананнем. Гэты від сертыфікату дае права праводзіць усе віды даследчых работ на каштоўнасцях, за выключэннем прадугледжаных у пунктах 1 і 2 часткі першай гэтага артыкула.

У сертыфікаце ў абавязковым парадку ўказваецца ступень кваліфікаванасці яго ўладальніка (класнасць спецыяліста) і ступень яго допуску да вытворчасці пэўных відаў работ на каштоўнасцях або да кіраўніцтва работамі на каштоўнасцях адпаведных катэгорый.

Артыкул 54. Пісьмовы дазвол на правядзенне работ на каштоўнасцях

Наяўнасць сертыфікату не пазбаўляе ад неабходнасці перад пачаткам любых відаў работ на каштоўнасцях (за выключэннем прадугледжаных у артыкуле 49) атрымаць пісьмовы дазвол ДзІнАС на іх правядзенне.

Артыкул 55. Экспедыцыйная дзейнасць па збору матэрыяльных прадметаў, якія надзелены адметнымі духоўнымі, эстэтычнымі або дакументальнымі вартасцямі

Экспедыцыйная дзейнасць па збору матэрыяльных прадметаў, якія надзелены адметнымі духоўнымі, эстэтычнымі або дакументальнымі вартасцямі, без пісьмовага дазволу ДзІнАС забараняецца.

Артыкул 56. Кіраўніцтва работамі, якія датычацца матэрыяльных каштоўнасцей без катэгорыі

Да кіраўніцтва работамі, што датычацца матэрыяльных каштоўнасцей без катэгорый, могуць допускацца асобы, якія не маюць сертыфікату, але ў абавязковым парадку валодаюць профільнай кваліфікацыяй, прысвоенай у парадку, прадугледжаным Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 57. Навуковыя кіраўнікі

Пры правядзенні на матэрыяльных каштоўнасцях усякіх відаў работ (за выключэннем догляду) на кожную асобную каштоўнасць у абавязковым парадку прызначаецца навуковы кіраўнік аб'екта. Навуковы кіраўнік ажыццяўляе агульнае кіраўніцтва ходам навукова-праектных і рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ і нагляд за імі, нясе персанальную адказнасць за зберажэнне адметных вартасцей і унікальных фрагментаў гісторыка-культурных каштоўнасцей, а таксама за навуковую і метадычную абгрунтаванасць праектных рашэнняў, якія прымаюцца і рэалізуюцца.

Назначэнне навуковых кіраўнікоў ажыццяўляецца ДзІнАС па прадстаўленню кіраўніцтва праектных і навукова-рэстаўрацыйных устаноў, уладальнікаў ці карыстальнікаў каштоўнасцей — заказчыкаў на правядзенне на іх пэўных работ або па выніках разгляду Навукова-метадычнай радай конкурсных праектных канцэпцый рэстаўрацыйна-аднаўленчых работ на пэўнай каштоўнасці.

Артыкул 58. Правы навуковага кіраўніка. Аплата працы навуковага кіраўніка

Назначаны ў адпаведным парадку навуковы кіраўнік аб'екта мае права і павінен ажыццяўляць нагляд за ўсімі відамі работ на давераных яму каштоўнасцях, за выключэннем прадугледжаных у артыкуле 49.

Нагляд за перыядычнымі падтрымліваючымі рамонтамі павінен ажыццяўляцца навуковым кіраўніком, калі гэта абумоўлена ахоўным абавязацельствам.

Аплату за ажыццяўленне такога нагляду і кампенсацыю за звязаныя з ім выдаткі павінна гарантаваць навуковаму кіраўніку юрыдычная ці фізічная асоба, зацікаўленая ў правядзенні работ.

Артыкул 59. Забарона замены навуковага кіраўніка

Замена навуковага кіраўніка аб'екта забараняецца, за выключэннем выпадкаў;

1) пісьмовага адмаўлення навуковага кіраўніка ад выканання сваіх функцый;

2) дыскваліфікацыі навуковага кіраўніка як спецыяліста Навукова-метадычнай радай;

3) немагчымасці навуковым кіраўніком выконваць свае абавязкі з прычыны састарэлага ўзросту, хваробы, выезду на пастаяннае месца жыхарства за межы рэспублікі і іншых аб'ектыўных прычын.

Артыкул 60. Узгадненне праектна-каштарыснай дакументацыі

Праектна-каштарысная дакументацыя на ўсе віды работ, выкананне якіх датычыцца гісторыка-культурных каштоўнасцей або зон аховы нерухомых матэрыяльных гісторыка-культурных каштоўнасцей, павінна быць узгоднена з ДзІнАС.

Артыкул 61. Узгадненне праектна-каштарыснай дакументацыі на работы, якія могуць прывесці да істотных змен матэрыяльных каштоўнасцей

Узгадненню праектна-каштарыснай дакументацыі, рэалізацыя якой можа прывесці да змен матэрыяльных каштоўнасцей катэгорый «0», «1» і «2» ці да іх знікнення або змен умоў існавання духоўных гісторыка-культурных каштоўнасцей, павінен у абавязковым парадку папярэднічаць яе разгляд на пасяджэнні Навукова-метадычнай рады. Пры гэтым не адобраная радай праектна-каштарысная дакументацыя не падлягае ўзгадненню.

Неабходнасць вынясення на разгляд Навукова-метадычнай рады не пазначанай у частцы першай дадзенага артыкула дакументацыі, рэалізацыя якой датычыцца каштоўнасцей ці зон іх аховы, вызначаецца ДзІнАС.

Артыкул 62. Кампенсацыя выдаткаў, звязаных з разглядам праектна-каштарыснай дакументацыі

Выдаткі, звязаныя з разглядам праектна-каштарыснай дакументацыі Навукова-метадычнай радай, кампенсуюцца:

1) за першы разгляд — заказчыкам на распрацоўку праектна-каштарыснай дакументацыі;

2) за другі і наступныя разгляды ў залежнасці ад прычын, што выклікалі іх неабходнасць, — заказчыкам праектна-каштарыснай дакументацыі або яе распрацоўшчыкам.

Артыкул 63. Змены духоўных каштоўнасцей

Усякія змены духоўных каштоўнасцей катэгорыі «А» забараняюцца.

Змены эталонаў духоўных каштоўнасцей катэгорыі «Б» дапускаюцца ў наступных выпадках:

1) выяўлення больш поўных і дакладных навуковых звестак аб іх сэнсе і змесце;

2) змены саміх каштоўнасцей пад уздзеяннем аб'ектыўных прычын натуральнай эвалюцыі культурных і гістарычных з'яў.

У выпадку, прадугледжаным у пункце 1 часткі другой гэтага артыкула, змены ўносяцца толькі па рашэнню Навукова-метадычнай рады, а ў выпадку, прадугледжаным у пункце 2,— банкам звестак, пры гэтым павінна забяспечвацца перыядычная максімальна магчымая дакументальная фіксацыя змен адметных вартасцей каштоўнасцей.

Артыкул 64. Асаблівасці распаўсюджвання патрабаванняў раздзела III гэтага Закона

Патрабаванні раздзела III гэтага Закона распаўсюджваюцца на матэрыяльныя аб'екты і нематэрыяльныя праяўленні чалавечай творчасці (незалежна ад іх віду, месца знаходжання, формы ўласнасці), якія:

1) уключаны ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь (у тым ліку ў складзе комплексных каштоўнасцей);

2) нанава выяўлены з моманту прадстаўлення ў ДзІнАС прапановы па іх разгляду Навукова-метадычнай радай або з моманту набыцця за мяжой.

Патрабаванні гэтага раздзела распаўсюджваюцца таксама на часова ўвезеныя ў рэспубліку матэрыяльныя аб'екты, якія з'яўляюцца гісторыка-культурнымі каштоўнасцямі іншых краін.

РАЗДЗЕЛ IV. УЛАСНАСЦЬ НА КАШТОЎНАСЦІ

Артыкул 65. Прававое рэгуляванне пытанняў уласнасці на каштоўнасці

Асноўныя правы ўласнікаў каштоўнасцей рэгулююцца Законам Рэспублікі Беларусь «Аб уласнасці ў Рэспубліцы Беларусь», адпаведнымі нормамі грамадзянскага заканадаўства і патрабаваннямі дадзенага раздзела гэтага Закона.

Правы ўласнасці на адметныя вынікі і сведчанні гістарычнага і духоўнага развіцця народа Беларусі захоўваюцца пры прызнанні іх каштоўнасцямі.

Артыкул 66. Уласнасць на матэрыяльныя каштоўнасці

Матэрыяльныя каштоўнасці народа Беларусі могуць знаходзіцца ва ўласнасці дзяржавы, юрыдычных і фізічных асоб.

Артыкул 67. Уласнасць на ўвасобленыя духоўныя каштоўнасці

Увасобленыя духоўныя каштоўнасці знаходзяцца ва ўласнасці асоб, якія валодаюць гэтымі каштоўнасцямі, незалежна ад часу і абставін іх засваення.

Правы ўласнасці на ўвасобленыя духоўныя каштоўнасці становяцца юрыдычным фактам з моманту атрымання персанальнага пасведчання, якое не падлягае перадачы іншым асобам. Пасведчанне выдаецца ДзІнАС па заяве носьбітаў, якія прэтэндуюць на прызнанне іх правоў. Дадзенае персанальнае пасведчанне надае яго ўладальніку статус народнага майстра Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 68. Формы ўласнасці на каштоўнасці

Каштоўнасці могуць знаходзіцца ва ўласнасці любой формы.

Права агульнай долевай уласнасці дзяржавы і іншых юрыдычных і фізічных асоб на каштоўнасці можа быць у кожным асобным выпадку спынена ва ўстаноўленым парадку з выплатай дзяржавай кошту долі, якая належыць іншым юрыдычным і фізічным асобам.

Артыкул 69. Абавязкі ўласнікаў матэрыяльных каштоўнасцей

Уласнік або карыстальнік каштоўнасці абавязаны:

1) зарэгістраваць свае правы на каштоўнасць у ДзІнАС;

2) узяць на сябе вызначаныя ДзІнАС абавязкі па зберажэнню каштоўнасці, падпісаўшы складзенае ёю ахоўнае абавязацельства, у адпаведнасці з якім:

а) забяспечваць зберажэнне каштоўнасці;

б) забяспечваць доступ да каштоўнасці спецыялістам, якія з дазволу ДзІнАС маюць права яе вывучэння;

в) перыядычна, па дамоўленасці з ДзІнАС і адпаведнымі ўстановамі культуры, прадастаўляць доступ да каштоўнасці грамадскасці на тэрмін не менш чым шэсць месяцаў на працягу кожных дзесяці гадоў;

г) паведамляць у ДзІнАС аб абставінах, якія пагражаюць захаванасці каштоўнасці;

д) захоўваць калекцыі, бібліятэкі і іншыя сукупнасці каштоўнасцей, тэматычна або камплектна сабраныя ў іх цэласнасці.

Пры правядзенні актаў куплі-продажу дарэння, перадачы ў спадчыну, арэнду і іншых форм перадачы правоў карыстання каштоўнасцю новы ўласнік або карыстальнік каштоўнасці абавязаны падпісаць ахоўнае абавязацельства. Без гэтай умовы здзелка не заключаецца.

Артыкул 70. Абмежаванне правоў уласніка і карыстальніка матэрыяльнай каштоўнасці

Уласнікам і карыстальнікам матэрыяльнай каштоўнасці забараняецца:

1) дапускаць змены каштоўнасцей і правядзенне ўсякіх відаў работ на іх, за выключэннем пералічаных у артыкуле 49, без пісьмовага дазволу ДзІнАС;

2) мяняць правы ўласнасці, валодання ці карыстання на каштоўнасці без паведамлення ў ДзІнАС;

3) мяняць месца знаходжання (захоўвання), умовы ўтрымання і выкарыстання каштоўнасцей без паведамлення ў ДзІнАС;

4) перадаваць (прадаваць, дарыць) каштоўнасці ва ўласнасць ці карыстанне падраздзяленням узброеных сіл, унутраных войск, замежным юрыдычным ці фізічным асобам.

Артыкул 71. Дадатковыя правы ўласнікаў матэрыяльных і духоўных фіксаваных каштоўнасцей

Уласнік матэрыяльнай або духоўнай фіксаванай каштоўнасці, апрача іншых правоў, якія належаць яму як уласніку, мае права:

1) на аказанне органамі дзяржаўнай улады і кіравання і спецыялізаванымі органамі аховы каштоўнасцей бясплатнай метадычнай, навуковай дапамогі, прадастаўлення льгот і пераваг у справе забеспячэння захаванасці, даступнасці для выкарыстання ў навукова-даследчых і асветніцка-выхаваўчых мэтах, а таксама сістэматызацыі, складання вопісаў і капіравання каштоўнасці;

2) перадаваць каштоўнасць на захаванне дзяржаўным органам і ўстановам з вызначэннем умоў выкарыстання;

3) адначасова з атрыманнем права ўласнасці на нерухомыя каштоўнасці бязвыплатна атрымаць ва ўласнасць зямлю, на якой яны размешчаны (у межах тэрыторыі каштоўнасці);

4) карыстацца пераважным правам набыцця іншых частак каштоўнасцей, якія знаходзяцца ў агульнай уласнасці;

5) пры высяленні з жылога памяшкання, якое з'яўляецца каштоўнасцю, атрымаць іншае раўназначнае, а па магчымасці — палепшанае (добраўладкаванае) памяшканне;

6) на матэрыяльную дапамогу для правядзення мерапрыемстваў па ахове, кансервацыі і рэстаўрацыі каштоўнасці пры наяўнасці даведкі аб недастатковай матэрыяльнай забяспечанасці.

Артыкул 72. Дадатковыя правы ўласнікаў увасобленых духоўных каштоўнасцей

Уласнікі ўвасобленых духоўных каштоўнасцей маюць права рабіць паказальныя выступленні, выстаўкі сваіх твораў, у іншай не забароненай заканадаўствам Рэспублікі Беларусь форме прапагандаваць каштоўнасць.

Артыкул 73. Правы асоб, якія маюць непасрэдныя адносіны да ўзнікнення (стварэння) гісторыка-культурнай каштоўнасці

Калі матэрыяльны аб'ект або нематэрыяльнае праяўленне чалавечай творчасці, якой нададзены статус каштоўнасці, па свайму паходжанню ці зместу генетычна звязаны з пэўнай асобай або яе непасрэднымі продкамі (не больш чым на працягу двух пакаленняў), апошняя мае права абумовіць недаступнасць каштоўнасці для публічнага агляду або для іншага спосабу раскрыцця зместу названай каштоўнасці пры жыцці дадзенай асобы або на іншы не перавышаючы гэтага часу тэрмін.

Артыкул 74. Аўтарскае права на каштоўнасці

На адносіны, звязаныя з валоданнем каштоўнасцямі, калі іх уласнікі з'яўляюцца іх стваральнікамі ці спадкаемцамі стваральніка, распаўсюджваецца аўтарскае права.

Артыкул 75. Правы спадчыны на каштоўнасці

На матэрыяльную ці духоўную фіксаваную каштоўнасць, якая пераходзіць па спадчыне, распаўсюджваюцца ўсе правы спадчыны, што абумоўлены грамадзянскім заканадаўствам.

Артыкул 76. Змена ўласніка каштоўнасці

Усякая змена ўласніка матэрыяльнай або эталона фіксаванай каштоўнасці ці перадача часткі аўтарскіх правоў на каштоўнасць падлягае абавязковай рэгістрацыі ў ДзІнАС.

Акт перадачы правоў уласнасці на каштоўнасць (у тым ліку часткі аўтарскіх правоў) павінен быць натарыяльна засведчаны.

Асоба, якая ў адпаведнасці з заканадаўствам Рэспублікі Беларусь мае права натарыяльнага сведчання, пасля рэгістрацыі акта перадачы правоў уласнасці абавязана ў тэрмін да трох дзён прадставіць (даслаць) дакументы аб рэгістрацыі ў ДзІнАС.

Артыкул 77. Пераважнае права набыцця матэрыяльных каштоўнасцей і іх фрагментаў

У выпадку продажу матэрыяльнай каштоўнасці або яе часткі дзяржава мае пераважныя правы яе набыцця па рынкавай (аўкцыённай) цане, за выключэннем выпадку, прадугледжанага ў частцы другой гэтага артыкула.

Уласнік часткі матэрыяльнай каштоўнасці, якая знаходзіцца ў долевай уласнасці, мае пераважныя правы набыцця іншых яе частак. У выпадку яго адмовы або няздольнасці набыць прадаваемую частку каштоўнасці пераважныя правы набыцця ў далейшым мае дзяржава.

Артыкул 78. Парадак перадачы правоў уласнікаў на каштоўнасці іншым юрыдычным ці фізічным асобам

Матэрыяльныя і эталоны духоўных фіксаваных каштоўнасцей могуць перадавацца ўласнікамі ў розныя формы поўнага або частковага валодання, карыстання ці захавання юрыдычным і фізічным асобам Рэспублікі Беларусь, за выключэннем любых падраздзяленняў узброеных сіл і ўнутраных войск.

Захавальнікамі рухомых матэрыяльных і эталонаў духоўных фіксаваных каштоўнасцей, якія належаць дзяржаве, з'яўляюцца на правах валодання дзяржаўныя арганізацыі захавання каштоўнасцей (музеі, архівы, банк звестак і інш.).

Уладальнікі, карыстальнікі, захавальнікі каштоўнасцей нясуць поўную адказнасць за іх захаванасць, калі іншае не прадугледжана спецыяльным пагадненнем з уласнікам.

Артыкул 79. Прымусовае пазбаўленне правоў уласнікаў і карыстальнікаў каштоўнасцей (канфіскацыя)

Уласнік або карыстальнік каштоўнасці поўнасцю або часткова прымусова пазбаўляецца правоў уласнасці на каштоўнасць або карыстання ёю за невыкананне патрабаванняў ахоўнага абавязацельства або ў выпадку яго адмовы ад падпісання ахоўнага абавязацельства. Поўнае або частковае пазбаўленне правоў уласнасці або карыстання, а таксама звязаныя з гэтым выплата грашовай або прадастаўленне іншай кампенсацыі ажыццяўляюцца толькі па рашэнню суда.

Прымусовае пазбаўленне індывідуальнага ўласніка або карыстальніка каштоўнасці, калі яна з'яўляецца месцам яго пастаяннага жыхарства, ажыццяўляецца з прадастаўленнем іншага жылля ва ўстаноўленым парадку.

Забараняецца перадаваць правы ўласнасці ці карыстання каштоўнасцю юрыдычнай ці фізічнай асобе, не здольнай ажыццявіць свае абавязкі па яе ахове.

Артыкул 80. Вызначэнне правоў уласнасці на каштоўнасці, якія на момант іх выяўлення або надання ім статуса каштоўнасці не маюць уласніка

Нанава выяўленыя ўтоеныя раней, аднесеныя да каштоўнасцей прадметы і аб'екты або адметныя вынікі і сведчанні гістарычнага і культурнага развіцця народа Беларусі, якія на момант іх выяўлення або надання ім статуса каштоўнасці не маюць уласніка, перадаюцца ва ўласнасць:

1. Нерухомыя матэрыяльныя:

а) калі знаходзяцца на тэрыторыі аб'екта (ансамбля, комплексу) або ў складзе аб'екта, якому ўжо нададзены статус каштоўнасці, — яго ўласніку, а ў выпадку, калі ўласнікам з'яўляецца замежная юрыдычная ці фізічная асоба, — у камунальную ўласнасць;

б) у астатніх выпадках — уласніку зямлі, на якой размешчана каштоўнасць, а ў выпадках, калі ўласнікам з'яўляецца замежная юрыдычная ці фізічная асоба, — у камунальную ўласнасць.

Пры адмове юрыдычнай ці фізічнай асобы Рэспублікі Беларусь, якой у адпаведнасці з дадзеным пунктам гэтага артыкула перадаюцца правы ўласнасці на каштоўнасць, ад выканання абавязкаў па яе зберажэнню, каштоўнасць перадаецца ў камунальную ўласнасць.

Юрыдычная ці фізічная асоба Рэспублікі Беларусь, якая ў адпаведнасці з дадзеным пунктам гэтага артыкула набывае правы ўласнасці на каштоўнасць, не мае права яе перадачы ў карыстанне або продажу (дарэння) падраздзяленням узброеных сіл, унутраных войск, замежным юрыдычным ці фізічным асобам.

2. Рухомыя матэрыяльныя:

а) калі выяўлены ў складзе або на тэрыторыі аб'екта (ансамбля, комплексу), якому нададзены статус каштоўнасці, і не ўтрымліваюць банкаўскіх актываў,—яго ўласніку, за выключэннем замежных юрыдычных ці фізічных асоб;

б) у астатніх выпадках — дзяржаве з умовай захоўвання ў дзяржаўных музеях або архівах. Пры гэтым перавага аддаецца мясцоваму дзяржаўнаму музею або архіву таго рэгіёна, адкуль каштоўнасць паходзіць, пры наяўнасці ў апошняга магчымасці стварыць належныя ўмовы зберажэння каштоўнасці.

Юрыдычная ці фізічная асоба Рэспублікі Беларусь, якая ў адпаведнасці з дадзеным пунктам гэтага артыкула набывае правы ўласнасці на каштоўнасці, не мае права яе перадачы (продажу, дарэння) іншым юрыдычным ці фізічным асобам, акрамя дзяржаўных музеяў і архіваў Рэспублікі Беларусь.

Юрыдычная ці фізічная асоба Рэспублікі Беларусь — уласнік прынятага пад ахову ў адпаведнасці з дадзеным Законам аб'екта, на тэрыторыі якога выяўлена матэрыяльная рухомая каштоўнасць, што ўтрымлівае банкаўскія активы (скарбы), мае права яе поўнага або частковага выкупу ў дзяржавы з умовою ўтрымання гэтага набытку на месцы яго выяўлення.

3. Духоўныя фіксаваныя — дзяржаве.

Пры гэтым правы ўласнасці на эталон духоўных фіксаваных каштоўнасцей, калі яны на момант выяўлення або надання статуса каштоўнасці не маюць уласніка, вызначаюцца гэтым артыкулам як і на матэрыяльныя каштоўнасці.

У гэтым жа парадку вызначаюцца правы ўласнасці на каштоўнасці (эталоны каштоўнасцей), канфіскаваныя ў адпаведнасці з артыкулам 79 дадзенага Закона, а таксама мытнымі службамі пры спробе нелегальнага правозу праз граніцы Рэспублікі Беларусь.

У выпадку, калі ўласнікам канфіскаванай каштоўнасці з'яўляецца дзяржава або калі мясцовы орган выканаўчай улады, музей, архіў адмаўляюцца ад нанава выяўленай або прызнанай каштоўнасці, яна перадаецца іншаму дзяржаўнаму органу (установе), які бярэць на сябе абавязкі па яе зберажэнню і выкарыстанню ў адпаведнасці з дадзеным Законам, а калі гэта немагчыма, накіроўваецца на публічны продаж (аўкцыён).

Калі дзяржава адмаўляецца прыняць абавязкі па зберажэнню каштоўнасці і продаж яе немагчымы, апошняя падлягае бязвыплатнай перадачы ва ўласнасць іншаму суб'екту, які абавязваецца забяспечыць ахову каштоўнасці ў адпаведнасці з дадзеным Законам, за выключэннем абмежаванняў, прыведзеных у пункце чацвёртым артыкула 70 дадзенага Закона.

У гэтым жа парадку вызначаецца ўласнасць на канфіскаваныя нерухомыя матэрыяльныя аб'екты, абумоўленыя ў артыкуле 43 дадзенага Закона, або на аб'екты, якія на момант унясення ў прадугледжаныя артыкулам 43 дадзенага Закона пераліки не маюць уласніка.

Артыкул 81. Вызначэнне правоў уласнасці на нанава выяўленыя, утоеныя раней матэрыяльныя аб'екты і прадметы, не набыўшыя статуса каштоўнасці

1. Утоеныя раней, нанава выяўленыя нерухомыя матэрыяльныя аб'екты (фрагменты аб'ектаў), якія па вызначэнню ДзІнАС, або Навукова-метадычнай рады не маюць гісторыка-культурнай каштоўнасці, паступаюць ва ўласнасць уласнікаў зямлі, на якой яны выяўлены.

2. Утоеныя раней, выпадкова выяўленыя рухомыя матэрыяльныя прадметы (групы прадметаў), якія па вызначэнню ДзІнАС ці Навукова-метадычнай рады не маюць вартасцей гісторыка-культурных або музейных (архіўных) каштоўнасцей, не ўключаны ў спісы, прадугледжаныя артыкулам 43 дадзенага Закона, і не ўтрымліваюць банкаўскіх актываў, паступаюць ва ўласнасць:

а) уласнікаў каштоўнасцей — у выпадку, калі выяўлены ў складзе або на тэрыторыі гэтых каштоўнасцей, з правам перадачы (продажу, дарэння) любой юрыдычнай ці фізічнай асобе;

б) асоб, якія іх выявілі, — ва ўсіх астатніх выпадках. Пры гэтым дзяржаўны орган, у якога знаходзіцца прынятая пад распіску знаходка, абавязаны вярнуць яе асобе, якая яе выявіла.

3. Утоеныя раней выпадкова выяўленыя рухомыя матэрыяльныя прадметы (групы прадметаў), якія па вызначэнню Навукова-метадычнай рады ўяўляюць музейную каштоўнасць, паступаюць ва ўласнасць:

а) уласнікаў каштоўнасцей, калі выяўлены ў складзе апошніх або на іх тэрыторыі і не ўтрымліваюць банкаўскіх актываў, без права перадачы (продажу, дарэння) іншым юрыдычным ці фізічным асобам акрамя дзяржаўных музеяў Рэспублікі Беларусь;

б) дзяржавы — з умовай захоўвання ў дзяржаўных музеях Рэспублікі Беларусь (з пераважным правам набыцця музеем таго рэгіёна, з якога каштоўнасць паходзіць) — ва ўсіх астатніх выпадках.

4. Утоеныя раней рухомыя матэрыяльныя прадметы, выяўленыя ў выніку прафесіянальнай навукова-даследчай дзейнасці і не прадстаўленыя на разгляд Навукова-метадычнай рады, перадаюцца ва ўласнасць:

а) уласнікам каштоўнасцей — у выпадку, калі яны выяўлены ў складзе апошніх або на іх тэрыторыі, за выключэннем замежных юрыдычных ці фізічных асоб;

б) юрыдычнай ці фізічнай асобе, якая фінансавала навукова-даследчыя работы, за выключэннем замежных юрыдычных ці фізічных асоб, — у астатніх выпадках;

в) дзяржавы — з умовай перадачы дзяржаўным музеям (архівам) з правам уключэння ў асноўныя, дапаможныя або абменныя фонды, продажу іншым юрыдычным ці фізічным асобам

(Заканчэнне на 5-й стар.).

ЗАКОН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

АБ АХОВЕ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й і 4-й стар.).

Рэспубліка Беларусь — у выпадках, калі выяўлена ў складзе або на тэрыторыі каштоўнасці, што належыць замежнай юрыдычнай ці фізічнай асобе, або пад час экспедыцыі, што была арганізавана за кошт такой асобы, або калі вызначаныя ў пунктах «а» і «б» пункта 4 гэтага артыкула ўласнікі знаходак не могуць іх захоўваць або адмаўляюцца ад правоў уласнасці на іх. Пры гэтым перавага ў атрыманні такіх знаходак аддаецца мясцовым музеям (архівам).

РАЗДЗЕЛ V. ВЫКАРЫСТАННЕ І ЎТРЫМАННЕ КАШТОЎНАСЦЕЙ

Артыкул 82. Умовы выкарыстання каштоўнасцей

Усякае выкарыстанне каштоўнасцей магчыма толькі так, каб гэта не пагражала захаванню каштоўнасцей, не зніжала іх духоўных, эстэтычных і дакументальных вартасцей і былі выкананы прадугледжаныя законам і ахоўнымі абавязацельствамі ўмовы выкарыстання.

Забараняецца выкарыстанне каштоўнасцей у мэтах, якія [illegible] сіл і ўнутраных войск.

У нерухомых каштоўнасцях і зонах іх аховы, памяшканнях, дзе ўтрымліваюцца рухомыя матэрыяльныя і эталоны фіксаваных духоўных каштоўнасцей, забараняецца вытворчасць, захаванне, утрыманне, размяшчэнне машын, механізмаў, рэчываў і г. д., якія ствараюць пагрозу зберажэнню каштоўнасцей (дынамічныя і вібрацыйныя ўздзеянні, неспрыяльны тэмпературна-вільгасны рэжым, хімічнае, радыяцыйнае і механічнае забруджванне, выбуховую і пажарнанебяспечную абстаноўку). Забараняецца знаходжанне матэрыяльных і эталонаў фіксаваных духоўных каштоўнасцей на тэрыторыі воінскіх часцей і іншых узброеных фарміраванняў.

Артыкул 83. Абмежаванне выкарыстання каштоўнасцей не ў адпаведнасці з іх гісторыка-культурнай значнасцю

Выкарыстанне каштоўнасцей не ў адпаведнасці з іх гісторыка-культурнай значнасцю абмяжоўваецца шляхам перыядычнага ўтрымання з іх карыстальнікаў кампенсацыі за шкоду, што прычыняецца каштоўнасцям неадпаведным выкарыстаннем, і за абмежаванне ў сувязі з гэтым доступу да каштоўнасцей грамадскасці. Выкарыстанне каштоўнасцей у іх першапачатковым прызначэнні ўлічваецца неадпаведным выкарыстанню ў парадку, прадугледжаным артыкулам 91 дадзенага Закона.

Артыкул 84. Ахоўныя абавязацельствы

Для кожнай канкрэтнай матэрыяльнай каштоўнасці ДзІнАС вызначаецца дадаткова да патрабаванняў дадзенага Закона індывідуальныя ўмовы ўтрымання і выкарыстання, парадак правядзення ўсякага віду звязаных з ёю работ, а таксама іншыя ахоўныя абавязанні ўласнікаў і карыстальнікаў каштоўнасцей. Гэтыя патрабаванні, зафіксаваныя ў складзеных па ўстаноўленай форме ахоўных абавязацельствах, абавязковыя для выканання ўсімі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі. Ахоўныя абавязацельствы падпісваюцца ўласнікам каштоўнасцей.

Ахоўнае абавязацельства падпісваецца ўласнікам каштоўнасці не пазней, як у месячны тэрмін пасля яе набыцця або ўключэння ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

Артыкул 85. Вызначэнне ўмоў арэнды каштоўнасцей

Асноўны змест дагавораў арэнды на каштоўнасці, вызначэнне вартасці арандаванай маёмасці, тэрміны, плата, адказнасць і правы арандатара на вынікі карыстання арандаванай каштоўнасцю і асобныя паляпшэнні гэтай маёмасці і г. д., змяненне, скасаванне, спыненне і працяг дагавораў арэнды каштоўнасцей вызначаюцца ў адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб арэндзе» і дадзеным Законам.

РАЗДЗЕЛ VI. ЭКАНАМІЧНАЕ ЗАБЕСПЯЧЭННЕ ДЗЕЙНАСЦІ ПА ЗБЕРАЖЭННЮ, АДНАЎЛЕННЮ І ПАМНАЖЭННЮ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

Артыкул 86. Фінансаванне дзейнасці ў галіне аховы і зберажэння гісторыка-культурнай спадчыны

Фінансаванне дзейнасці ў галіне аховы і зберажэння гісторыка-культурнай спадчыны ажыццяўляецца за кошт дзяржаўных выдаткаў, сродкаў уласнікаў ці карыстальнікаў каштоўнасцей, а таксама сродкаў, якія спаганяюцца з парушальнікаў рэжыму ўтрымання каштоўнасцей і патрабаванняў дадзенага Закона і іншых сродкаў, што паступаюць на законных падставах.

Артыкул 87. Сродкі, якія выдаткоўваюцца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь і мясцовымі органамі выканаўчай улады

Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь з дзяржаўнага бюджэту штогод выдаткоўвае сродкі на забеспячэнне дзейнасці па ўліку, ахове, зберажэнню гісторыка-культурнай спадчыны, кансервацыі, рэстаўрацыі, адбудове матэрыяльных і заахвочванню захавання і развіцця духоўных каштоўнасцей і забяспечвае іх фондамі на матэрыяльныя рэсурсы.

Памеры выдаткаў, якія дадаткова выдзяляюцца на гэтыя мэты з абласных, раённых, гарадскіх бюджэтаў, вызначаюцца мясцовымі Саветамі народных дэпутатаў.

За кошт прадугледжаных у гэтым артыкуле сродкаў Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь і органы выканаўчай улады на месцах могуць фінансаваць мерапрыемствы па зберажэнню і аднаўленню любых каштоўнасцей народа Беларусі незалежна ад таго, у чыёй уласнасці або на чыёй тэрыторыі яны знаходзяцца.

Артыкул 88. Фонд аховы, зберажэння і аднаўлення гісторыка-культурнай спадчыны народа Беларусі

Фонд аховы, зберажэння і аднаўлення гісторыка-культурнай спадчыны народа Беларусі* існуе пры ДзІнАС і з'яўляецца мэтавым фондам. Сродкі Фонду аховы спадчыны складаюцца:

1) з добраахвотных ахвяраванняў, якія зроблены любымі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі, у тым ліку і замежнымі;

2) з адлічэнняў ад прыбыткаў, атрыманых пры выкарыстанні гісторыка-культурных каштоўнасцей у камерцыйных мэтах і ў выніку дзейнасці, якая непасрэдна ўздзейнічае на каштоўнасці, якія вызначаны адпаведна артыкуламі 90 і 91 дадзенага Закона;

3) з кампенсацый і штрафаў, якія спаганяюцца за дзейнасць, якая прама ці ўскосна шкодзіць гісторыка-культурным каштоўнасцям, за абмежаванне доступу насельніцтва да каштоўнасцей або за парушэнне рэжымаў зон аховы нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей.

Артыкул 89. Выкарыстанне сродкаў Фонду аховы спадчыны

Сродкі Фонду аховы спадчыны могуць выкарыстоўвацца толькі ў адпаведнасці з яго мэтамі:

1) на пэўныя мерапрыемствы і праграмы, калі такія абумоўлены пры ахвяраванні сродкаў любымі юрыдычнымі і фізічнымі асобамі (у тым ліку і замежнымі);

2) на мэты, якія вызначаюцца ДзІнАС па прадстаўленню Навукова-метадычнай рады, у тым ліку на выплату ўзнагарод, прадугледжаных артыкулам 17 дадзенага Закона, калі паступленні не звязаны ні з якімі дадатковымі ўмовамі.

* У далейшым — Фонд аховы спадчыны.

Артыкул 90. Камерцыйная дзейнасць

Камерцыйная дзейнасць, якая аказвае непасрэднае ўздзеянне на каштоўнасці або зоны яе аховы, не можа ажыццяўляцца без пісьмовага пагаднення з уласнікам або карыстальнікам каштоўнасці. Названае пагадненне павінна быць узгоднена з ДзІнАС.

Юрыдычныя або фізічныя асобы, што ажыццяўляюць дзейнасць, абумоўленую такімі пагадненнямі, абавязаны штогод адлічваць у Фонд аховы спадчыны [illegible] прыбытку. Памеры такіх адлічэнняў павінны складаць не менш [illegible] працэнтаў ад прыбытку, атрыманага ад юрыдычных і фізічных асоб Рэспублікі Беларусь, і [illegible] працэнтаў ад прыбытку, атрыманага ад замежных юрыдычных і фізічных асоб. Названыя адлічэнні пераводзяцца ў тых грашовых адзінках, у якіх атрыманы прыбытак.

Артыкул 91. Парадак вызначэння кампенсацый за шкоду, прычыняемую каштоўнасці ці зонам яе аховы, або за неадпаведнае яе ўтрыманне.

У выпадку, калі юрыдычная ці фізічная асобы, што ажыццяўляюць дзейнасць, якая павінна быць абмежавана або поўнасцю спынена адпаведна артыкулам 33, 34 і 83 дадзенага Закона, не маюць магчымасці абмежаваць або спыніць яе ці па іншых прычынах адмаўляюцца зрабіць гэта, яны павінны ў парадку кампенсацыі за прычыняемую шкоду адлічваць да пяці працэнтаў свайго прыбытку ў Фонд аховы спадчыны. Калі юрыдычныя ці фізічныя асобы, якія не могуць або адмаўляюцца прыпыніць названую дзейнасць, не ажыццяўляюць камерцыйнай дзейнасці, звязанай з атрыманнем прыбытку, яны павінны штомесячна пералічваць у Фонд аховы спадчыны фіксаваную суму кампенсацыі за шкоду, прычыняемую гісторыка-культурнай спадчыне.

Канкрэтны працэнт адлічэнняў або фіксаваная сума кампенсацыі ўстанаўліваецца Саветам Міністраў Рэспублікі Беларусь па прадстаўленню ДзІнАС.

Артыкул 92. Фінансаванне работ, якія датычацца каштоўнасцей

Пры праектаванні і ажыццяўленні земляных, будаўнічых, меліярацыйных і іншых работ, якія датычацца матэрыяльных нерухомых [illegible] каштоўнасцей, [illegible] за кошт сродкаў юрыдычных ці фізічных асоб (заказчыкаў), зацікаўленых у правядзенні гаспадарчых работ, і забяспечваюцца імі ўсімі неабходнымі матэрыяльна-тэхнічнымі рэсурсамі.

Праектна-каштарысная дакументацыя на правядзенне прадугледжаных у частцы першай гэтага артыкула гаспадарчых работ павінна ўтрымліваць асобны раздзел аб мерапрыемствах па даследаванню і зберажэнню каштоўнасцей.

Артыкул 93. Фінансаванне мерапрыемстваў па зберажэнню каштоўнасцей

Мерапрыемствы па зберажэнню каштоўнасцей, якія прадугледжаны ў ахоўных абавязацельствах, ажыццяўляюцца за кошт сродкаў іх уласнікаў ці карыстальнікаў.

РАЗДЗЕЛ VII. АДКАЗНАСЦЬ ЗА ПАРУШЭННІ ЗАКАНАДАЎСТВА АБ АХОВЕ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНАЙ СПАДЧЫНЫ

Артыкул 94. Адказнасць за парушэнні заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны

За невыкананне абавязкаў па ахове, выкарыстанню, уліку, рэстаўрацыі і даследаванню гісторыка-культурнай спадчыны, парушэнне рэжыму ўтрымання ахоўных зон, знішчэнне (стварэнне пагрозы знішчэння), прычыненне шкоды (стварэнне пагрозы прычынення шкоды) каштоўнасцям, парушэнне правіл іх увозу і вывазу, а таксама за іншыя парушэнні заканадаўства аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны вінаватыя службовыя ці фізічныя асобы прыцягваюцца да крымінальнай, адміністрацыйнай, грамадзянска-прававой ці дысцыплінарнай адказнасці ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам.

Артыкул 95. Кампенсацыя шкоды, прычыненай каштоўнасцям або зонам аховы нерухомых матэрыяльных каштоўнасцей

За шкоду, прычыненую матэрыяльнай або эталону фіксаваных каштоўнасцей, або зоне аховы нерухомай матэрыяльнай каштоўнасці ў выніку дзеянняў (бяздзейнасці), прадугледжваецца кампенсацыя за кошт вінаватай юрыдычнай ці фізічнай асобы ў адпаведнасці з грамадзянскім заканадаўствам Рэспублікі Беларусь і дадзеным Законам.

Памер кампенсацыі і ў пэўных выпадках перыядычнасць яе выплаты вызначаюцца судом з улікам заключэння ДзІнАС. Усе сродкі, атрыманыя ў якасці кампенсацыі, павінны паступаць на рахунак Фонду аховы спадчыны.

Выплата кампенсацый за шкоду, якая прычынена каштоўнасці, не пазбаўляе ад прадугледжанай дзеючым заканадаўствам адміністрацыйнай ці крымінальнай адказнасці.

Артыкул 96. Пратакол аб парушэннях заканадаўства

Пратаколы аб парушэннях, якія прадугледжаны дадзеным Законам, складаюцца прадстаўнікамі ДзІнАС, мясцовых органаў выканаўчай улады, а таксама супрацоўнікамі органаў унутраных спраў або мытнай службы. У складанні такіх дакументаў могуць прымаць удзел таксама прадстаўнікі адпаведных грамадскіх аб'яднанняў, якія ў сваіх статутах ставяць мэтай ажыццяўленне дзейнасці ў галіне аховы гісторыка-культурнай спадчыны.

Артыкул 97. Заключныя палажэнні

Патрабаванні гэтага раздзела распаўсюджваюцца на тыя ж крымінальныя або адміністрацыйныя правапарушэнні, якія ўчынены ў адносінах да аб'ектаў, што ўзяты на ўлік часова, а таксама да аб'ектаў, абумоўленых у ахоўных абавязацельствах, уласная каштоўнасць якіх не гарантуе іх зберажэнне ў адпаведнасці з дадзеным Законам.

Сродкі ад штрафаў і выпраўленчых работ паступаюць на адпаведныя рахункі Фонду аховы спадчыны.

РАЗДЗЕЛ VIII. МІЖНАРОДНЫЯ ДАГАВОРЫ

Артыкул 98. Суадносіны дадзенага Закона і міжнародных дагавораў Рэспублікі Беларусь

Дадзены Закон распрацаваны з улікам міжнародных пагадненняў, удзельніцай якіх з'яўляецца Рэспубліка Беларусь.

Калі міжнародным дагаворам Рэспублікі Беларусь устаноўлены іншыя правілы, чым тыя, што змяшчаюцца ў гэтым Законе, прымяняюцца правілы міжнароднага дагавора.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

13 лістапада 1992 г. г. Мінск

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб увядзенні ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны»

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Увесці ў дзеянне Закон Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны» з моманту яго прыняцця.

2. Артыкулы 3, 7—12, 15—21, 23—26, 32—35, 40—43, 45—47, 57—59, 61—63, 65—78, 83, 84, 88—91 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны» ўвесці ў дзеянне з 1 студзеня 1993 года.

3. Артыкулы 31, 38, 52, 82 Закона ўвесці ў дзеянне з 1 мая 1993 года.

4. Устанавіць, што да моманту поўнага ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны» дзейнічаюць патрабаванні Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры» ў той частцы, у якой не супярэчаць уведзеным у дзеянне артыкулам Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны».

5. Да моманту стварэння Дзяржаўнай інспекцыі Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны яе абавязкі, прадугледжаныя ва ўведзеных у дзеянне раздзелах і асобных артыкулах Закона Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны», ускласці на Дзяржаўную інспекцыю па ахове помнікаў гісторыі і культуры Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

6. Савету Міністраў Рэспублікі Беларусь:

у тэрмін да 1 студзеня 1993 года прадставіць у Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь прапановы аб прывядзенні заканадаўчых актаў Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны»;

у тэрмін да 15 студзеня 1993 года зацвердзіць Палажэнне аб Дзяржаўнай інспекцыі Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны, а таксама вызначыць яе колькасны склад і арганізацыйную структуру (з улікам стварэння Беларускай рэспубліканскай навукова-метадычнай рады па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны);

у тэрмін да 1 мая 1993 года прывесці рашэнні Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь у адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны», забяспечыць перагляд і адмену міністэрствамі і ведамствамі Рэспублікі Беларусь іх нарматыўных актаў, якія супярэчаць гэтаму Закону;

у тэрмін да 15 снежня 1992 года назначыць Старшыню Дзяржаўнай інспекцыі Рэспублікі Беларусь па ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

7. Устанавіць, што да таго, як заканадаўства і ведамасныя нарматыўныя акты Рэспублікі Беларусь не будуць прыведзены ў адпаведнасць з Законам Рэспублікі Беларусь «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны», прымяняецца дзеючае заканадаўства і ведамасныя нарматыўныя акты ў той частцы, у якой не супярэчаць дадзенаму Закону.

8. Кантроль за выкананнем дадзенай Пастановы ўскласці на пастаянную Камісію Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь па адукацыі, культуры і захаванню гістарычнай спадчыны.

9. Лічыць Закон Рэспублікі Беларусь «Аб ахове і выкарыстанні помнікаў гісторыі і культуры» (ЗЗ БССР, 1978 г., № 20, арт. 388; 1984 г., № 21, арт. 313, 1986 г., № 28, арт. 363) поўнасцю страціўшым сілу з 1 мая 1993 года.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

13 лістапада 1992 г.
г. Мінск

РОЗГАЛАС

«ТАЛАКА» Ў ВІЛЬНІ

З наступнага панядзелка павялічыцца эфірны час беларускіх перадач на Літоўскім тэлебачанні. Акрамя штосуботняй праграмы «20 хвілін па-беларуску» кожны панядзелак будзе выходзіць паўгадзінная інфармацыйна-музычная перадача «Раніца тыдня». Рэдактар новай перадачы — Сяргей Вітушка, колішні лідэр нашумелай у свой час мінскай «Талакі».

АБРАБАВАЎ... НЯБОЖЧЫКА

ГОМЕЛЬ (У. Пернікаў). У бомжаў заўсёды процьма клопатаў: дзе начаваць, што есці, як абмінуць Крымінальны кодэкс і г. д.

Апошняе вельмі хвалявала 55-гадовага бомжа А. Бураўкіна. Бо ён вырашыў аднавіць свой гардэроб, каб на людзях можна было выглядаць не бадзягам, а інтэлігентным чалавекам.

Вырашыў наладзіць дзяжурства на могілках вёскі Заліп'е. І пасля пахавання ўначы раскапаў магілу, адкрыў труну і абрабаваў нябожчыка — зняў з яго новыя касцюм і тапкі, а заадно прыхапіў покрыва і царкоўную накрыўку. Работнікі РАУС хутка знайшлі злодзея.

Кантрабанда не прайшла

ГРОДНА. (А. Дук). На КПП «Гродна» спынена спроба вывазу за мяжу вялікай колькасці савецкіх ордэнаў і медалёў. У паветраводзе аднаго з вагонаў пасажырскага цягніка «Санкт-Пецярбург — Варшава — Берлін» знойдзена 66 узнагарод. З іх 22 ордэны Айчыннай вайны I і II ступені, 12 ордэнаў Чырвонай Зоркі, 10 медалёў «За баявыя заслугі», 15 ордэнаў Чырвонага Сцяга, Працоўнага Чырвонага Сцяга і «Знак Пашаны». Акрамя таго ў тайніку выяўлены ордэны Кастрычніцкай Рэвалюцыі, Славы і Працоўнай Славы, медалі «За ўзяцце Берліна», «За адвагу», 10 корцікаў, дзве ордэнаўскія кніжкі, некалькі ікон XVIII стагоддзя. Усё гэта ацэнена ў 286 тысяч рублёў. Знайсці гаспадара гэтага тайніка не ўдалося, аднак і без таго зразумела, што ўсё вывозілася на продаж.

Салам-алейкум, Літва!

ДНЯМІ Літва ўстанавіла дыпламатычныя адносіны з Босніяй і Герцагавінай і заключыла міждзяржаўнае пагадненне з Татарстанам. Апошні дакумент падпісаў у Казані віцэ-прэм'ер Літвы Бранісла-вас Лубіс.

ПЯЦЬ КРЫТЫЧНЫХ ДЗЁН У СНЕЖНІ

Вось і прыйшоў снежань, а з ім і канец года. Самы час азірнуцца, паглядзець, ці ўсё, як намячалася, зроблена. Калі ж якія-небудзь справы засталіся незавершанымі або да іх наогул не дайшлі рукі, то сярод магчымых прычын, можа, была і такая: няўдала выбраны дзень. Даўно заўважана, што неспрыяльныя ў геафізічных адносінах дні аказваюць уплыў на самаадчуванне і здароўе людзей. Ці ж да спраў тут?

Паведамляем, якія будуць крытычныя дні і гадзіны ў снежні:

1-га аўторак з 21.00 да 23.00, 9-га, серада з 23.00 да 24.00, 14-га, панядзелак з 15.00 да 16.00, 25-га, пятніца з 17.00 да 19.00, 28-га, панядзелак з 20.00 да 22.00.

Нагадваем, што ў гэтыя дні людзям, адчувальным да змяненняў атмасферных з'яў, трэба ўважліва выконваць прадпісанні ўрачоў, часцей бываць на свежым паветры.

Малюнак В. ДУБОВІКА.

«НАШ КРАЙ» ПАДНЯЎСЯ Ў ЦАНЕ

БАРАНАВІЧЫ. Ужо не раз расказвалася аб рэкордах, што ўстанаўліваюцца ў горадзе. На чарзе, відаць, яшчэ адзін, які належыць рэдакцыі мясцовай газеты «Наш край». Цана падпіскі на год абыдзецца цяпер чытачам ажно ў 780 рублёў. Праўда, можна яшчэ будзе падпісвацца толькі на суботні нумар, які абыдзецца значна танней.

Але не ўсё так сумна, лічаць у рэдакцыі, як здаецца на першы погляд. Кожны тысячны падпісчык «Нашага краю», які аформіць яе ў рэдакцыі, атрымае газету бясплатна. Да таго ж, будучым уладальнікам «раёнкі» будуць прапанаваны латарэі Міжнароднай асацыяцыі журналістаў.

Аднак, каб усё гэта мець, трэба яшчэ, відаць, праявіць салідарнасць падпісчыкам.

WORLD AIDS DAY
1 DECEMBER

Увага! Асабліва небяспечны злачынец!

За ўсё ў жыцці трэба плаціць. Некаторыя змагары за маральнасць гавораць, што СНІД — кара Божая за грахі чалавечыя. І пакутуюць ад яго толькі вінаватыя перад Богам і людзьмі, тыя, каму ёсць за што пакутаваць. А калі хвароба пайшла касіць, не зважаючы ні на тытул, ні на ўзрост?

Аднак да цяперашняга часу мы захоўваем дзіўны спакой, мяркуючы, што СНІД— гэта дзесьці ў Амерыцы, Афрыцы, але не ў нашай хаце і ёсць больш важныя, сацыяльна-эканамічныя праблемы. Але крыху статыстыкі: на лістапад гэтага года ў рэспубліцы зарэгістравана 87 ВІЧ-інфіцыраваных, у тым ліку — 6 дзяцей, тры чалавекі памерлі ўжо. У апошні перыяд адзначаецца актывізацыя эпідэміі. Калі за ўвесь 1991 год выяўлена 12 носьбітаў ВІЧ, то толькі за дзесяць месяцаў бягучага года — 18. Асноўная колькасць вірусаносьбітаў (68 працэнтаў) зарэгістравана ў Мінску, 72,4 працэнта ўсіх ВІЧ-інфіцыраваных складаюць маладыя людзі ва ўзросце 20—30 гадоў.

Для ВІЧ-інфекцыі характэрна мноства шляхоў перадачы. Пакуль што ў рэспубліцы дамінуе палавы шлях. Разам з тым сёлета выяўлена пяць вірусаносьбітаў сярод унутрывенных наркаманаў з чатырох не звязаных паміж сабой груповак, што таксама ўскладніла эпідсітуацыю. Зафіксавана вірусаносьбіцтва ў дзяцей, якія нарадзіліся ад ВІЧ-інфіцыраваных маці, ёсць таксама заражаныя пры пераліванні крыві.

На думку спецыялістаў рэспубліканскага цэнтра прафілактыкі СНІД, зафіксаваныя носьбіты віруса імунадэфіцыту чалавека — толькі «вяршыня айсберга». Мяркуемая лічба па рэспубліцы — не менш 900 чалавек. Але ёсць усе падставы сцвярджаць, што заражана ўжо 1.500 чалавек.

Вы лічыце, што тысячы людзей ва ўсім свеце паміраюць ад СНІДу? Памыляецеся. СНІД — гэта ўжо следства, забойца нумар два. Забойца нумар адзін — павальнае невуцтва грамадства. На жаль, склаўся свой асаблівы стэрэатып, што ўсіх выратуе аднаразовы шпрыц. Каб жа ўсё так проста! Нават калі мы будзем іх мець столькі, колькі трэба, каб зняць праблему шматразовага выкарыстання тых жа шпрыцаў ці спекуляцыі імі дзяльцамі ад медыцыны, застанецца яшчэ мноства медыцынскіх інструментаў, таксама здольных адкрыць вароты інфекцыі: інструменты хірургаў, стаматолагаў, гінеколагаў, уролагаў і іншых спецыялістаў.

Хто з нас група рызыкі? Усе тыя, хто трапляе ў рукі бяздушнага, несумленнага і зноў-такі невука ад медыцыны. А таксама ў рукі цырульнікаў, якія не ўскладняюць сабе жыццё належнай дэзінфекцыяй інструментаў, не менш небяспечных, чым брудны шпрыц наркамана, бо здольных адкрыць шляхі інфекцыі праз выпадковае паражэнне скуранога покрыва. Кожны павінен патрабаваць стэрыльнасці ўсіх інструментаў, прыбораў і нават каб медсястра ў яго прысутнасці ўскрывала новы шпрыц. І вырашыўшы зрабіць манікюр, падумайце, колькі рук апрацавалі гэтыя нажніцы...

Ларыса ЦІМОШЫК.

interfax
ИНТЕРФАКС

АБ ВІЗІЦЕ ЖЫРЫНОЎСКАГА У ІРАК

Прэс-служба Ліберальна - дэмакратычнай партыі Расіі паведаміла падрабязнасці аб нядаўнім візіце ў Ірак яе дэлегацыі на чале з лідэрам партыі Уладзімірам Жырыноўскім. Візіт ажыццёўлены па запрашэнню партыйна-ўрадавага кіраўніцтва Ірака.

Адбыліся сустрэчы і перагаворы з лідэрамі краіны, прадстаўнікамі грамадскіх арганізацый і рэгіянальным кіраўніцтвам кіруючай партыі БААС.

Дасягнуты дамоўленасці аб развіцці двухбаковых сувязей паміж ЛДПР і БААС, абменах групамі моладзі — членамі партыі, якія пачынаючы са снежня г. г. будуць рэгулярна сустракацца ў ваенна-спартыўных лагерах пад Масквой і Багдадам (г. Вавілон).

Больш за чатыры гадзіны працягвалася сустрэча з прэзідэнтам Ірака Садамам Хусейнам, на якой Жырыноўскі выкладаў сваю знешнепалітычную канцэпцыю. Згодна з гэтай канцэпцыяй, Ірак заўсёды будзе саюзнікам і партнёрам Расіі на Блізкім Усходзе. Масква ж будзе выступаць супраць любых дамаганняў сусветнага панавання, процідаставіць гэтаму рэгіянальнае супрацоўніцтва і сваёй магутнасцю забяспечыць жыццёва важныя інтарэсы на паўднёвых граніцах (Афганістан, Іран, Турцыя).

Бакі пацвердзілі поўнае супадзенне поглядаў па гэтых і іншых абмяркоўваемых праблемах, перадае прэс-служба ЛДПР. Жырыноўскі падарыў прэзідэнту Ірака размаляваны самавар работы тульскіх майстроў і спецыяльна выраблены 20-кратны бінокль.

«ГРЫНПІС»: ПАДЛОДКА «КАМСАМОЛЕЦ» — ТОЛЬКІ ВЯРШЫНЯ РАДЫЕАКТЫЎНАГА АЙСБЕРГА

Уцечка радыеактыўных рэчываў з атамнай падлодкі «Камсамолец», якая затанула ў 1989 годзе ў Баранцавым моры, забрудзіць на тысячагоддзі марское асяроддзе, гаворыцца ў паведамленні прэс-службы міжнароднай прыродаахоўнай арганізацыі «Грынпіс».

На думку «Грынпіс», «Камсамолец» — толькі вяршыня гары адходаў. Эколагі ўказваюць, што, згодна з дакументамі, атрыманымі старшынёй нядаўна створанай па загаду прэзідэнта Расіі камісіі па захаванню ў моры радыеактыўных адходаў, Паўночны флот штогод скідвае на дно акіяна да 10.000 куб. м вадкіх і да 2.000 куб м. цвёрдых радыеактыўных рэчываў.

Да 2000 года, паводле інфармацыі «Грынпіс», Расія пахавае ў моры 300 ваенна-марскіх рэактараў.

Прэс-цэнтр паведамляе таксама, што, паводле даных «Грынпіса», у ходзе штодзённых аперацый ваенна-марскія сілы ЗША і Расіі страцілі 7 рэактараў і 50 боегаловак, што знаходзіліся на борце 5 падводных лодак.

ЗНІЖАНЫ ЦЭНЫ НА ПРАДУКТЫ ХАРЧАВАННЯ І ВІННА-ГАРЭЛАЧНЫЯ ВЫРАБЫ У НЕРУНГРЫ (ЯКУЦІЯ)

Кіраўнік адміністрацыі Нерунгры (Якуція) прыняў рашэнне аб зніжэнні практычна ў два разы цэн на прадукты харчавання і вінна-гарэлачныя вырабы ў магазінах горада. Такі крок зроблены ім пасля праверкі, у ходзе якой высветлілася, што пасля ўвядзення свабоды ў цэнаўтварэнні дырэктары магазінаў, дамовіўшыся, неабгрунтавана ўзнялі цэны. У адпаведнасці з распараджэннем кіраўніка адміністрацыі да канца года ялавічына ў Нерунгры будзе каштаваць 180 рублёў за кг, свініна—150, цукар—100, мука—25 руб.

НАДЗВЫЧАЙНЫЯ МЕРЫ УРАДА ТРАСУЦЬ СПАЖЫВЕЦКІ РЫНАК МАЛДОВЫ

Серыя канфліктных сітуацый адбылася ў сераду ў гандлёвых пунктах Малдовы ў сувязі з увядзеннем урадам рэспублікі мер «па абароне ўнутранага спажывецкага рынку ад інтэрвенцыі рубля». Пакупнікі выказвалі нездаволенасць тым, што прадаўцы адмаўляліся прымаць пры аплаце пакупак банкноты вартасцю 50, 100, 200 і больш рублёў і патрабавалі прад'яўлення пашпарта. Паніка пачалася сярод прыезджых перакупшчыкаў з Арменіі, Азербайджана, Латвіі і іншых былых саюзных рэспублік, а таксама Румыніі.

У інтэрв'ю «Інтэрфаксу» саветнік прэм'ера Малдовы Панцялей Тылту заявіў, што прычына канфліктаў—у «няправільным разуменні работнікамі гандлю пастановы ўрада». Па яго словах, усе магазіны рэспублікі да 28 лістапада «абавязаны прымаць купюры ўсіх вартасцей». Пасля гэтага тэрміну ў прадуктовых магазінах да аплаты будуць прымацца купоны Нацыянальнага банка і рублі вартасцю толькі ў 1, 3, 5, 10 і 25 рублёў. Усе астатнія магазіны, прадпрыемствы грамадскага харчавання, быту і іншыя «абавязаны, па пастанове ўрада, прымаць купюры любой вартасці», адзначыў ён.

Як заявіў у сераду, выступаючы па нацыянальным тэлебачанні, віцэ-прэзідэнт Малдовы Мікалай Алейнік, урад прыняў гэтыя меры, «каб спыніць вываз прадуктаў з рэспублікі як на Усход, так і на Захад».

РАДЫЁПЕРАХВАТ

РАДЫЁ «СВАБОДА»

* Прэзідэнт Расіі Барыс Ельцын заявіў, што мэтай яго жыцця з'яўляецца замена савецкай сістэмы рыначнай эканомікай. Ельцын рэзка адвергнуў чуткі аб тым, што ўрад мае намер адмовіцца ад палітыкі рэформ. Прэзідэнт заклікаў сваіх прыхільнікаў аб'яднацца ў палітычную партыю ці грамадскі рух для барацьбы з кансерватыўнымі сіламі. Ельцын заявіў, што яго можна лічыць ужо членам такой арганізацыі. Радыкальным рэформам, падкрэсліў ён, патрэбны моцная сацыяльная база і адпаведная палітычная структура. Раней Ельцын адмаўляўся ўступаць у якую-небудзь партыю.

*** У маскоўскім парку імя Горкага адбылася шматтысячная антыўрадавая маніфестацыя, арганізаваная кансерватыўнымі групоўкамі і рухамі. У маніфестацыі, сярод іншых, прынялі ўдзел члены Фронта нацыянальнага выратавання і саюза афіцэраў. Удзельнікі маніфестацыі неслі партрэты Леніна і Сталіна і выкрыквалі лозунгі супраць прэзідэнта Ельцына і яго рэформ.**

* Брытанскі эсмінец спыніў судна, якое вывозіла тавары з югаслаўскай федэрацыі з парушэннем эмбарга ААН. Эсмінец вымусіў судна змяніць курс і ўвайсці ў адзін з італьянскіх портаў. Гэта першы выпадак вобыску судна, якое пакідае Югаславію.

*** Канцлер ФРГ Гельмут Коль заявіў, што яўрэям і іншым іншаземцам у Германіі не варта непакоіцца за сваю бяспеку. Выступаючы па германскаму радыё, Коль сказаў, што ягоны ўрад павінен зрабіць усё магчымае, каб стрымаць правы экстрэмізм і спыніць насілле ў ФРГ.**

* Прэм'ер-міністр Алжыра Белаід Абдэль Салам аб'явіў аб дадатковых мерах супраць забароненага ісламскага Фонда выратавання. Ён забараніў дзейнасць ісламскай партыі, што падтрымлівае фонд. Як падкрэсліў кіраўнік алжырскага ўрада, фонд выкарыстоўвае тэрарызм у спробе разбурыць алжырскую дзяржаву.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

* Лідэры форума, які аб'ядноўвае звыш 30 прарэфармісцкіх груп, прынялі назву «Дэмакратычны выбар». Бліжэйшы саратнік прэзідэнта Расіі Барыса Ельцына Генадзь Бурбуліс, які ўзначаліў рух, заявіў, што першачарговай задачай форума з'яўляецца пошук актывістаў, якія прымаюць мэты рэформ. У прынятай рэзалюцыі ўдзельнікі форума выказаліся за захаванне цяперашняга саставу ўрада і яго праграмы. Зроблена таксама прапанова ўнесці ў Канстытуцыю Расіі палажэнне, якое гарантуе права прыватнай уласнасці на зямлю. Сярод іншых першачарговых задач праграмы новага аб'яднання — палітычная стабільнасць, узмацненне прэзідэнцкай улады і паскарэнне прыватызацыі.

*** Міністры замежных спраў Узбекістана, Казахстана, Кыргызстана і Расіі сустрэліся ва ўзбекскім горадзе Тэрмезе і абмеркавалі просьбу таджыкскага парламента аб стварэнні міратворчых сіл з мэтай аднаўлення стабільнасці ў Таджыкістане. У сустрэчы ўдзельнічалі афіцыяльныя таджыкскія асобы і камандуючы Аб'яднанымі Узброенымі Сіламі СНД маршал Шапашнікаў.**

*** У Венесуэле ў ходзе няўдалай спробы дзяржаўнага перавароту загінула каля 80 чалавек. У спробе путчу ўдзельнічалі звыш 1100 ваенных.**

«НЯМЕЦКАЯ ХВАЛЯ»

* Галоўнакамандуючы войскамі ААН у Босніі і Герцагавіне генерал Філіп Марыён расцаніў як вялікі поспех апошнія пастаўкі гуманітарнай дапамогі з боку ААН насельніцтву рэспублікі. Дзякуючы гэтым пастаўкам, адзначыў ён, удалося выратаваць сотні чалавечых жыццяў.

*** Камісія ААН па пытаннях ваенных злачынстваў мае намер перакапаць у Харватыі адно поле, дзе, як мяркуецца, знаходзяцца масавыя пахаванні. Паводле паведамлення газеты «Нью-Йорк таймс», камісія зыходзіць з таго, што там пахаваны целы прыкладна 300 харвацкіх салдат і грамадзянскіх асоб, забітых, адпаведна з інфармацыяй ААН, 30 лістапада 1991 года сербскімі салдатамі. Калі гэта пацвердзіцца, то можа ўзнікнуць першы судовы працэс у сувязі з ваеннымі злачынствамі ў Югаславіі.**

* Паводле меркаванняў прэм'ер-міністра Ізраіля Іцхака Рабіна, кіраўнік Арганізацыі вызвалення Палесціны Ясір Арафат асабіста зацікаўлены ў правале мірных перамоў па Блізкаму Усходу. Між тым, палесцінцы прыгразілі байкотам перамоў у Вашынгтоне.

*** У адпаведнасці з паведамленнямі друку, у 80-я гады Вялікабрытанія парушыла дагавор аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі, пакінуўшы Іраку матэрыял для стварэння зброі. Пра гэта паведаміла газета «Абсервер» са спасылкай на аднаго супрацоўніка ўрада, які на працягу чатырох гадоў кіраваў у міністэрстве замежных спраў Вялікабрытаніі аддзелам атамнай энергіі.**

РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ ● РАДЫЁПЕРАХВАТ

Леў ГАРОШКА

СЛУЦКІ ФРОНТ

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 235, 236.)

З іх сабралі першую Слуцкую Брыгаду, камандзірам якое быў назначаны Павел Чайка. Беларускія партызанскія аддзелы, якія ўжо дзейнічалі супраць бальшавікоў на Случчыне, так жа далучыліся да тае брыгады. Найбольшы аддзел быў грозаўскіх партызанаў, яны далучыліся да брыгады каля вёскі Невязцы.

Лучнасць з іншымі беларускімі вайсковымі цэнтрамі ў той час была вельмі ўтруднена, але ўсё ж яна была. У Менск хадзіла сувязная жанчына. Яна шчасліва прайшла туды і назад праз два фронты і прынесла паведамленне, што кіраваць военнаю акцыяю з Менску немагчыма і што Менск чакае падзеяў на месцах. З Гродна, дзе па дарозе ў Лодзь гасцяваў капітан Якубецкі, беларускія жанчыны прыслалі сцяг для случчакоў з прыгожа вышытаю Пагоняю і надпісам: «Тым, што пайшлі паміраць, каб жыла Бацькаўшчына». З Лодзі, хоць і з вялікім апазненнем і вялікімі цяжкасцямі, прыбыло каля дзесятка афіцэраў, але, на жаль, у большасці гэта былі людзі безыдэйныя. Як пачаліся баі, з іх асталося толькі трох, іншыя здэзэртыравалі. Генерал Станіслаў Булак-Балаховіч, адступаючы з-пад Мазыра пад націскам бальшавікоў, быў выказаў намер далучыцца да случчакоў, але ягоную прапанову адхілілі, каб не кампраметаваць сябе лучнасцю з марадзёрамі. Пастаноўлена толькі прыймаць з ягонае арміі паасобных афіцэраў і жаўнераў у індывідуальным парадку.

Найбольш слабым месцам у Слуцкай брыгадзе была нястача аружжа. Таму было пастаноўлена здабываць аружжа ў бальшавікоў раптоўнымі акружаючымі нападамі. У апошні момант частка афіцэраў з аддзелаў Булак-Балаховіча, што перайшлі да случчакоў, дагаварылася з кіраўніцтвам тае арміі, каб перад тым, як яна пяройдзе на польскі бок, захаваць аружжа для случчакоў на беразе ракі Лань. І сапраўды ў апошні момант случчакі знайшлі аружжа ў дамоўленым мейсцы, але ўжо было запозна, каб яго выкарыстаць.

Аднак нягледзячы на ўсе гэтыя цяжкасці, случчакі наважылі цвёрда бараніць незалежнасць Бацькаўшчыны, і калі ўжо бальшавіцкія аддзелы былі ў Слуцку 27-га лістапада 1920 г. першая Слуцкая Брыгада пад гукі маршавай песні: «Мы выйдзем шчыльнымі радамі» пайшла ў няроўны крывавы бой. Аўтар тае песні Макар Краўцоў быў так жа ў радох случчакоў.

І сталася дзіўная неспадзяванка. Бальшавіцкія аддзелы, нягледзячы на іхнюю аграмадную колькасную і аружную перавагу, пачалі адступаць. Першы паважны бой адбыўся між Семежавам і Цімкавічамі, у якім случчакі разбілі пераважаючыя колькасна аддзелы бальшавікоў, здабываючы шмат аружжа і амуніцыі. Поле бою было густа ўслана трупамі. Таксама і пад Вызнаю случчакі мелі паважную перамогу; была разбіта паважная бальшавіцкая група, узята шмат вaеннага матэрыялу і палонных. Фронт расцягнуўся на 120 кіламетраў: Вызна, Лютавічы, Садовічы, Бастранка, Капыль. І на гэтым фронце бальшавікі, маючы аграмадную перавагу, былі моцна занепакоены. Яны ўдзень наступалі, але нанач адступалі ад фронту, бо некалькі разоў іхныя аддзелы ў паасобных вёсках былі акружаны і знішчаны.

На жаль, у тым часе ў галоўным камандаванні случчакоў стаўся вельмі прыкры выпадак: камандзір брыгады капітан П. Чайка перабег да бальшавікоў і перадаў ім усе сакрэты. Але, на шчасце, агульны бадзёры ўздым случчакоў быў такі моцны, што нават ад такое здрады баявы дух не зменшыўся. Камандзірам быў назначаны капітан Анцыповіч, а па ягоным адыходзе капітан Антон Сокал-Кутылоўскі.

Перамогамі случчакоў было вельмі занепакоена бальшавіцкае вярхоўнае камандаванне. У спешным парадку на слуцкі фронт была перакінута адна з мацнейшых дывізіяў чырвонае арміі — гэта 37-я Омская стралковая дывізія, якая, разбіўшы Калчака ў Сібіры, знаходзілася на заходнім фронце і азначылася ў баёх з палякамі, займаючы цэнтральны адрэзак фронту. Цяпер яна была знятая з таго адрэзку і перакінута на Случчыну. На дапамогу ёй быў прыданы з Койданава полк чэкістаў імя Дзяржынскага. І тады ў няроўным змаганні разгарэліся цяжкія крывавыя баі каля вёсак: Быстранкі, Верамейчыкаў, Васільчыцаў, Чарнагубава, Дашнова, Лютавіч, Цімкавіч, Капыля, Вызны і інш. Найбольш прыкрым было для случчакоў, што ў гэтых баёх адступалі не так з-за пераважаючае сілы, як з-за нястачы амуніцыі, калі не было нават чым страляць. Але нават і ў гэтых няроўных баёх случчакі не раз перамагалі, як гэта было каля Цімкавіч.

Аднак пад напорам пераважаючага колькасна і асабліва аружжам ворага случчакі мусілі адступаць і перад самым новым годам — 31-га снежня 1920 г. яны перайшлі раку Лань і былі раззброены палякамі ды інтэрнаваны ў мястэчку Сіняўка, а потым перанесены ў Драгагуск каля Беластоку ў былы нямецкі ваеннапалонны лагер.

Але не ўсе случчакі перайшлі праз раку Лань. Вялікая часць з іх разыйшлася па лясах і стварыла аддзелы беларускіх партызанаў, якія прадаўжалі змаганне аж да 1929 г., калі самазліквідаваліся ў раёне Рудзенска. За час свайго існавання яны заўсёды былі пагрозаю для бальшавікоў. Калі хутка пасля паўстання з'явіўся на Случчыне карны аддзел чэкістаў на чале з камісарам Цыганковым, дык партызаны знішчылі іх усіх каля Мікалаеўскіх хутароў Царкоўскае воласці.

Паводле афіцыяльных бальшавіцкіх паведамленняў вясною 1921 г. у Менскай губэрні налічвалася каля 1000 «бандытаў» — так яны называлі беларускіх партызанаў. А летам таго ж году іхняя колькасць патроілася. (М. Баравы. Па крывавых слядах. Менск 1937, с. 38).

СПЫНІЛІ ЗМАГАННЕ, АЛЕ НЕ ПАДДАЛІСЯ

Калі на Беларусі замацавалася савецкая ўлада, дык было нямала супрацьбальшавіцкіх выступленняў і паўстанняў, але яны пераважна мелі абмежаваны лакальны характар і звычайна былі кароткатрывалымі. А слуцкі ваенны чын гэта была сапраўдная вайна беларусаў супраць расейскага імперыялізму. Не маючы ніадкуль ніякае помачы, случчакі адважна змагаліся 5 тыдняў супраць шматкротна перавышаючага ворага, дэманструючы перад усім светам сваю бязмежную любоў да Бацькаўшчыны і непахіснае жаданне здабыць незалежнасць. Таму зусім зразумела, што падчас першае Беларускае Нацыянальна-палітычнае Нарады ў Празе 25—28 верасня 1921 г., склікаанае Радаю БНР, між іншымі справамі была так жа прынята рэзалюцыя, у якой гаварылася, што найяскравейшым момантам у чатырохгадовым змаганні беларускага народу за незалежнасць з'яўляецца Слуцкае Паўстанне, падчас якога беларусы змагаліся пад лозунгам: «ні польскіх паноў, ні маскоўскіх камуністаў».

Бальшавікам удалося здушыць фізічна збройнае выступленне случчакоў, аднак маральна перамаглі случчакі. Яны не падпісалі ніякага акту аб спыненні змагання, не пайшлі на ніякія ўступкі, таму слуцкі ваенны чын азначаецца з году ў год, дзе толькі ёсць да гэтага магчымасць, каб засведчыць перад усім светам, што беларускі народ не пакінуў і не пакіне змагацца з акупантамі, пакуль не дасягне поўнае незалежнасці свае Бацькаўшчыны ў яе этнаграфічных межах.

Вось таму яны нават змусілі колішняга камандзіра Слуцкае брыгады капітана Сокал-Кутылоўскага заявіць у газеце «Голас Радзімы», што быццам у 1920 г. ніякага слуцкага паўстання і вайны не было. Аднак у той жа заяве не змаглі выдумаць ніякага апраўдання, навошта тады была сабралася цэлая брыгада случчакоў і чаму яны не прысталі да бальшавікоў?

ЗНАЧЭННЕ СЛУЦКАГА ЎЗДЫМУ

Асаблівае значэнне Слуцкага збройнага выступлення супраць аднаго з акупантаў ёсць у тым, што яно сталася сімвалам беларускага вызвольнага змагання, якое раз запачаткаванае, не спыняецца перад ніякімі перашкодамі і сведчыць перад усім светам, што беларускі народ не пакіне змагацца за сваю незалежнасць, аж пакуль яе не надыйдзе. У гэтым змаганні ахвяры не адстрашваюць, але яшчэ мацуюць вытрываласць і гартуюць сілы ды збольшваюць любоў да роднага краю.

Паэты, якія маюць асаблівы дар вычуць і выказаць найглыбейшыя пачуцці народу, кажуць вось што: Разам з іншымі дарамі, кажа Ларыса Геніюш, якія даў нам Бог, Ён нам

у сэрца даў агонь пякучы
кахання да зямлі дзядоў.
І даў загад нам добры Бог,
каб кожны моцнаю рукою
араў затон, ды сеяў волю
і родную зямлю сцярог.

Верныя гэтаму загаду ўжо не толькі мужчыны, але і жанчыны і дзяўчаты. У рашучых момантах, як піша Геніюш, яны не плачуць, а заяўляюць:

Калі цябе, мілы, краіна
пакліча
за родны змагацца парог,
то суму не будзе ў мяне
на абліччы
і страху не будзе ў грудзёх.

Ты пойдзеш у бой, я плут
накірую,
каня накармлю, напаю, —
І так абаронім, засеем,
збудуем
Беларусь дарагую сваю.

ФІЛЬМЫ ТЫДНЯ

- «СТАРУ-ХА-РМСА»
- «МІГРАНТЫ»
- «ЗМОВА»
- «ЦВЯРБУЛЬ»
- «КАНЕЦ СТАРЫХ ЧАСОЎ»

Новая каляровая мастацкая кінастужка «Стару-Ха-рмса» створана сумесна кінамайстрамі кінастудыі «Кур'ер» кінаканцэрна «Масфільм» і фірмы «Танап». У аснову сцэнарыя, напісанага Яўгенам Казловым, лягла вядомая аповесць Данііла Хармса «Старая». Паставіў карціну рэжысёр Вадзім Гемс.

...Аднойчы пачынаючы літаратар па мянушцы Шарм сустрэў на лесвіцы нямоглую старую. Неўзабаве яна апынулася ў яго пакоі, села ў яго любімае крэсла. Шарму давялося легчы на падлогу, дзе ён і заснуў. А калі прачнуўся — з жахам убачыў, што старая памерла!

Каб развеяцца ад цяжкіх дум, Шарм выйшаў у магазін. Там ён пазнаёміўся з прыгожай жанчынай Дусяй, запрасіў яе да сябе дамоў. Але, успомніўшы пра нябожчыцу, якая чакала яго дома, Шарм збег ад новай знаёмай...

У фільме здымаліся Юрый Міхельсон, Яўген Герчакоў, Сяргей Максачоў, Еўдакія Германава, Уладзімір Ліпавецкі.

Выкліча цікавасць у гледача і новая каляровая мастацкая кінастужка «Мігранты» вытворчасці кінаканцэрна «Масфільм» пры ўдзеле навукова-вытворчага цэнтра «Талка». Паставіў яе па свайму сцэнарыю вядомы акцёр і рэжысёр Валерый Прыёмыхаў.

У фільмах Валерыя Прыёмыхава аб моладзі праблемы пакалення, якое ўваходзіць у жыццё, раскрываюцца з пазіцыі праўды, шчырасці, вастрыні.

Разважанні аўтара і яго герояў амаль заўсёды — заклік да актыўнага глядацкага ўспрымання, спрэчкі, дыялога.

...Паліна і Павел выпадкова знаёмяцца ў рэстаране. Яна і ён прыехалі ў Маскву з правінцыяльных гарадкоў. Дзяўчына — каб выскачыць замуж за іншаземца ці «наскага» багацея, юнак — каб застацца тут жыць. А пакуль яны могуць уволю паспытаць жыцця «ліміты»: яна начуе на вакзалах, ён ўкалвае на ўкладцы асфальту.

Адразу пасля рэстарана Паліна і Павел трапляюць у міліцыю...

Запамінальныя вобразы ствараюць у карціне Андрэй Андрэеў, Аксана Арбузава, Ніна Русланава, Кацярына Васільева, Аляксей Жаркоў і іншыя акцёры.

Кінастудыя «Кіргізфільм» перадае на суд гледачоў каляровую мастацкую кінакарціну «Змова». Паставіў яе рэжысёр Генадзь Базараў, ён жа і аўтар сцэнарыя.

...Аднойчы ў кватэры Калмана Ценціева, які нядаўна вярнуўся з турмы, нечакана зазваніў тэлефон. Незнаёмая жанчына са слязьмі ў голасе прасіла аб дапамозе. У яе ўкралі дзіця і патрабуюць выкуп, яна просіць Калмана прыехаць, называе адрас і кідае трубку...

Калман апынуўся ў кватэры напаўзвар'яцелай ад гора Сабіны. Ён абяцае ёй дапамагчы...

Цікава вядуць свае ролі ў фільме Саветбек Джумадылаў, Айтурган Цемірава.

У кінатэатрах і клубах будзе паказвацца таксама каляровая мастацкая кінастужка «Цвярбуль» сумеснай вытворчасці творча-вытворчых аб'яднанняў «Экран» і «Саюзтэатр». Аўтары сцэнарыя і рэжысёры-пастаноўшчыкі — Аляксей Паперны і Яўген Аршанскі.

Цвярбуль — гэта скарочана Цвярскі бульвар, на якім жывуць у старой камунальнай кватэры героі карціны. Зіму змяняе лета, а тут, у камуналцы, усё застаецца па-ранейшаму. Лектар Сопкін у які ўжо раз едзе ў камандзіроўку з адной і той жа тэмай: «Шлюб і сям'я ў СССР». Усюдыісны Дзіма праводзіць нейкія навуковыя доследы над пацукамі, якія жывуць у іх кватэры. Дворнік Васіль Андрэевіч удзень сочыць за парадкам, мяце вуліцу, а па начах шые на машынцы...

Нягледзячы на жыццёвую неўладкаванасць, у кожнага з герояў ёсць хвіліны радаснага адчування жыцця. У дворніка яны праяўляюцца ў каханні да Цёткі, якой ён кожны дзень дорыць кветку. Але вось у камуналцы з'яўляецца новы жылец...

У галоўных ролях заняты Яўген Кадзімскі, Таццяна Чухалёнак, Уладзімір Петрапаўлаўскі, Таццяна Іпатава.

У тыднёвай кінаафішы значыцца таксама чэха-славацкая мастацкая кінастужка «Канец старых часоў», пастаўленая рэжысёрам Іржы Менцалем па матывах аднайменнага рамана Уладзіслава Ванцуры.

Галоўны герой фільма — былы палкоўнік рускай арміі, князь Аляксей Мікалаевіч Мегалрогаў, які жыве ў чэшскім замку ў якасці ці то нахлебніка, ці то пачэснага госця. Запаветная мара былога палкоўніка — вярнуцца ў Расію і зноў пасадзіць на прастол рускага цара. А пакуль што князь бавіць час гульнёй у віст і пастаяннымі ўспамінамі аб слаўным мінулым Радзімы і ўласных прыгодах.

У фільме здымаліся Еэф Абрхам, Ярамір Ганзлік, Рудольф Грушынскі.

Калектыў работнікаў Міністэрства фінансаў выказвае глыбокае спачуванне галоўнаму спецыялісту Л. У. Шыбаевай з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці БАЦЬКІ.

АСТРАНАМІЧНЫ КАЛЯНДАР

Стралец — Вы Змеяносец!

Людзі, якія нарадзіліся з 30 лістапада па 17 снежня, з'явіліся на свет пад сузор'ем Змеяносца.

Не спяшайцеся зверыць дату нараджэння з астралагічным календаром. Сапраўды, такога знака Задыяка няма, але задыякальнае сузор'е — ёсць! Пераканацца ў гэтым няцяжка, дастаткова паглядзець на экліптыку (так назвалі старажытныя грэкі ўяўную лінію, па якой з году ў год рухаецца Сонца). Таму, нягледзячы на сцвярджэнне астролагаў, вы не Стралец, а Змеяносец, і ваша зорка — Рас Альхаг, што ў перакладзе гучыць як «галава заклінальніка змей».

Больш таго, калі верыць адной са старажытнагрэчаскіх легенд, пад гэтым сузор'ем павінны нараджацца ўрачы. Не выпадкова менавіта ў гэтым участку зорнага неба астраномы змясцілі відарыс таго самага славутага Эскулапа, які здолеў ажывіць некалькіх воінаў, што загінулі ў час паходу аргаанаўтаў за залатым руном. А змяя ў яго руках (размешчанае злева і справа сузор'е Змяі) даўно вядомая як сімвал медыцыны.

Лепш за ўсё сузор'е Змеяносца бачна ў пачатку ліпеня.

Уладзімір ЛАРЫЁНАЎ, астраном.

З дабрачынна-культурнай місіяй пабываў у Беластоку ансамбль песні і танца Узброеных Сіл Беларусі. У канцэртах удзельнічалі таксама кампазітар Ігар Лучанок і спявак Анатоль Ярмоленка. Новую праграму паказаў танцавальны калектыў ансамбля. Місія арганізавана па ініцыятыве беларускага таварыства «Радзіма».

НА ЗДЫМКУ: спявак Анатоль ЯРМОЛЕНКА, кампазітар Ігар ЛУЧАНОК і кіраўнік ансамбля Міхаіл СНІТКО на рэпетыцыі.

Фота Аляксандра ТАЛОЧКІ. (БЕЛІНФАРМ).

ТЭЛЕБАЧАННЕ

1 снежня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс «Арэшак».
9.00. Беларуская літаратура. 5 клас.
9.25. «Рыцары неба». Маст. фільм (Францыя). 1-я і 2-я серыі.
16.30. Музыка і спевы. 7 клас.
17.00. Экран дзіцячага фільма. «Дзень добры, Ральф!», «Ірынчын дзённік».
17.40. Мультфільмы «Звычайнае небяспечнае здарэнне», «Запіскі Пірата».
18.00. Лёс ахвяр сталінскага рэжыму. Перадача з Гродна.
18.40. Дак. фільм «Прыгажун Джэк».
19.00. Абласныя навіны (Віцебск).
19.10. Эканамічная хваля. Недзяржаўныя навучальныя ўстановы: альтэрнатыва ці неабходнасць? Прамая лінія.
20.10. Мост. Мастацка-публіцыстычная праграма.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. Тэлебіржа.
21.40. «Рыцары неба». Маст. фільм. (Францыя). 6-я серыя.
22.10. На сесіі Вярхоўнага Савета Беларусі. Пасля заканчэння — Відэасалон. «Жульета». Маст. фільм. НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 1-я серыя.
9.20. Футбольны агляд.
9.50. «Пунсовая кветачка». Мультфільм.
10.30. «Дробязі жыцця». Тэлесерыял. 9-я серыя.
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм. 1-я серыя.
12.25. «Тэлеграма». Кароткаметражны фільм.
12.55. «Беражыце жанчын». Маст. фільм. 1-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Дзелавы веснік.
14.45. Старонкі рускай музыкі.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. Наш музычны клуб.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. Студыя «Палітыка» паказвае. «Права на жыццё».
18.00. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 1-я серыя.
19.00. Тэма.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Група рызыкі». 1-я серыя.
21.45. Ваеннае рэвю.
22.20. Дак. фільм «Прашу Вас, пан Юдзін...»
23.00. Навіны.
23.25. А. Скрабін. Трэцяя сімфонія. «Боская паэма».

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. Без рэтушы.
8.55. Адкрыццё VII З'езда народных дэпутатаў Расійскай Федэрацыі.
11.00. «Вулачка». Маст. фільм.
12.35. Гандлёвы дом Т.Ін.Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Тэлебіржа.
15.30. «Ля чароўнай лямпы».
16.00. Там-там навіны.
16.15. Выбіраем згоду.
17.00. Расколу не будзе.
17.15. «Няма праблем». Тэлемост Санкт-Пецярбург — Вашынгтон.
17.30. Дзённік З'езда.
17.45. «Альбуцыд». Інфармацыйна-забаўляльны агляд.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.20. Экспацэнтр прадстаўляе.
19.25. «Санта Барбара».
20.15. Магікане. Леў Додзін.
20.55. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.
23.35. «Будзем ветлівымі». Рэжысёр Мікалай Акімаў.

2 снежня

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. Кінанарыс «Другая вяршыня».
9.00. Музыка і спевы. 7 клас.
9.30. «Рыцары неба». Маст. фільм (Францыя). 3-я і 4-я серыі.
10.30. Тэлевізійны Дом кіно.
16.20. Для дзяцей. «Гісторыя Кая і Герды». Спектакль.
18.00. Дак. фільмы «Хутар», «Дзень на зыходзе цяпла».
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок». «Пяць зорак».
19.55. Якія мы гаспадары? Баранавіцкі завод станкапрылад.
20.25. «Беллеглюм працуе». Рэпартаж з кірмашу.
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.30. «Рыцары неба». Маст. фільм (Францыя). 7-я серыя.
22.00. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — «Цыганка Аза». Маст. фільм з субцітрамі; НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.45. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 2-я серыя.
9.20. Наш музычны клуб.
10.00. Мультфільмы «Разумны сабачка Соня», «Казка пра Камара Камаровіча», «Як вожык футра мяняў».
10.30. Дак. фільм «Пісьмы з Расіі».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана». Маст. фільм. 2-я серыя «Смяротная сутычка».
12.25. Кароткаметражны фільм. «Заплюшчы вочы» (Кітай).
12.55. «Беражыце жанчын». Маст. фільм. 2-я серыя.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. Паміж намі, дзяўчынкамі.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. «Астанкіна» прадстаўляе.
18.00. Маст. фільм «Жазэф Бальзамо». 2-я серыя.
19.05. Тэатральныя сустрэчы.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Маст. фільм «Група рызыкі». 2-я серыя.
21.45. Чорная скрыня.
22.15. У гасцях у М. Магамаева.
23.00. Навіны.
23.25. Кіно да запатрабавання.

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.25. Час дзелавых людзей.
7.55. «20 гадоў шляху». Дак. фільм.
8.45. Паралелі.
9.00. «Будзем ветлівымі». Рэжысёр Мікалай Акімаў.
9.30. Вольны час. «Калекцыянер».
9.45. Белая варона.
11.00. «Завяшчанне прафесара Доуэля». Маст. фільм.
12.35. Гандлёвы дом Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Бізнес: новыя імёны.
15.15. «Бадабокі». Праграма для школьнікаў (Францыя).
15.35. Першы тайм.
15.50. Там-там навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. Хрысціянская праграма. «Званы пекла». Перадача 1-я.
17.20. Дзённік З'езда.
17.35. «Снег — лёс мой». (Нарыльск. Гады. Людзі). 1-я серыя.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. «Конь». Мультфільм для дарослых.
20.25. Студыя «Сатырыкон». Ляпсус.
20.50. Крымінальныя паведамленні.
21.00. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.
22.00 Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Справаздача аб рабоце VII З'езда народных дэпутатаў Расіі.

БЕЛАРУСКІ ОРДЭНА ПРАЦОЎНАГА ЧЫРВОНАГА СЦЯГА ТЭХНАЛАГІЧНЫ ІНСТЫТУТ ІМЯ С. М. КІРАВА
аб'яўляе конкурс
на замяшчэнне пасад:

загадчыкаў кафедраў хіміі і тэхналогіі электрахімічных вытворчасцей, хімічнай перапрацоўкі драўніны;

дацэнтаў кафедраў хімічнай перапрацоўкі драўніны, працэсаў і апаратаў хімічных вытворчасцей, вылічальнай тэхнікі (2), дрэваапрацоўчых станкоў і інструментаў, вышэйшай матэматыкі, лесаводства;

выкладчыка кафедры фізічнага выхавання і спорту.

Тэрмін падачы дакументаў — месяц з дня апублікавання аб'явы.
Дакументы высылаць па адрасу: 220630, г. Мінск, вул. Свярдлова, 13 а, БТІ імя С. М. Кірава, аддзел кадраў.

Згубленае пасведчанне № 719457 серыя А ўдзельніка ліквідацыі аварыі на ЧАЭС, выдадзенае 25.02.92 Макарэвічу Васілю Мікалаевічу, лічыць несапраўдным.

Згубленае пасведчанне № 500586 серыя А ўдзельніка ліквідацыі аварыі на ЧАЭС, выдадзенае Новіку Леаніду Ільічу, лічыць несапраўдным.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь, Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь, калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда».
ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін — 32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91. Тэлефакс: 32-22-03.

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850. Зак. № 238.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12